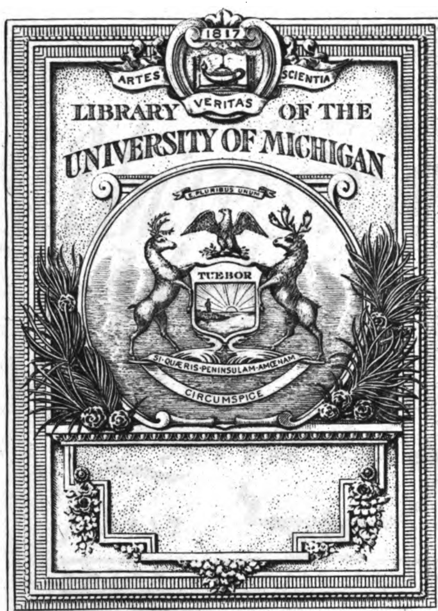
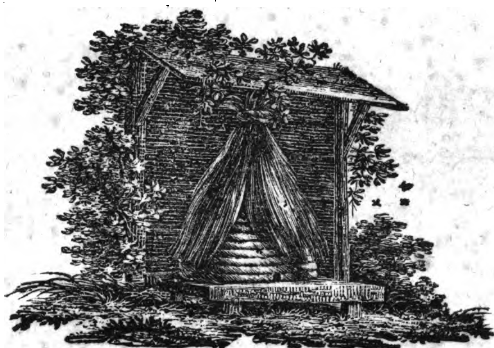

1817
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
E PLURIBUS UNUM
TUEBOR
SI QUÆRIS PENINSULAM AMŒNAM
CIRCUMSPICE

СЕРБСКЕ
ЛѢТОПИСИ
ЗА ГОД. 1827.

ДРУГА ЧАСТИЦА.

ТрошкомЪ
МАТИЦЕ СРБСКЕ

ГОДИНА III частица 9.

У БУДИМУ
Писмены Кр. Всеучилища ПештанскогЪ.

1827.

Budae die 31. Martii 1827.

Omissis deletis imprimatur

Ioannes Vitkovits m. p.

gr. n. u. Ritus Parochus Budensis
et Interimalis Librorum Censor.

СОДЕРЖАНІЕ

II. Частице Сербске Лѣтописи за год. 1827.

)(IX.

I.

I.

СЕРБСКІИ МОНАСТЫРИ.

Назначивши у пређашньимъ частицама Серб. Лѣтописи све готово *) Сербске монастыре, кои се у державы Аустрійской находе, ступамо саде къ едномъ отъ найглавніи наши, іоштъ при почетку изданія Сербске лѣтописи бывши намѣренія, сирѣчь ко краткомъ, но у колико е могуће, достаточномъ описанію основанія, укрѣпленія и садашнѣгъ состоянія овы изъ древности къ православію основанны, добродушіемъ и щедротомъ утверђенны, и къ найболѣмъ концу опредѣленны, душеспасителны заведенія. Къ томе іоштъ придодати желимо све, што намъ се кодъ свакогъ монастыра, буди изъ когъ призрѣнія, примѣчанія достойно узвиди; а

мы

*) Діецезе Карлштадске, Темишварске и Арадске священство, како мірско, тако и монашеско, стави ћемо у слѣдующимъ частицама наше Лѣтописи; нит' се то нама приписати може, што већь дояко ніе напечатано; ерь смо мы, што е потребно съ наше стране было, зайста чинили. —

а мало ће се кои наћи, кои не бы такво штогодь пришяжавао: особенно вниманіе заслужую осшашцы древности Сербске! — Зашо молимо све, овомЪ послу вѣште родолюбце, да бы намЪ у овомЪ важномЪ предмешу на руцы были, и своя о шомЪ примѣчанія, нарочишо шшо се шиче оны монасшыра, кои су ошЪ насЪ удалѣни, сообщиши изволѣли. Мы бы шакова подЪ собсшвеннымЪ ньіовымЪ именемЪ, ако бы шо захшѣвали, у Лѣшописи Сербской печашаши дали. —

Измеђь найзнашніи и найпохвалніи черша харакшера СербскогЪ духа есшь и была е свагда превелика кЪ свомЪ вѣроисповѣданію любовь, коіомЪ е пламшіо и у найбурнія времена, грозивша овой свешиньи сердца нѣговогЪ сЪ ужаснымЪ пораженіемЪ и исшребленіемЪ. — Зашо причину овы благи заведенія не шреба шражиши само у генію ондашнѣгЪ времена, — кои е заисша многима овогЪ рода заведеніяма и кодЪ други народа, а и кодЪ нашегЪ, нарочишо у Сербіи, поводЪ дао — него по већой части у оныма жалосшныма обсшояшелсшвама, у коима се народЪ Сербскій почши непресѣчно налазаше. БѣгсшвомЪ спасавајућисе ошЪ желѣзногЪ ига ТурскогЪ и насилія, кое му е мило нѣгово ошечесшво као грознымЪ буріомЪ пошопило, а со шымЪ сва нѣгова добра — или прогушало или конечно уничшожиши пресшило; долазіо е онЪ подЪ защишу Авгус-

шѣйшегЪ

штитегЪ Дома Аустрійскогъ, и шу е, не штедећи ни *труда*, ни *пожертвованія*, избавити гледао оно, што му е наймиліе и найдражіе, *вѣру* и *езыкЪ*: зидао е церкве и оснивао монастыре, имаюћи на то храбростію и вѣрностію отЪ свогЪ Государства заслужено дозволѣніе и одобреніе, и желећи, да му и найдалѣ потомство и едно и друго, као найвеће свое благо храни, да Богу своме своимЪ езыкомЪ служи и православіе свое ненарушимо сачува. И заиста:

„То двое намЪ е свима едно поље,
Гдѣ с' можемо видѣт' сви,
И еданЪ съ другимЪ грлитисе смѣмо.
Ту намЪ расте славе цвѣтЪ.
ЕданЪ су союзЪ Роду: *вѣра*, *езыкЪ*,
Они поясЪ нама свим'.
Они су нама разсѣяннымъ' свуда,
Спасенія шлемЪ и щитЪ.
СоюзЪ тай не нарушимЪ лежи преко
Рѣка, гора, царства — и *проч. проч.**)

Кое ревность кЪ пустиническомЪ животу, отЪ когЪ по мнѣнію тогдашнѣгЪ вѣка зависаше получити свешыню — кое пакЪ, и то много выше, бѣде и опасности многе, съ коима се, што се вѣроисповѣданія нарочито тиче, борити морало — есу безЪ сумнѣ поводомЪ были, те су сви готово монастыри у шумама и до-

 лина-

*) ГласЪ народолюбца. *Мушицкій.*

линама основани и сазидани, у коима се по већой части и данЪ данашный налазе. Сеоца, названа Пряявори, коя се близу многи, нарочито у Срему, монастыра виде, есу по томЪ населѣна и овыма подпала, као и притяжаніе землѣ, у комЪ їй е благоустробіе Монаршеско на вѣчно потвердило. Примѣтити пакЪ имамо, да су многи монастыри, прилѣжаніемЪ гдикои ревностны настоятеля, и благодѣяніемЪ и жертвоприношеніемЪ Хрїстолюбивы приложника и цѣлога народа — велелѣпно сазидани, и утварма церковныма богато снабдѣвени. Величественность миловидне и разнообразне природе, трудолюбіемЪ обдѣлане и художествомЪ украшене; уединеніе и тишина, коя се само славопѣніемЪ, высочайшемЪ существу приносимымЪ, умилно нарушава; далѣ благоговѣйнство народа многочисленногЪ сѣмо сЪ надеждомЪ на Бога благодателя, приходећегЪ — даю овымЪ заведеніяма особенный нѣкій видЪ свештинѣ, а зрителю тога чувство сердечногЪ смиренія спрама непостижимогЪ вселенне управителя, и благодарности спрама родолюбивы основателя и укрѣпителя исты заведенія! —

Но да почнемо наше описаніе. Перво мѣсто нек' занима:

I.

I. Общежителный Св. Воведенскій

Монастырь Бодїаны, у дїецезы Бачкой.

Што се основанія овогЪ Монастыра тиче, ево како стои у старой едной рукописной кньизи, коя се у Бїблїоѳецы Монастырской налази:

Во славу Святиа, единосущнія животворещія троици, отца и сына и святаго духа, ва честь же пресветія Богоматере при державе Кралевскаго величества ва Унгари Маѳїа Корвина ва Седмнадесетое лето владенїа его, В. Комїтате БачкомЪ вЪ лето отЪ рождества Христова 1478. ва мѣсеце Ноемврїи Монастырь БоѣанЪ именованЪ и сазыданЪ естЪ; и чрезЪ кога узрока Монастырь овде основанЪ следуетЪ. Проходящу некоему Купцу отЪ стране Далматїнске Терговине ради ва предели сиа именемЪ БогданЪ и отЪ великаго труда на путу хотелЪ на месте семЪ сЪ богажїомЪ своимЪ опочити, случиласе ему изненада болезанЪ ва очесахЪ, што не могао видити света, како прежде, беше же вода и деже сада церковь положена естЪ врло лепа за пиѣе, онЪ несумненЪ веру имевши ка пречистой богоматере и помолившисе еи, да а-

ще

ще водомЪ сїомЪ исцелитЪ, хощетЪ иждивенїемЪ своимЪ церковь сазидаши ва честь богомашере, и са шоликою верою водомЪ умившисе здравие пређашне получи, и обещанїе свое ка концу приведе, предложивЪ шогда бывшему Кнезу Србскому Димишрию Якшићу како онЪ болезанЪ имао, и скаквимЪ лекарсшвомЪ здравїе получилЪ, и каково обещание его било, просилЪ его о воспоможени намерение свое концу привесши; Кнезже примилЪ его шаковое боголюбное намерение, исходашайсшвовалЪ кодЪ Крала Маѳеа писменую свободу и началЪ делаши церковь храма введения пресвяшиа богомашере.

Сазидалже и чешири ћелие на восшочную сшрану и присавакупилЪ грунтЪ кпрепиштанию монахомЪ, кои грунтЪ имао сограничие белу церкву Село, отЪ сшране полунощне, отЪ сшране же полудене немчаци, отЪ сшране восшочне бачЪ и перви ІгуменЪ посшавленЪ ИеромонахЪ и посшрижникЪ Монасшыра ресаве именемЪ НиканорЪ; брашиа били ва Монасшыре никодимЪ ИеромонахЪ, Филошеи ИеромонахЪ, ГерасимЪ ИеромонахЪ, ТеовилакшЪ ИеромонахЪ, ДиаконЪ германЪ, Елевшери, аксеншие монаси, и више именовашимЪ КшишоринoмЪ БогданомЪ МонасшырЬ названЪ БоћанЪ припи-

сано

сашо мною Иеромонахомъ и Игуменомъ Никаноромъ у лешу 1718.

Вторая церховь,

Влешо 1565. ошъ рождесшва Христова нашедшимъ Туркомъ на државу Мажарскую и попущенїемъ божїимъ во свою власшъ грехъ ради Хрїсшиански покоривше, и многе Хрїсшїанске церкве и манасшыре опусшошиша и разориша; якоже и манасширь сей доконца своимъ свирепсшвомъ разориша; паки на ново шрудъ приложили церковъ обновиши воспоможенїемъ богомашере и испросивше ошъ шогда бывшихъ владѣшелей Турскихъ прежде држани грунтъ манасширу и Слободу, при Игумену Василїи родомъ Пожаревчанину: кошори и само рукою своею написа.

Преписашо изъ сшари пропола мною Моусей Пешровичь бивши жишель Шаначки Ігуменже Манасшира Бодїани.

Влешо 1566. го у бачу ошъ Турковъ зачесе между усобная бранъ, и пободошасе ножеви на сами пешровъ данъ и осшаде ихъ мершви на плацу дванаесшъ, после шога власшелинъ посече пешорицу, а другия позашвора у шамницу, и сие написа на знание последнимъ

Игуменъ Василие
Пожаревчанинъ.

Мною

Мною преписано Игуменомъ Моусеемъ Петровичь бивши жипелъ Шаначки І. 6.

Влето 1579-го престависе Ігуменъ Василие Пожаревчанинъ и во своемъ монашестве богоугодно поживе лета живота его бистъ 69. и богу духъ свои предаде.

Тогоже лета постависе игуменъ Кирилъ морачанинъ и зло пострада отъ Турака на сами божићъ однешега у бачъ у гвожђю окована и принаестъ мѣсеци билъ у бачу у арешту и манастиръ плати три кесе гроша 1800 воринти за узрокъ той где нашалсе человѣкъ убиенъ у округлаку на грунту манастирскомъ и пущенъ Февруария 26-го влето 1622.

Лето 1675. избегоше Калуђери изъ Манастира у ритъ отъ стране западне близъ Манастира зовомія округлица, и тамо пребиша три лѣта.

Лета 1678. паки возврашишасе у свои Манастиръ и начеше обнавляти понеже савъ попаленъ бистъ и ничтоже в целости обретесе, такожде и прочіа вещи. Некїа точїю малїа кое какве книги нопирате, како протоколаціе принами заостале кое и до днесъ находится кодъ насъ, у садашня времена, перво да имѣетъ више речени Манастиръ грунтъ то есть на востокъ до шуме округляна, и гдѣ человѣкъ

вѣкъ убіенъ билъ, еще вдржавѣ и власти турецкой; на западъ бара и округлица, наполуденеи стране отъ бача низвинограде Манастирске и Манастиру преко брегова; Наполунощи преко долине до ораня.

преписато мною Ігуменомъ Михаиломъ постриженикомъ Милешевачкимъ.

Влето 1695. обладавшу августейшему Императору римскому Леополду и прогонившу крепкою рукою турке и паки разореніе цркви бистъ, потомъ треѣя церковъ съ Божіею помощію саздана бистъ меншая древеная.

Влето 1696. доселисе осамъ куѣа сваита, и поправиша домове себи близъ Манастыра измежду белоцрквенскогъ и Манастирскогъ хатара на самой Ханти, и узете белоцрквенское Селище запущенное, кое стоитъ на полунощней стране.

Лета 1711. бысть наводненіе великое у Манастиру здѣ, была вода у цркви и велику штету учини в' тое же време, и куручагъ умирисе отъ мажаровъ. Втое же време избегоше Калуѣери с людма коису люди билй близъ Манастира у Чаири, на Парлоге свое, идеже били первее Манастирски виногради и тамо цркву справили отъ дасака, и за некое време Богу служили, и молилисе. По исохшей воде, паки

ки Калуђери возвратишасе у свои Манастирѣ людиже заосташа на томже месту, и назвасе место то Манастирскимѣ именомѣ Бодіани.

Лета 1714. Доселисе изрита 9. куђа кѣ намѣ да буду подѣ Манастиромѣ, миже пріимисмо ихѣ и место определисмо имѣ со стране полудене на грунту Манастирскомѣ поредѣ парлога нашихѣ, идеже первее били виногради нашихѣ, и назвасе село то именемѣ Манастирскимѣ бодіани.

Лета 1719. Вайцани землю дooраша и до некія долине зовоміа Церна међа пріошеше и начаша обграде правити.

Прибавленіе.

Преписѣ овай есть изѣ древне рукописне книге, коя се и данась у Бібліотеки Общежителногѣ Сто воведенскогѣ Монастыра Бодіаны Діецесе Бачке, находи изузетѣ. Мысмо се по возможности старали, преписѣ овай Оріґіналу своему сходнѣйше представити: и зато су рѣчи, предлози, отмѣнни знацы и вообще цѣла Орөографіа, ако и есть на многи мѣсты како сама себи, тако и общимѣ правиламѣ несходна, употребливане. Желили смо тимѣ начиномѣ свакогѣ читателя разсужденію представити: и начинѣ писанія и произговаранія онога вѣка у коме су при-

примѣчанїя ова писана; и степень совершенства писавшихъ особа.

Кромѣ тога дужности наше ïошь быти судимо Читателемъ нашимъ явити: да Примѣчанїя ова и убо прво отъ почетка што есть *во славу* до *Пгуменомъ Ніханоромъ у Лету* 1718. Како годь и она отъ лѣта-1714. до конца что есть подразумевающьи и 1719 лѣта, и рукописны словы и едногъ Писателя рукомъ написана быти видесе. Примѣчанїя пакъ отъ *Вторая Церковь* до примѣчанїя заключителнѣ у лѣту 1622. назначеногъ Мінейски словы; а на послѣдакъ проча сва рукописны словы и отъ разны Писателя, у Книгу ову самую древность и съ поля и изнутра доказующу, уведена быти испытателю представляюсе.

Што се ïсторïчески приключенїя тиче, видисе, да е Писатель первогъ Примѣчанїя погрѣшïо „

„У Лѣтопису, ибо лѣто 1478 Р. Х. у коемъ Монастырь овай созыданъ быти извѣствуе; нïе было по изложенïю Писателя 17. владѣнïя Матѳïе Корвïна Краля Унгарскаго, но отъ начала владѣнïя 20. отъ коронованïя же 14.

(Продолженïе слѣдуе)

II.

II.

СТЕФАНЪ НЕМАНЯ,

Первый краль Сербскій род. 1147.

Све оне стране, кое су потомЪ СербскомЪ владѢнію подпале, претерпиле су отЪ лѢта 640, до 1165. разна премѢненія. КадкадЪ су имале свою самобытность, много пута зависиле су отЪ Константінополя; обывале су такоѣерь многократно кое отЪ Бугара, кое отЪ Маѣара плѢнене.

Историцы доводе порожденіе царске лозе Неманьине отЪ нѢкогЪ свештеника ГреческогЪ вѢроисповѢданія именемЪ Стефана, кои е живіо у захолміи или у данашньой Ерцеговины у селу Луцы. Овай е родіо Любомира, ЛюбомирЪ Урошa БелогЪ, кои е отЪ свои власи тако нареченЪ, и ѣерЪ Елену, коя е пошла за Белу II. слѢпогЪ краля МаѣарскогЪ и родила му три сына Геизу, Стефана и Ладислава.

По

По смерти Уроша Белогъ пріими владѣніе Чудомилъ, а потомъ Тихомилъ, кои е родіо ова четыри сына: Завиду, Сретомира, Первослава и Стефана, нареченногъ Неманю, кои е наслѣдіо престолъ отца свога. Стефанъ е нареченъ Неманя, што е имао обычай говорити: „я царствуемъ надъ свимъ земляма, кое су имали мои старіи, и нисамь отъньи маньій. Быо е свогъ образованія ради у Венгріи и Нѣмачкой. Кадъ Маћари отъ Константінопольа отергну Далмацію, покусе се и Серби свою независимость потражити; но како се Императоръ Греческій приближи, склоне се ови къ миру. 1169. Завоюе Неманя Босну, покори себи оближнѣ Жупане и пожели Котаръ и Кроацію завоевати. Видећи то Емануилъ пошлѣ свогъ военачалника Феодора Падіата противъ Неманѣ и приведе га къ покорности. Довольанъ овомъ и притворномъ покорностію не дерзне Императоръ много дражити Неманю. Лѣта 1171. освои Емануилъ Далмацію, тымъ увреди Венеціане и ньинымъ наважденіемъ отрече Неманя Императору свое повиновеніе 1172. када е Енріхъ Леонъ, Ерцогъ Саксонскій преко Сербіе у Палестину прелазіо и Бела III. на престолу Маћарскомъ сѣдіо; но како се Императоръ са своимъ воинствомъ къ Сербскимъ стражама приближи, таки се онъ къ покорности врати. Лѣта 1176. слао е онъ

по-

помоћь Емануилу у малу Азію противъ Кіліїъ — Арслана, Султана Румскогъ. Емануилъ умре Л. 1180. Таки обрати Неманя свое уружіе на кнеза Зентскогъ, порази Владимира, брата Радославова у сраженію при Приштины и учини ово мѣсто своимъ престолнымъ градомъ. Своїой браћи Срепимиру, Первославу и Завиди вручи препитанія ради свое отечество Захолмію и ту су они у миру, повинујућисе своме најмлаћемъ брату, као верховномъ своиъ Господару, живили.

Неманя распространи предѣле свое државе найпаче на южну страну. Поспѣшествомъ Бугарскогъ востанія освой отъ Грка Средацъ, Петрникъ, Стубъ, Землянъ, Призренъ, Нишъ, и многе друге градове и ступи у союзъ съ новыма Валахіе войводама, Асаномъ и Петромъ.

Чуе међу тымъ, да л. 1188. Фрідерíхъ I, Нѣмачкій Императоръ, намѣрава съ крестоносным воинствомъ у Палестину поћи и пошлѣ свое посланнике на Имперіалный соборъ Нѣмачкій у Егеръ, кои бы свою радость Императору изяснили о томъ, што ће онъ прилику имати, лично Императора видити и съ ньимъ говорити. Обећаю му крозъ Сербію не само, безопасный спроводъ, но и найзнатніи свой градъ ко одохновенію. Преко Острогона, Сланкамена и Београда доће Фрідеріхъ I. до Ниша. Ту га Неманя пріи-

ми

ми великолѣпно. Разговоресе и обдаре взаимно. Све Императорове велможе ущедри Неманя віномъ, медомъ и разномъ раномъ. Благодарећи Неманьи на овомъ пріятномъ угощенію продужи Фрідріхъ свое путешествіе. Кажу, да е овомъ приликомъ Императоръ даровао Неманьи гербъ Сербскій, бѣла двоглавна златоувѣнчана орла на цервенномъ полю, кои ноктыма держи два крина. Душанъ, Императоръ Сербскій, дао е после овомъ орлу мѣсто два крина кругъ земный и мачь.

Потомъ завоюе Неманя Далмацію, Діоклею, Требыню и Захолмію, распростани предѣле свое државе до Дунава и прогласи себе кралѣмъ Расскимъ, почне озлобляванти Греческу државу, завоюе градъ Скупи и разори га. Принуди Иссака Ангела Комнена къ таковомъ примирію, да му ћерь брата свога Алексіа, кои е потомъ Императоромъ быо, Еvдокію, сыну своме Стефану за супругу да и Деспотомъ га нарече. Отъ свое супруге Анне имао е Неманя, кромѣ Стефана первовѣнчаногъ краля Сербскогъ, Волкана великогъ князя у Зенты и Захолміи и Расшка или Савву, первогъ Архі-Епіскопа Сербскогъ. *)

По свидѣтелству Царостaвника пріимio е Неманя свето крещеніе восточне церкве

*) Види Ч. I. 1827. стр.

кве свое тридесете године у церкви св. Апостола Петра и Павла у Славномъ граду, Новомъ Пазару, отъ Преосвященногъ Леонтіа. Може быти, да е онда у Сербіи обычно было до совершена возраста отлагати крещеніе. А може быти, да е онъ самъ тако хотео, по примѣру Ѳеодосіа I. кои е при свомъ концу, или Константіна великогъ, кои е топервъ свое 65 године дао се крестити. На своїой хоругвы носіо е Неманя образъ светогъ Архангела Міхаила и овай данъ сваке године славїо царскимъ торжествомъ свѣтло. Сви нѣгови потомцы подражавали су нѣму у томъ до послѣдни времена.

Када царство свое устрои мужествомъ, похваленъ добродѣтелію и военнымъ предпріятіемъ, почне зидати церкве и монастыре и украшавати їй великолѣпно. У Расси, свомъ престолномъ граду; воздвигне церковь Храма св. великомученика Георгіа, у топлицы церковь св. Ніколаа и предивну церковь студеничку успенія Богородице, гдѣ и мощи нѣгове почивають. Сазида такођерь домъ за сироте и убожне у Луцы, камените мосте на стремителнымъ рѣкама Біочицы и Ѳеомези, и протера изъ свогъ царства све оне женщине, кое су чараюћи и врачаюћи простоту варале.

На нѣколико лѣта предъ свою смерть преда владѣніе сыну свомъ Стефану, пріими

ми образъ монашескій у студеничкой Сербской Лавры и буде Сvмеонъ нареченъ. Супруга нѣгова Анна пострижесе у дѣвическомъ монастыру и буде наречена Анастасіа. У овомъ свомъ монастыру поживи два лѣта, а потомъ се пресели къ сыну свомъ Растку, кои е иноческій чинъ избрао, у свету гору съ многимъ имѣніемъ. Ова му се пріятна поднебесность толико омили, да ту отъ монастыра Натопеда нѣкій предѣлъ купи и ту основаніе положи каменитомъ и зѣло украшенномъ Монастыру, Хілендару. Тамо се потомъ са своимъ сыномъ Саввомъ пресели, и овомъ монастыру отъ свогъ пріятеля Алексіа Императора право Патронатства Сербскимъ владѣтелѣмъ испроси тако, да се ту нитко, ни Прота Светогорскій, не бы дерзнуо мешати. Овай отъ св. Сvмеона начатый монастырь обдари потомъ Стефанъ Первовѣнчанный многима землями и ливадама, а Св. Сvмеонъ Преподобный поживи ту нѣко време и преселисе ко Господу. Тѣло е нѣгово было у Хіленддару погребено; но потомъ у Сербску Лаvру Студеничку пренешено. Память Стефана Неманѣ празную Сербльи подъ именемъ св. Сvмеона Мvроточивога 13. Февр.

E. I.

III.

СЕРБІАНКА. *)

Мы смо у I. овогодишньой частицы Серб. Лѣтописи явили, да се Сербіанка у Лайпцыгу печата. Ево е саде предъ нама већь готове. Кои отечестволюбія жаръ ово первенче Музе Милушиновића оживлява, кои се духъ по нѣму разлива, и каква надежда съ ньимъ за Поезію нашу расте — може свакій искусный родолюбацъ изъ ово нѣколико врстій познати, кое овдѣ ставлямо, едно зашто; а друго, што е Сербіанка цѣла као нѣко изясненіе, у прекрасну одежду поетическу обучено за Историю приключенія у Сербіи отъ године 1804 до данашньи времена. Тако н. пр. у Ч. Второй, отъ стр. 9. до 61. описуе Поета, рођенѣ и неке черте вождова нрава (Карађорђа), — гди изъ међь другогъ на стр. 16. овако вели:

Едва ђоко узрастао момком,
Сустигла га и брат и сестрица,

Ал'

*) Подъ овымъ тітломъ печатана 1826. у Лайпцигу кньига у четири части, сочинѣно Сумеономъ Милушіновићемъ, Сарайліомъ.

Ал' му за нъи престависе ћако,
У Сатурна зар блаженство пріе
Да доспѣдне, к'о заслужни тога;
Да л' раніе син му сам остане,
Да проривством очеличи моћи
Предупредма чезньи с' отвѣтніем.
Кућеня му междувременіе
Отле прошло до близ' ява Коче,
Док' већ' доба развит' се пупольку,
И витезу гранут' дѣиствіями,
Те да му се жизань изобрази
Пуномѣрна, и надможна свашто.
Прозираня и слушеня рата
Нѣмачкога позніе почета
Разпрегоше млогомоћна срце,
Напунише г' до прекипа сама,
Нит' могашес' већ' удржат' дулѣ,
Турска трпит' свирѣпія пилька,
Ни претварат' у подлости худне
Краснодичне преодольивости;
Већ' се дигне у ратнике Неба
Намириват' вѣрна срдца желѣ,
Прелїетат' с' планин' у планине,
Дозирати, ђе е Турчин гори,
Ол' ђе Серб е на досаду срода
Опаданѣм у злобника браће,
Ил' где богат гледа сиромашка
Равнодушно, како г' муче врази,
За неіманѣ порез' и харача. —
Таким' Ђорђе, тко што наорав'о,
Истомѣрно за пакости правдом . . .
Показив'о што ї' ближнѣга дужност!

и проч.

На стр. 65. те исте части, наводи поета рѣчи *Катића* кое е у Земуну предъ *Женеомъ* Генераломъ, као посредственникомъ на што пришедшимъ, да се изъ међь Дахїа Београдски и Сербаля какво примирїе учини, изговорїо Турцыма:

Од вїек е мѣсеца мїена,
Напунясе, пак се и уштрбля,
Ниш' е игда еднолик остао;
Пак ви били, промѣннлис' прошли,
Свога смо с' ми сѣшили добра,
Ил' вас, ил' нас одселе е небиш'
Сеоце е од сватова яче;
К' шом' и цар е Капил-ферман посло'
Мухасилом на васке се носи,
Пак што знате и како вам' драго!
Испуд неба свуд' за васке шуплѣ.
Ал' где прїесташ' к' брегу спасенїя?
Међу тїемъ ви у граду сѣд'те,
Да б' стѣне мѣсто хлѣба ели,
Ми умемо и окол' дреждати,
Прежат' васке и свакога вашег'
А ви држте с' што икада чвршће,
Све л' одум'те нао йош имаш' раїом,
Далек' манѣ ви Дахїам' осташ'!
Упалисте како с' преузнесли,
Ниш' зликовцам' игде с' мѣсто дае,
Заранїе у Дунаво скач'те,
Кад' вам' нїе безчинствоваш' више
Исправлѣню л' невѣруес' вашем,
А и платиш' врїеме е займе,
Да б' недраго и опужно било;

Осу-

Осуђуе с' шко е несмашрао
Край и Конац поступцима гнусним'
Ер би с' паньма прїе увнушило,
Него вами, да после неваляше! — —
— и проч. далѣ:
Шта л' е ваши и горїе зала?
Вѣци пам'ше, а спомену шеже;
Ко Богу су чак допрле сузе,
Крви млоге паре и провори,
И яуци свуда мученика,
Каконосше предсрешали наше
Оце, сшрице и самцаше наске,
Ниш' га има, ко уцвелѣн нїе;
С' себ' нарич'ше и вѣчно се кайше,
Што имѣвше чуваш' неумѣсше!
Рок приспїо разузнавашисе,
Да с' природа обнаружи чавке
Дивномъ райском предѣнуше пшицом.
Кои люди себе забораве,
Тко да шаке пошшедиши мари?! *и проч.* а Генералу
Женею овако бесѣди измеђь другог:
Но шворенія оптриша е кньига,
Вѣшш од врага с' пакосшима нада,
Хишленосшю или ошчаянсшвом,
Ниш' га с' бои, нег' се само пази
И срешне га на сшазици свакой:
Сербин овде, Сербин у врачару,
Свїешлим се свуд образом дичи!

У шой исшой часши на сшр. 131. подъ заглавїемъ: *Узешїе Ужица* сшои:

Тек'

Тек' одлѣтис' и гора се разви,
Осмѣнуше с' брда и доляче,
Разним цвећем окитесе равни;
Нагнѣздише с' по честама птице,
Поточићи с' хладниц'ма надкрїю,
Све красоте ружа узвисила,
А славуяк зачиня их пѣснам'
И вучићи прам' стадаму штекну,
Та и Сербам' свог' се латиш' дѣла!
Карођорђе вишег' духа пуни
Сподби дугу по срїеди шару,
А опанке с' рођеня притег'о,
Зовне уз гред витезове свое,
Поздравнут му с' и Ужице хтеде,
Да не смрди по Сербїи ни што,
Ил' га предаш', ил' раскопаш по све,

и проч.

У четвертой части на стр. 46. подъ заглавїем: *Сербсха вѣчитост*" Поета овако пѣва:

Схоритесе найвиша небеса,
Чрезмѣрїе потреса вас людско!
Уплачтесе брда и планине,
Процвилите мравеж и пауцы,
Вѣтрим' хучи дрвлѣ и каменѣ
Цвѣтне луке и зелени лузи!
Сневесел'те с' и воздушни пѣвци,
Бризи страни и младостни вазда,
Безсловесныхъ словесни се срам'те!
Дневна звездо закрвави с' лицем,
Врага л' гербу за доглед ми с' кини,
Топи с' негде, неявїо с' нигда! — — —
Плюсак суза сву овлажи землю,

Co-

Сострадалче, да би баремЪ нико',
Кад' човечность некадра га родиш',
И низесе заступаши владци
Безазлености правичности саме! — —
Специте с' згрознаш' чудовища самном,
Ил' потомства помозте ми ядиш',
Низража ме од печали тужня!
С' уплаченѢм разблаж' се срдащце,
Та кукавно, на злу срећу по се,
Сотрудивше с', яко л' чувствуюће
Дични понос, а юнаштва числа,
И несрећу и обручности опшшу:
Србство бѢдно неожалѢно си!
ИзбавлѢню л' шкоб' се нерадов'о
Давно свога унижена Срода? и проч.
проч.

У овой истой Ч. на стр. 81. овако починѢ:
Када г'рми, свак' се бои себи,
Куд' ко могне, тамо с' и укланя,
Миш у рупу, зміа у стіену,
Пак и орлић крилма над облаке,
Ће е тихо и сунащце сяе;
Кад' наниже муня с' пруђав трешти,
Ал' куд' човек..? Муж и юнак явни,
Кад' премеждіа (Lebensgefahr) окруши
га бездна,
Духом дигне с' прелеши бѢдствія!
Сви обдижньи Саве и Дунава
Знаю куда. — — У НѢмачку близску;
Ал' шта с' чиниш', куд' се укланяти
Унутрашньим' удалѢним' од нѢ?
Милош исти *Обреновић*, знатни
ОтмѢностію и чистотом чувства,
Диже

Диже свое све за собом дома,
У нахію срце Шумадіе,
Пак о нужди разговоре с' општой,
И намисле у збѣгове поћи,
Засѣћисе по планинам' пустим',
И бранкати, док се игда може;
„Међ то еда тер и свїет сине,
И дан їоште нам обася кои . . .
Подбившисе или загублѣни
Из сред стада времеима старца —
По холуи за громадньом општом
Еда Турци їош приберу с' куда
Зимовати у градове свое
Пак на лѣто шаке и перчини,
И тко не би борѣтисе мора . . . "
Сви се на то сложе и приштану,
И кнез ђуко поуздани свуда,
Ломо вѣрни и Мутапе храбри,
Клѣштевицу збѣз'ма напунили,
Засѣкли се одчувати себе, *и проч. а совершава:*

Едно с' небо сажелѣло само,
Тер' им пепел и честиту крвцу
Возживоти, подиже их славно,
Ко у казню затрти ихъ ћевшим . . .
Бог! Безбожче! неда пропаст' своме!
Већ' узниче из гноишта бѣдна . . .
Мала чува за одржат' већа;
Та о вишнѣг' огледайте с' люди,
Кадъ из нѣга и к нѣму вамъ ток е!

Сербіанка се окончава: „Општѣвомъ на прошив оног: „Ярко ми е сунце за облаке

ке зашло и пр.“ изЪ кога две шри врсше да сшавимо:

Злачна Серб'е поля
Пошоци с изворам',
КрасеЋ' разшушшуйшес',
Уз пшице по горам!
Брда и долине
ОсмЂшкуйшес' громко,
Кад' вас опеш брани
Милош сиви соко,
Кад' и Серба дЂца
Двойницам' свирају,
Ћлудна сшада пасуЋ'
СреЋу распЂвају.
Чіе л' посшоянно
СшанЂ бЂше игда,
Кои л' народ іошше
НеобновЂс' нигда?
Юнац'ма су игре
Крупна промЂнен'я! *и проч.*

Уз Сербіанку печашао е исшый Г. Сочинишель іош: „Неколике пЂсниџе, сшаре, нове, преведене и сочинЂне“ ПримЂшиши е, да су у числу преведены само Швайцерске, узЪ кое иду опеш Црногорске чешири; една ошЪ год: 1798; друга 1806; а две послЂднЂ ош год. 1813. ИзмеЂь сочинЂны има налазимо *ода*, *Епіграма*, *Елегіа* и *пЂсана*. Нек' нам се дозволи и изЪ ове кньижице шшогодь навесши. На пр. „чесшишанЂ новог 1826 года Господину

дину *Кругу*, Філософ. Проф. у *Липисцы*“ овако починѣ:

Благодѣйски простирати свїет
Кроз мрачности ума и понятія,
Разблажават' рая сласт'ма сердца,
Отварати душама небеса,
Духова их у жилища с'дворят'
Мударца е своїост единога.
Твари твор е васколици нѣгов,
По вѣчности ка' кроз живот шета,
Од атома до свевишня с' віе,
Свуд' чудеса чита и открива;
И тайности природе велике
Освештану разтворене стое,
Да му патньи лѣствицама служе,
Ким' Ангели слазе и узлазе
От нас люди узносеѣ сверд'дие
Уздишае и дивлѣня не'ма,
Безконечну жертвам' у предверѣ,
И нам' сносеѣ' истог' благодати,
И милости и существа зраке,
Да и з'близи подобіе нам' видно
Непостижна у нас обстоеѣу —
Вѣруюѣи г' пун е свак истога.
Тко ѣес', о *Круг!* с тобом поредити, *и проч.*

А „надгробно *Глиши Гусларевиѣу*, у Кишенову 1821 г.“

Гди е юнак преко Серба?!
Готов на бой и до гроба,

Е3

єздѢни би и у вѢчност;
Да позволи теке земност. *)
Ал' е исти и прам' Турци
Диз'о мача у десници;
ГусларевиЋ' Глигоріа
Зна и знат' Ѣе Даворіа,
Овди браЋом погребена,
Тринест ранам' увѢнчана:
Знанци т' веле, док' бы свакн,
ВѢчна т' памет на вієки!

---

*) Радостан, здрав и весео, колик' нигда, исти е дан біо, коня яхао и т'ркао, па кад' до близу куЋе, жив се превали с' коня и до землѢ умр'о; заслужіо призрѢніе пера случай таках. *Милут.*

Примѣч. Г. Сочинитель нек' намъ опрости, што смо у нѢчесоме отъ нѢгове ороографіе отступили. То е учинѢно само зашо, да веЋа часть наши читателя не плаЋа за сладость ону, кою Ѣе му чтеніе овы дѢлца безъ сумнѢ принети, са затрудненіемъ, кое бы употребити морао, док' бы начинъ писаня свежбо. —

IV.

IV.

СЛОВО НА УСПЕНІЕ БОЖІЯ МАТЕРЕ. *)

Яко призрѣ на смиреніе рабы своея. Еvг. Лук. гл. I.

Хотеѣи Господь Богъ у врѣме Моvсеово саѣи на землю, за дати законъ народу Ісраилскоме, нехѣе изабрати кое мѣсто ниско, долину или полѣ, него высоку гору Сvнайску и слазаше на землю; ма хотяше, да е мѣсто высоко, на кое мысляше саѣи превысокій Богъ; тако у врѣме, у кое изволи премилостивый Богъ, преблагословенный сынъ и слово божіе саѣи и дати законъ свимъ языкомъ, изабра на истый начинъ гору, ма много чуднѣишу отъ перве, толико вышу отъ горе Сvнайске, колико е выше небо отъ землѣ; гору умну, живу и пресвету; о коей прорицаху пророцы, говореѣи: гора божіа, гора тучная и духомъ святымъ усиренная; гора, отъ коея усѣчеся нерукосѣченный ка-

*) Изъ числа оны, коя е Досіѳей, у Далмаціи бавеѣисе, проповѣдао.

камень и сокруши све їдоле и потреби їдолопоклонство; гора, кою пророцы называху градЪ божїй: преславная глаголатся о тебѢ граде божїй; гора, коя светинею превосхождаше ангеле божїе; гора выше цвѢтовидными добродѢтелми украшенная, него е небо украшено са звѢздами: отЪ солнца свѢтлѢиша, и отЪ полне луне краснѢиша: гора отЪ неба величаиша, и отЪ рая славнѢиша, коей служе ангели и архангели, коей се кланяю пророцы и апостоли и сви святїи; кою блаже сви роди и племена, — ма зашто? за превеликое и пречудное смиренїе ея, како сама сведочи: „*се бо отЪ нынѢ ублажатЪ мя вси роди.*" Зашто праведный БогЪ толико возлюби ю, и избра ю вЪ матерь прежде денницы рожденному сыну и слову своему; зашто и прослави ю словомЪ вѢчнымЪ сотворившую царицу неба и земли; у чини ю, да е мати свега свѢта, будуЋи мати божїя, зашто толико возвеличи данашнїй данЪ преставленїя ея (како Ѣеше чути данасЪ) зашто и оставляюЋи свако друго говоренѢ; о овымЪ двѢма стварма предлажемЪ ВашемЪ благочестїю слово. *Перво*, колико преблагословенна Богородица возлюби смиренїе; *друго*, колико за смиренїе возлюби ю БогЪ и прослави данашнїй праздникЪ успенїя ея, како истый данЪ воскресенїя Хрїстова, разумѢЋеше, ако будете сЪ вниманїемЪ - слушати.

Создао е БогЪ человѢка отЪ найниже ствари, сирѢчь отЪ землѢ, и за нѢгово

непослушаніе и преступленіе осудіо га дѣлати землю, знoемъ копаюћи, и радећи, и трудећисе, да се рани хлѣбомъ своимъ, и тако трудећисе око землѣ, да се смирава, помышлявајући почетакъ и доститакъ свой, да зна, да е земля и да ће у землю поћи: „*земля бо еси и въ зьмлю пондеши;*“ рече Богъ. И ово размышлявајући и свакій часъ споминюћи, да се смирява предъ лицемъ страшнога и вѣчнога вседержителя Бога, и таковымъ смиреніемъ да получи божію милость, кою е за гордость и преслушаніе изгубіо; защо Господь гордымъ противится а смиренымъ даетъ благодать. На кого бо рече, призрю, развѣ на смиренога и кроткога, говори Богъ чрезъ пророка. Найвећа человѣку есть отъ смиренія корысть: понеже смиряйся, вознесется, говори Еvангеліе: смиримся и спасемся, вели Давідъ. Крайня нужда есть человѣку, да се смирава; будући да истый сынъ божій, благословенный Богъ, смири себе даже до смерти крестне: и коя друга добродѣтель толико вознесе и прослави пресвяту Богородицу, него смиреніе и сподоби ю отъ всѣхъ родовъ избратися и Матерь божія быти? крайня понизность и смиреніе, како сама явля говорећи: яко призрѣ на смиреніе рабы своея. Видите смиреніе; чујући пресвятая Богородица, да е зачела Елисаветъ Іоанна Крестителя, и знаюћи старости ея немоћь, поће въ горняя со тщаніемъ, за послужити святой Елиса-

вешы, сродницѣ своїой, нїе пошла, за извѣстишисе, ели по истинны зачела; защо ако бы ради шога пошла, що бы потреба была да закосни у дому Захарїйну мѣсеца три, но поће аки смирена рабиня, да послужи машери св. предшече, кою видећи свяша Елисаветъ, и познаюћи духомъ свяшымъ, да ношаше въ уѣробѣ сына божїя, ужасеся шоликому смиренїю, кланяюћисе ей и любезно цѣлуюћи, со сшрахомъ и чудомъ одержима, вопїяше: Ошъ куду мнѣ сїе; Царица долази къ рабѣ своей; маши божїя къ машери слуги Пророка. Радовашеся свяшый Іоаннъ кресшишель и ошъ превелике радосши взиграся въ машернѣй уѣробѣ и чрезъ усша машере свое поздравляше сшрашнаго Бога машерь, говорећи: *Благословенна шы въ женахъ и благословенъ плодъ чрева швоего*. Овому и оволикому смиренїю чудећисе свяшый Іоаннъ злашоусшъ говори: О глубина смиренїя, юже Гаврїилъ Архангелъ во храмѣ ошъ младенсшва служаше. Сїя изволи пошши и послужиши Елисавешы. Ужасаешся умъ ангелскїй, како у врѣме сумнѣнїя Іосифова сохрани пречисша Богородица смиренїе обычное, Іосифъ смущашеся, защо не знаяше благовѣщенїе Гаврїилово; незнаяше, да Марїа дѣвица пречисша сущи, ошъ духа свяша зачала, незнаяше, да ће родиши сына божїя, зашо смушисе и хошяше шайно пусшиши ю; ма преблагословенна Богородица изволяше шерпиши укоренїе и уничиженїе и нехоћаше сказаши

праведному Іосифу отъ духа свяшаго паче естества зачатіе; воляще отгнана быти отъ Іосифа, него у сумнѣніе гордости подпасти и заисто отгналъ бы е Іосифъ, ако се не бы извѣстіо отъ ангела, яко зачатое въ ней есть отъ духа свята. О бездно смиренія, пречиста будући и чистѣиша отъ херувімъ и серафімъ изволяше терпѣти свакій другій шоштетъ за отбѣгнути отъ гордости и высокоумія. Ма не само пріе Хрістова рождества, толико біяше преблагословенна мати божія смиренна и понизна, но и по рождеству и воскресенію. Есте ли кадгодь смотрили и пам тили оно, што пише Еvангелістъ Лука у дѣянію святыхъ апостолъ, како стояху апостоли у горницы по Хрістовомъ вознесеніи молећи и чекајући свящаго духа; пише св. Лука по имену единадесеть апостола (будући Іуда Искаріотскій пропао) каже, да біяше јошь нѣна братія, сирѣчь отъ седамдесеть апостола, споминѣ святе жене мvроносице и найпослѣ рече съ Маріею, матерію Іисусовою. Ма защо тако? защо матерь Іисуса Хріста, матерь божію, владичицу архангелску и царицу апостолску. Найпослѣ знамо, да колико е небо выше надъ нами отъ земле несравнено, паче царица неба и землѣ есть выше достойнѣиша, славнѣиша и пребожественѣиша отъ херувіма и серафіма и отъ святы апостола. Ма за кои узрокъ апостолъ ю найпослѣ споминѣ? за овый узрокъ; хотећи апо-

стол҄ъ показати глубочайше смиреніе; будући да она и по вознесеніи сладчайшаго сына своего понизность любяше и на найпослѣднѣйшемъ мѣсту не само отъ апостола, него и отъ святы Мvроносица сѣдяше. Ово крайнѣйше смиреніе хотећи апостолъ намъ обзнанити, найпослѣ ю опоминѣ. О превысокаго смиренія! ради смиренія паче всея твари прославися, и мати божія быти сподобися. Но и по матерствѣ смиреніе не остави. Ово е една понизность, коя се не може изрећи, зато толико возлюби ю Богъ и прослави ю богоподобномъ славомъ, уподобивщій данъ преставленія ея дневи Хрістова воскресенія, како ће те чули у овой второй части. —

Колико пресвята Богородица возлюблена бы отъ Бога за свое смиреніе, ово намъ е доста знати, и по овому можемо разумѣти неизреченное ея смиреніе; сотвори и самъ сынъ божій, да се смири и понизи, да приклони небеса и отъ нѣйзине пречисте крови тѣло себи да сотвори, и у человѣчество да се обуче. Видите дакле любима братіе превысоко богословіе наше вѣре. Сынъ божій есть равань Богу отцу, зашто есть отъ истога естества и существа отча; зато говори Хрістогъ, видѣвый сына, видѣ отца; и паки: азъ во отцѣ и отецъ во мнѣ. Тако на истый начинъ тѣло Хрістово есть тѣло пресвятыя Богородицы, зашто е ду-

хомъ святымъ сотворено отъ саме пречисте и пренепорочне крови ея; дакле божественно тѣло Хрїста Бога есть Богородицы Марїи тѣло; а Богородицы Марїи тѣло есть Хрїстово тѣло. Оле соединенїя страшнаго, оле таинства ужаснаго и самымъ ангеломъ непостижимаго! видите любовь божїю къ Марїи преблагословенной за смиренїе ея; зато толико прославися, зато ублажаютъ ю вси роди. Зато на данашньїй данъ славнаго ея успенїя, апостоли чудно отъ конецъ земли собраютъся; зато ангелъ множество со апостоли поютъ небесне пѣсне; зато сынъ ея и Богъ въ руки своя прїемлетъ душу ея; зато третїй день воскрешаетъ и возносится престолу Господа Бога, сведержителя, по пророчеству Давида Богоотца: „*Воскресни Господи въ покой твой, ты и кивотъ святыня твоея!* и паки *предста царица о десную тебе.* Видите, како Богородицы успенїе подобно Хрїстову воскресенїю; тамо ангелъ со Хрїстомъ во вертоградѣ, здѣ Гаврїилъ; тамо Хрїстосъ рече: отче! въ руцѣ твои предаю духъ мой; а здѣ Богородица: И ты сыне и Боже мой! прїими духъ мой; тамо ангели при гробѣ, и здѣ ангели; тамо апостоли, и овдѣ апостоли; тамо воскресенїе и вознесенїе; и здѣ воскресенїе и вознесенїе. Смотрите братїе! Богъ заповѣда, да почитуемо отца и матерь, ако желимо, да намъ буде добро; коли выше дужни есмо почитати Божїю преблагословенну матерь, кою е самъ вышньїй

Богъ толико и тако возлюбїо, почтїо и прославїо. Мардохса прослави земный Царь Артаксерксъ, а Iосифа прекраснагѡ Фараонъ; и когодь ихъ непочиташе, повиненъ бише смерти; коликимъ смертемъ и мукамъ подчиненъ есть оный, кой по дужности и по свой силы своей неприноси сваку честь и девоцїонъ Царицы небесной, препрославленной и преузвышенной отъ всесилнагѡ Бога по свидѣтелству ея: *се бо отъ нынѣ ублажатъ мя вси роди;* защо? *яко сотвори мнѣ величїе силный.* Она есть узрокъ нашего спасенїя и живота вѣчнагѡ начало, защо е преблагословеннымъ своимъ рождествомъ смерть душевну убила, Бога съ человѣкомъ соединила, и животъ вѣчный душамъ даровала, клетву Адамову разрушивши и Еvину печаль и жалость у вѣчну радость и небесно веселїе обративши; она е земнымъ человѣкомъ небесный рай отворила. О бездно любови, коею возлюби ю Богъ и насъ ея ради! Празднуйте дакле благочестиви слышатели данашнїй славный праздникъ успенїя ея, хрїстїанскимъ празднованїемъ славяще Херувимъ славнѣйшую, божїю матерь превысокую и нашу Царицу и матерь премилостивѣйшую, къ ней по Богу въ нуждахъ нашихъ притекающе; защо она, како божїя мати, щогодь хоће, кодъ Бога може; а пакъ, како мати наша, що е потреба нашему спасенїю и нашимъ душамъ, то и хоће. И садъ обратите очи душе и

 тѣла

шѣла кЪ свяшому ея образу, а умЪ возвысише на небо кЪ предстоящей престолу божїю, и помолишесе с' моима рѣчма говорећи: О! преблагословенна маши, преславна Царице, Хрїсшїанска надеждо, вѣрныхЪ прибѣжище, бездно милосши, помилуй насЪ пучино свашаго смиренїя, научи насЪ ревнсваши швоему смиренїю; небесная рѣко свяшосши, освяши наша души! КЪ шебѣ прибѣгаемЪ, кЪ шебѣ припадаемЪ; знамо, да смо прогнѣвали сына швоега на свакїй часЪ согрѣшаваюћи. Но шебѣ, безгрѣшной машери припадамо сЪ покаянїемЪ, умоли его за насЪ и васЪ народЪ Хрїсшїанскїй, кои православно вѣрую у свяшу шроицу; умоли его, да покрые церковь православну, покаряюћи сваку луну гоненїя подЪ нозѣ ея и сокрушая враша адская кЪ каменю православнаго и каѳолическаго вѣроисповѣданїя приразающаяся. О Царице небесная, маши свѣша исшиннаго, просвѣши очи ума нашего, да можемо чисшо видѣши пушЪ божїи заповѣдїй, и по нему Хрїсшїанскими добродѣшелми ходиши и по овомЪ временомЪ живошу вѣчный преблаженный живошЪ получиши у царсшву благаго Хрїсша, преблагословеннаго сына швоега, сЪ нимЪ же благословенна еси во вѣки вѣчныя конца неимущїя, Аминь.

V.

ОРІГІНАЛНА ПОЕТИЧЕСКА СОЧИНЕНІЯ.

(Продолженіе вид. I. ч. 1827. стр.)

9. *Пѣсне.*

Innocuos censura potest permittere lusus.

Martial.

I.

Вкусъ и мудрость избрали су на сониицу люди,
Да имъ свѣтле, да ій воде крозъ све магле блуди.
Сочетаннымъ домъ е созданъ и испрещенъ лѣпо;
И закони: да се выше не поступа слѣпо.
У чертози женскогъ пола вкуса вища слава,
Мудрость сѣди у горницам' мужескіе глава.
То е, що бы мудрость была удова безъ вкуса;
Вкусъ толико безъ мудрости преиспунѣнъ труса!

Зато, Сербльи! чтите жене; жене! послухЪ мужу.
ВкусЪ е пречій: Я женама перву носимЪ ружу.

II.

Ясамь хтѣо Юговиће, хтѣо пѣти Янка,
Славу Сербски обновити с' старине юнака.
Али струне, кадЪ се машимЪ до мое самвике,
Востреп়ећу о любови; нѣжне звекну лике.
Я пристроимЪ нове струне, согласимЪ самвику:
НачнемЪ Марка Кралѣвића, храброгЪ вѣка дику,
Душанову величати станемЪ силу рубовѣ;
Но самвика возглашате опетЪ само — любовь.
СЪ БогомЪ дакле витезови! — — КадЪ самвика неће,
Я ћу пѣти, што е мило, любве брати цвеће.

III.

ЧовекЪ терпи и подноси свакояке страсти;
Свагда маленЪ: с' гилномЪ вольомЪ, а свагда безЪ власти.
Али има, (ко бы рек'о?) жизни магновеня,
Гди самЪ незна, какова е човекЪ поколеня.

Божїега? Боги сами съ неба сплазаху,
    Съ людма неке пробавляши часе миловаху.
Дуси живе половиномъ, безъ видимы уды;
    Но мы съ душомъ и са шѣломъ цѣливамо, люди.
Часи свешши! да се човекъ свега добра лиши,
    У вами су іошше предъ ньимъ исполини мишши;
Спогодишнѣ сплаѣуеше у едном' — ну шруде;
    Спогодишньимъ прекосиши шадъ высише груде;
Само лѣша, и съ овыма нек' е мени здравѣ,
    Земля ми е подножїе, а небо возглавѣ.
Нек' с' у бездну безчувсшвенну, ко мерзи, углуби;
    То су часи, да не шапѣемъ, каде човекъ — люби.

IV.

Нек' се Пиндаръ по сшремоме выси Еликону,
    Виргилїй Музе снуби по Темпеа лону;
С' Иппокрене нека пїе Овидїй сшруе,
    — Нек' воздусы ошъ Пегаза съ Орацїемъ зуе;
Нек' се рву досѣшливи с' фамомъ пѣснословцы,
    Юродиви нек' се муче за сшїхъ сшїхошворцы.

Я.

Я, кадЪ шеђемЪ по холмовы руйнолозны
гора,
Превыше самь, за окладу! Олѵмпійски двора.
КадЪ се шалимЪ у дружеспіву Серски девояка,
Я судбины руке вежемЪ; са мномЪ е неяка.
Каде цЂдимЪ душне влаге изЪ вінова града,
УмЪ мой жали мечтанія Парнассидски чада.
А кадЪ любу мою герлимЪ; благуемЪ на крылу,
Сву обымлЂмЪ превыспренны Емпѵреа силу.

— — — — — —
— — — — — —

Ниш' е коме лучше пЂсанЪ шада б..говолна,
Ниш' вЂчносши извЂсшнія, него мени, волна.

V.

— — — — — —
— — — — — —
— — — — — —
— — — — — —
— — — — — —
— — — — — —
— — — — — —
— — — — — —

VI.

VI.

Наше жене радо чую, да їй когодЪ хвали;
    То е право, и я чинимЪ, рѣсно и у шалы.
Нека внуше сва кадыла щасшльивы народа,
    Све похвале сЪ гадишански до понши-ски вода.
Да су красне, к'о у кvпру венерине кћери,
    Жизни нашей, што праведнымЪ — —
Веледушне, као суще жишелнице Рима;
    Чшенноправне, духу нащемЪ Аѳиней-ска клима.
Да су вѣчне земльи сЪ небомЪ и волшебне спонке;
    Храбра сердца, што найволе, као А-мазонке
Сила ньина на све люде, Ерихонске шру-бе;
    Само що е: вишлагинѣ жениха — не любе.

VII.

Тежко ономЪ, ко не люби; и шежко, ко люби:
    Ал' найшеже, ко намЪ любовь безЪ надежде снуби.
РазумЪ, мудросшь и нарави и чесшь ма-ло важи;
    Залюблѣни! любовь данась само зла-шо шражи.
Да погибне и кромѣчно да се упропасши,
    Ко е первый злаш' и сребра возлюбіо сласши.

Злато чини сроднымЪ вражде, браћа да
се даве;
Радьа войне, и државам' окернява
главе.
СреброљубцемЪ рве покой, да скрежећу с'
зубы',
И отЪ свет' зла што е найгоре — на-
дежду, ко люби.

VIII.

Воззри окомЪ высокЪ кЪ небу, горе се
све люби.
Понри кЪ аду, преисподный адЪ се
мило снуби.
ЦвѣтЪ се шали на ливады, птица пти-
цу блажи;
По дну вода рыба свога драголюба
тражи.
Рѣка рѣку кЪ себи мами, у пучину вуче;
ПолЪ зове у планину, одзывЪ рони
ключе.
И долина сообщава други своє сласти,
Чрево землѣ любвомЪ грѣе дубоке про-
пасти.
Нека древа милуюсе сЪ различны острова,
Дальна другда и езера исты су пло-
дова.
ВѣтарЪ се к' дили присмикава, обурява
мора,
Завиресе у пещере, люби изнадЪ го-
ра.
Сунце люби землю нашу, лучам' ю цѣ-
лива,

Сву благодать чадам' землѣ изъ себе
низлива:
И топлота, огань и свѣтъ, све су он-
чіи дари,
Чимъ в' утробы землѣ, сваку сунце
жизань вари.
Нѣжна земля, ерь ю мѣсецъ умилято гле-
ди,
Милуе га и рада му мѣсечиномъ блѣди.
Любовь е свуд' вчечатлѣна, сва природа
люби,
Силна свуда, као сущи Сатурнови
зуби;
Вѣчный законъ и единый свію тварій мі-
ра,
Кои, како земліомъ влада и небеса
дира:
Звѣзда звѣзды жушъ сказуе, любко ли-
це крѣси;
Ниш' е помнит' можно, шта су без-
любезни бѣси.
Сваком дѣлу источникъ е всегда любовь
сама;
Веѣа любовь, лучше добро, зло е люб-
ве тама.
Сва вселенна любвомъ дыше, пребыва у
пиру,
И Богъ самый (любеѣ' присно) бытье
дае міру.
Ко подобно себи мерзи, бѣжи, мало важи,
Врагъ е людскій, или друга из' чти-
теля тражи.

IX.

IX.

Басне пою древле светло (да ли е уклето ?),
Величаю злашногЪ вѣка време као
светло;
Злашно време, гди с' пасшыры Бозы сел-
сшвоваху,
Плоди землѣ пища людемЪ, вода пи-
шье бяху;
Гди рогозомЪ польскій ходеѣ' препоясанЪ
жишель
Шуплѣ древо имаѣаше ил' вершепЪ в'
обышель;
Благо ньино у здравію и миру стояше,
И све среѣе преимуѣсшво убожесшво
бяше.
Тако басна изЪ сшарине — — — Нова
ино каже;
Да чуемо — ша си име исшине при-
лаже!
Данаске е свѣшло време, злашногЪ вѣка
дани,
Гди е злашо всемогуѣе, ниш' му се
шшо брани.

— — — — — —
— — — — — —
— — — — — —
— — — — — —

О! наши су, вѣра пѣсни, управЪ злашни
дани;
С' злашомЪ свашшо превозмажу бога-
шога длани.
ОнЪ исправля злашнымЪ млашомЪ, шшо
е предЪ ньимЪ Криво.

Сребренъ коно: честь е као повседневно пиво.
Шта е душе благородство, онъ за що не пита;
Златна броня и щитъ сребренъ, пакъ: ето ти Тїта.
Мудрость рѣдку, што богатирь вади 'з златногъ груза,
Не бы мень'о съ Минервиномъ и све — девет Муза.
Да у вкусу превосходи Соломона пѣнье,
И малог' му перста каже споено каменѣ.
Прїятельство, сладка манна сердца цѣломудры,
Златно руно прозябава у свакоїой кудри.
Злашно време, кадъ злашніе за душу и тѣло?
Любовь стои на продаю; . . . . :

X.

Младенъ и Милое.

Младенъ.

Теб', Милое! све салеће младежь, рад' пѣсана;
Младежь люби: умилятъ е гласъ твога гортана.
Запѣвай намъ сладку пѣсанъ; радость оногъ брака,
Кога просторъ їощъ разставля едне ноћи мрака;

Све те мысли, све надежде, предвкушене
сласти,
Што ће двое уживати сутра сЪ пунoмЪ власти.
Или намЪ пой задовольство по дугомЪ
разстанку,
Како негда сЪ ЛюбомЪ бяше Сибиня-
нин — Янку.
Пой селянске жизни долю, любве древно
жилѢ;
Или како подЪ РодопомЪ дѢве беру
смилѢ.
Скажи, шта су сперва быле Сербски гора
виле;
Пой, што волишЪ; само намЪ пой:
та оћешЪ ли Миле!

Милош.

Я милуемЪ всегда пѢсне, я милуемЪ мла-
дежь;
Но любовь е щекотлива, свой разби-
ра падежь:
Ту се оће хитрость Пинда, ту цѢвница
лепа,
Ту припѢва, колик' очи паунова репа.
Свакій бы радЪ, да се пое жарЪ нѢгове
груди;
Овоме су явор — гусле, томЪ сви-
рѢлЪ по ћуди.
ЕданЪ иште, да се пѢсна сЪ нравомЪ лю-
бе слаже;
Другій, да му я погодимЪ, шта їой
сердце каже.

Лю-

Любве Богу, за окладу! шу бы быо заморЪ,
Нит' е посла шежегЪ им'е, одкако е АморЪ.
Да ши поемЪ о любови, ньой су Музе благе;
Ал' изабери ошЪ пѣсана, што су теби драге.

МладелЪ.

Пой ми любовь изЪ Призрена, пошаеногЪ пира,
Лобзанія Любосаве кодЪ свога пасшыра.
Пой, како с' е омилила Милица Ненаду,
Оставивша везенЪ поясЪ подЪ липомЪ у ладу.
Но не; што е давно было, повѣсть сада мершва;
А любови нашой жива подобае жершва.
Пой, коя е срећа оногЪ, кои юбленЪ люби;
Іогунасшый, како дане у пусшоши губи:
Како любовь, кудгодЪ иде, преобража шварн,
Што се люби, све загерля, за друго немари.
Пой шаинсшва чїег-нибудЪ завѣша любнога,
ОћешЪ мога, садЪ изабери, или волишЪ швога.

Ми-

Милое.

Обећ'о самъ, залюблени! пѣсну самъ вамъ
дужанъ;
Човекъ ничій, свога слова валя да с
сужанъ.
Я бы пѣв'о оно време, искони у свету,
Што возрасту свакомъ свою разакрыва мету;
Ког' осећа наитіе и стадо и древо,
Источницы по горами, шамно, землѣ чрево.
Време мило, ког' достойни гананія дани!
Да васъ пастырь у долины, птичица на граны,
Да васъ шежанъ съ нъиве свое восклицаюћи хвали,
Екъ одзыва славослови по всеміpной дальи!
Кадъ свещенный огань нашу утробу подиђе,
Сердце дошле безпристрастно, двойно желй быть;
Сва природа измѣнисе, онемиле люди,
Душа сама — но не дуго — по пустыньи блуди:
И све тражи и све пита, вѣре не имаде,
Све іой смета, све е мало, едно іой се краде.
Но внезапу кадъ овако сѣтуюћ' разбира,
Давни суди недвижиме судбине су міра:
Внезапу іой другъ предстане у отличной ризы,
Кога истомъ стазомъ воде подобни подвизи,

Двоумiе све нзчезне, истинни су шрази:
СЪ овомЪ зоромЪ шма престане, люди нису врази,
Так' у оно свешю юшро, юшро нове жизни,
КадЪ се сресмо, мила Видо! едногЪ духа близни,
Мой е жребiй дивно рѣшенЪ среће овогЪ свѣша,
Године ми изЪ весана насшале и лѣша.
Однако су очи швое мен' сердце уревле,
И све сшрасши могЪ существа за шобомЪ пошекле;
Мени другiй воздухЪ дыше, друго сунце свѣшли,
Други ноће прозывaю сладке часе пѣшли.
СвудЪ се юносшь, свудЪ красоша, свудЪ веселосшь каже,
Све щасшiю моме нову ошраду прилаже.
Сшадо веће возиграва мени исподЪ гора,
Ньива око пасшырскога разбошѣва двора;
Долина ми нову любкосшь юшромЪ дае росна,
Нову сладосшь сЪ ладомЪ своимЪ древа плодоносна;
Сунце сЪ неба, мѣсецЪ, земля и све мiра швари,
Рекао бы, да су дужни чувсшвам' моим' дари.

Кудъ погледамъ, свакій холмишъ ружу прозябава,
Кудгодъ сшупимъ, съ любичицомъ меша ми се шрава.
Мысли мое кудъ с' обраше, срешаю блаженсшво,
Сни на одру заушрашнѣ славе предпразденсшво.
Пакъ кадъ свега шога узрокъ, шшо е све зазид'о,
Тебе помнимъ, души моей, возлюбленна Видо!
Срећа, велимъ, у слободы човека почива,
А слобода у осшену разумноме жива
Присушсшвія швога на ме сила е шолика,
Ко машери свега земльи сунце, неба дика.
Како холми у данице взиграваю жару,
Тако у швогъ я погледа возсіявамъ дару.
Смѣхъ на лицу и пріязань свега сшрука швога.
Нешлѣнна е, до дна сердца, пажишь ока мога;
Гледећи ше, я упапамъ у пламенно море,
Ко шшо шрепше, каде сунце облысшава боре.
Уху моме словеса су оно швоій усша,
Безъ шша б' мени земля была сва глухà и пусша;
Шшо су небу ясне звѣзде, ньивы злашни класи;
То бесѣде слуху моме любки шнои гласи.

Духа твога благовонномЪ уханїю нема,
Ни што гора, ни долина, ни што полЂ спрема,
Подобни му островЪ нема уханїемЪ цвЂта;
Дивный составЪ пристрастїямЪ возмужавши лЂта!
Лобзанїя уста твоїй превосходе млека,
Превосходе грозда сладость, росу златногЪ вЂка;
Грлтану мом' мед' и сатьа нису такве сласти,
Слађи ніе нЂжный покой, него тихе страсти.
Твоя Видо! обятїя, Видо! твое лоно,
Твое благо, срдцу моме срдце кадЪ е склонно;
Я самь вышшїй отЪ царева, я презиремЪ вЂнце;
Я уживамЪ стада мога пасуħи первенце,
И будуħи тайно неко чувство мени каже,
Како што се БогЪ сЪ природомЪ у стваранью слаже,
Тако да е, вселюбезна! и у нашей власти,
Само суще создателство чрезЪ любови сласти:
Мысмо доста едно другомЪ, доста за потомство,
У нами сва сокровища, ту наше лакомство;
Свако наше внушенїе, свакїй подвигЪ тЂла,
Дволична су душе наше едносущне дЂла.

Мы другЪ друга мановенія старамосе блюсти,
Угађати себ' взаимно и сердцемЪ и с' усты;
Нека тече, нек' протече такве жизни рѣка,
О мы ћемо, гдигодЪ буде, живити до вѣка.

(Продолженіе слѣдуе)

1. *Ютро.*

РавномЪ на полю о! како е лепо
Раноме сунцу на сусретЪ у лето,
Докле їоштЪ травица
Неказуе лица,
Стаи, збогЪ росе:

Докле ФебЪ їоштЪ ніе жестокій Ауроре
Сузе са веселы листа младе горе,
Кое збогЪ цефала *)
Она проливала
Отр'о напрасно

У сну када тамна ноћь и тишины
СЪ одеждомЪ маглу церномЪ сву поплѣни:
ФебЪ подиже главу,
Небеса се плаву
Звезде све клону.

ПотокЪ, кои при тихой ноћи жубори,
МилиномЪ пробуђенЪ крозЪ поля говори
РадостанЪ, на мою
СадЪ ће доћи воду
ФебЪ да с' огледи!

*) По баснословію любезникЪ Аауре.

Воћке на верху брега посаћене,
СЪ пурпурномЪ главомЪ дичу околине,
ДокЪ друге изЪ дола
Мрачне, безЪ покоя
Главе пропиню.

СЪ любкомЪ шева песмомЪ на лаки лепти
У небо крыли; да с' предЪ нама светли!
Тада изЪ пурпуре
ФебЪ се указуе
На орїзонту. —

ОвдѢ самь на полю, опче светлости!
СЪ руменымЪ лицемЪ гледамЪ сяйности.
ДанЪ свудЪ око мене, —
Све пунишЪ створене
Створи веселѢмЪ.

ЦѢлога, Творче великїй! естества
Твое светлости ФебЪ е мала искра:
Само што си дун'о,
Већь е нарастїо
ЛампадомЪ свѢта.

Мрачне те землѢ о Творче! славише,
Да е ФебЪ створенЪ, све се радоваше;
Ерь е у храму
Духовима дану
Олтарь горећїй.

Рађа се теби, о Творче! на славу,
Слави т' и кадЪ свою обара главу;
Но я те о Боже!
Много славимЪ выше,
Ерь ме духЪ живи!

---

2. Суетно, земно е све!

Торжественно засветли намъ текъ отъ востока сунце,
Већь бѣжи, — зрака нема, тама по земльи влада.
Съ брега о! кадъ бы могао повыкнути мудрости речи:
Землѣ у све ясно: „суетно земно е све."
Живимо — еда безъ конца радость сва само почетакъ
Има? чинишъ волю — гробъ, судъ ли не чека на насъ?
Како? на вѣкъ ће ли плаво зора руменити небо?
Кристаловидно зарь свагда потоцы теку? —
Руже красота вене, стварь своїой свана, Вишъ! стремисе цѣли,
Ствари теку к' цѣли купно са стварма и мы. *)
Ярость за време, на вѣкъ нити свирѣпе тирянна силе
Правый ньи мужъ презире, тиряна гордо гледи. **)
Помысли, благо на гомилу кои слажешъ о! сребролюбче,
Рекши: „отъ данасъ немамъ трпити нужду и гладъ!"

*) Mista senum ac juvenum densantur funera.
Hor.

**) Iustum er tenacem propositi virum
Non civium ardor prava inbentium,
No vultus instantis Tyranni
Mente quatit solida. Hor.

Помысли, коме бѣлы іошъ цвеша на обра-
зы ружа;
Помысли ову на рѣчь: „суешно земно
е све!
Иштешъ ли роде примѣръ? иди цвећемъ
на богашо полѣ,
Многе цвећа сшруке, ливаде красе,
шуме. —
Цвеће, красоша ньивам' пада, жиле са
кореномъ шруну',
Осшаю поля гола, шравку на земльи
желишъ. —
Човекъ слично створенымъ сшварма под-
лежи премѣны,
Тамный и земная сва грозна у гробъ
вуче смершь.
Правой сходно совѣсши човече живи на
земльи,
Слаба е Парке *) цѣлогъ скрушиши
шебе рука.
Залуд' време непробавляй, шражи спасенія
души,
Живи законно; сшиза душа праведна
покой! —

В. Ч.

*) Парке, по басословію древны, шри се-
сшре, кое су живошъ човечїи начиняле, проду-
живале и прекидале.

Худа Сербкиня.

Слушао самь ономадне (да БогЪ не услиши,
Да услишав' клевешницу езыка не лиши!)
Слушао самь, о Сербкинѣ! вами болѣ мысли!
Злорѣчиву, коя намЪ се зло у родЪ нашЪ числи.
Казаћу ВамЪ, ошровницы да се име знаде,
Зове вамЪ ее — — — не, нек' чесши стїха мог' немаде.
Дѣвойка е, дѣвсшвовала да БогЪ да до вѣка!
Ни безЪ онотЪ на шшо хули, не было їой лѣка!
Мерзи Серблѣ и шшо е годь шом' имену славно,
Ошвраћа се сердцемЪ ошЪ насЪ и клевеће явно.
Ньой су ши обичаи (има злы навада)
ЧакЪ ошЪ лушке сви скаредни до поповски брада;
Нейма чина, нейма пола, нейма ни возраста,
Коме она сгребла не би присша едки краста.

Начини су наши груби, суровы намъ нравы;

Крупанъ езыкъ, ко га сбори, оће да г' удави.

Она воли инороднымъ, рода се свогъ стыди,

И да може, свукла бы се, сва їой кожа бриди.

Кадъ пролази, съ рамена насъ криворато гледи,

Кадъ поздравля, само зато, да кога увреди.

Сви убори, сва обућа, што е женски риза,

Нейма цѣне развѣ туђе, развѣ изъ Париза!

Ко бы рек'о? Радо чита и изъ наши кньига,

Да пригари, у чемъ може, знакъ своега жига;

Тражи навлаш' у свачему найружнію страну,

Да е чисто као сунце, нашла бы му ману.

Све нек' иде; али ево мое, люте туге,

Што ни пѣсне нису съ миромъ отъ нѣзине руге!

Да су вкусне, као сущій Піемонтскій смерчакЪ,

Она б' рекла, ПѢвацЪ СербинЪ да е бѢдный чверчакЪ.

Чверчала їой, да е нема, мешла око главе,

Ньой и бабы, што їой носи очаране праве.

Не слушайше цѢломудре клевшу Сербске дѢве!

Куколь валя изЪ пшенице чисше да се плѢве.

Вы, кое сше безЪ Сербина, к'о безЪ листа ружа,

И шекЪ Сербла щасшливиши све желише мужа,

Вы ћеше се радоваши, уживаши сласши,

ИмаюЋи своГЪ супруга, будуЋи у власши,

И любови милый залогЪ, герлиши своГЪ сына,

ДокЪ жениха она чека їошЪ изЪ Недодьина' . ***

ОДА

НА НОВОЕ ЛѢТО,

ПРЕЧЕСТНѢЙШЕМУ ГОСПОДИНУ

ГЕРАСІМУ ЗЕЛИЧЬ,

Свяшо - Успенскія Обышели Крупы вЪ Далмаціи Архімандрішу, бывшему же ГенералЪ - Вікарію Великому Православных Восточнаго Вѣроисповѣданія Церквей во Далмаціи и Бокки Которской,

Истинному Рода Ревнителю,

вЪ знакЪ нелицемѣрнаго почитанія и вѣчныя памяти

посвященна

ВЛАДИСЛАВОМЪ ЧИКОШЪ,

ВенгерскихЪ правЪ СлышашелемЪ,

Утрудїосамъ се утрудїо плетуħи вѣнцу вѣнацъ и и ошшъ се нисамъ плетеня додирнуо.

Прокла Патрїарха Константїнополска.

Мужу варвїте пой, се! ѳѵмїамъ горитъ,
Жертвы се! приносятъ щедру меценату
Юнїи Далмате, милыхъ
Се! оставятъ пустынь и

Въ грады Нѵмфы и Панъ грядутъ, согласятъ и
Пѣсни людстѣ лѵры: Живи Меценате
Первый во Хеликонъ намъ
Ведшїи грады и веси. — Не

Когда сосцы ссуще Сербскїя забудетъ
Дѣтя имене Ти. — Святыя Музы си
Луги бѣжатъ текущи
Вѣнцы столповъ тропеевъ же

Зданныхъ въ сердцахъ житель красит'.
Словимъ: Во вѣкъ
Живи въ Рода лихвы. — Имамы сотныя
Добродѣтели роды;
Щастливъ зане Тобою всякъ!

Сирїи богату се! подобно въ жилище
Музъ стремятся святыхъ, Музы забвенны подъ
Крилѣ Твои Пастырю!
Вый прогнатѣ весело молѣ

въ

Въ еѳиръ своихъ движутъ *) Уж' любому-
дрецъ во
Древлѣ мѣстѣ сѣдя, щедротъ, желаемомъ,
Простираяй на кажду
Рамо страну лїстъ въ Родъ **)

Наукъ завянуты се! Велебытская
Цвѣты чада берутъ, духъ и умъ имиже
Святѣй вѣрная стези
Красятъ. ***) Хвалы согласятъ
свякъ

Жаромъ грудей отецъ зажженъ и мати Ти;
Яко отроковъ ихъ столпы дѣлаеши
Своей земли полезны:
Лѣтовъ многа столѣтїя

Цѣлъ Меценате! да новое живеши. —
Мужу варвїте пой, сродному сроднаго
Мужу хвалы словити
Лѣть есть племени племене.

---

*) — — — despectaque Musae
Colla levant, opibusque fluens et pauper eodem
Nititur ad fructum studio.
Cl. Claudianus.

**) Denn (nach seiner Philosophie) setzt ein weiser Mensch sich zuerst in seinem mittelpunckte so wagerecht, als immer möglich fest, und sorgt — für sich selbst. Dan zieht er einen Kreis mit fühlender Zuneigung und wohlthätiger Wirksamkeit um sich her, schiekt seine Strahlen gegen alle Punckte dieses Kreises aus, und macht, so viel an ihm ist, alles glücklich, was er erreichen kann. Wieland.

***) Hinc priscae redeunt artes, felicibus inde Ingeniis aperitur iter. Cl. Claudianus.

Мужу варвіше пой, знаному Венгріи
ВЪ земляхЪ чувену всѣхЪ, *) аще и нищь
есн! —
Пою *Имя*, воспою
Присноже Велебытскаго

Во вѣкЪ Рода *Гордость*. — Прежде едины изЪ
Бездны глухЪ потечетЪ сЪ ЕvромЪ НотЪ,
вЪ заимЪ же
Солнцу пріидетЪ отЪ луны
НебесЪ свѣтило: нежели

Когда стану сЪ дѣлы Имя Ти величат'!
Мужу варвіше пой, аще и нищь еси,
Смерти Славо! невѣдяй
Живи лѣта на многая!!! **)

---

*) Всегда воспоминаемый Пречестнѣйшій Г. Ар-Архімандрітъ Зеличь дважди благостоянія ради Церквей ДалматійскихЪ вЪ Россію путешествовалЪ, телЪ же есть во Францію, Турцію, и многи иныя предѣлы ревнуя Роду своимЪ повсюду, якоже изЪ житія его, собственнымЪ трудомЪ изложеннаго узрѣти можно есть.

**) Serus in coelum redeas diuque
Laetus intersis populo.

Horatius.

VI.

VI.

Разговор између два Србльина.

Родолюб.

О красны времена, што доживи смо! Куд се год окренеш, видиш младе лепи умова СрблҌ, гди се све еднако труде, да већу светлост међу Србски род простру: видиш, како по туђимЪ башчама, као трудолюбиве пчеле лепо за свой род цвеће беру, и у Србску нову їошть сасвим и непрекопану башчу пресађую!

Самолюб. Празан е то разговор. Да шта е недостаяло роду Србском и досад? Та от како е Србаля, било е свагда и княига Србски. По моїой памети їошт садашньи списательи Србски нису ни близу они стари, кои су тако, писали, да їй нїе могао сваки, и найпростїи Србльин разумети: садашнЂг пак списателя разуме и онай, кои ни букиазба не зна.

Род. Та то и ест намеренїе списательЂво, да га сваки разуме. На то треба и мы да тежимо; ер не зовесе буди кои народ зато просвештен, што су единствени у нЂму люди, и што по већой час-

ти

ни у туђем езику научени, него што е већа поне част, и што се ума, и што се срдца тиче изображена, па мисли свое своим езиком другима манѢ изображенима сообщава. Език е, као што вальда знаш, сообщателно орудіе наши понятія и чувствованія, кое онда топрв свое опредѢленіе сасвим получава, кад понятія и чувствованія свагда онако изражава, као што дух изискуе. Дакле каква би полза била от езика, да га само гдикои разумеду? а знаш добро, да са изображеніем езика и изображеніе душевно сваког народа заедно ступа.

Сам. Добро раде садатньи списательи, што кньиге целе на наш език преводе, али на што нам она единствена парчета, единствене мисли без сваке свезе, кое у лѢтопис (као што чуем) ставляю?

Род. И то треба да буде. Сам е Грчки мудрец, (осим други) Сократ то чиніо, говорећи: „и сокровища, коя су мудреци у своим писаніяма после себе оставили, отворам, и у дружтву с моим пріятельма претресам. што е добро избирамо, и за велики добитак држимо, ако едан другоме у чем помоћи можемо.

Сам. Дакле, што се езика тиче, кад се може език какав изображеним назвати?

Род. Ово су, (колико я знам) изображеног езика свойства: богатство, сила, ясност, окретность, благогласіе. Богат може бити език прво речма, коима се чув-

 ствена

ствени предмети означавају, а друго душевним гледима (Anschauungen) и умним понятіяма. Силу дае езику првоначално значенѣ речи и определѣно употребленіе ты значеня; после грамматически крой (особито слаганѣ речи); а найпосле карактеристическа сила народа и нѣгови оригинални списателя. Окретность се состои у том, да се ред речи а саме речи могу различито окретати. У овом е наш език срећніи от многи други. А што се благогласія тиче, то вальда знаш, шта е.

Сам. То е све у Славеносербском езику.

Род. Редки су езици, кои сва ова свойства имаю.

Сам. Славеносрбски е език много чистіи от овог, коим сад пишу; ер се све веђма к славенском приближуе, као дете к' матери.

Род. Редно е діалект какав сасвим чист: а наш е език, као што вальда знаш, от Славенског постао, дакле е діалект. „От свію садашньи Славенски діалекта ніе ни едан сасвим чист, рече ономад едан учен човек. Него што више діалекта има, из кои се какав език прави, и у совршенство доводи; притом што се раніе и са више страна почне о нѣму радити; то ће се болѣ тай език изобразити. Нашем е Србском езику мати Славенски, као и Польском, Чехском, Руском и т. д. дакле се и от корена свог, Славенског езика, и от

ови,

ови, у колико свойство нѣгово допушта, може слободно помагати.

Сам. То не разумем: само кажем, да би се я волїо старог начина у писаню нашем држати; ер садашньи е непостоян.

Род. То мора бити. Дакле и Немци да су се до данас све еднако овог Готшеда држали? Паметно говоришь. А я би желїо, да нико от наши способни Србаля ни три листа без свои о езику Србском примѣчанїя, на свет не изда.

Сам. Па кад ће бити томе край? кад ће се моћи рећи, сад е у литератури Србской класическа епоха.

Род. То се сад не може казати, Знам истина, да су сви изображени народи, кое досад познаемо, само едну класическу епоху у литератури имали: али при све еднако напредуюћем, непресѣчном, и вообще распространѣном просвещенїю може и мора сваки изображени народ више класически епоха езика и литературе доживити.

Сам. Немой, молим те у дубльину ићи, ер ме тако све већма забунюеш, да найпосле не знам, о чем смо почели говорити; кажи ми само, зашто ти тако браниш ово садашнѣ писанѣ?

Род. Зар си тако далеко у кньижеству србском дошао, да їоштъ и то не знаш, о чем су већ толики люди с основанїяма, ясно и публично говорили и писали?

Сам. Нїе ме то ни мало интересирало.

Род. Да шта те може већма интересирати, него добро свога рода, то есть, напредовањѣ у просвештенїю?

Сам. Дакле ко е срећнїи, ми, или кои су пре нас живили?

Род. Ми смо срећнїи, а от нас ће їошт срећнїи бити наши потомци, ер ће їошт више истина и више лепи ствари на свом езику читати, па после на свой живот пренашати.

Сам. Они су били много задовољнїи от нас, ако и нису толико знали, колико ми.

Род. Право е задовољство сен от сена, кои се истина до нужде може измалати, али га нитко досад нїе видїо.

Сам. Дай ти мени само доста блага, па ћеш видити, хоћу ли бити задовољнїи, него сад?

Род. Две су ствари човеку потайно, неко бреме, много имати, и ништа не имати. Ти, хвала Богу, штогод имаш: умали само твоя пожеланїя, па ћеш онда їошт више имати.

Сам. Нек сам я само жив, а за књижество ми нїе брига.

Род. Жив? а шта е то живити.

Сам. Дисати, ранитисе, одеватисе, с прїятељма се веселити.

Род. Живот се не состои само у том; него да радимо, да силе наше тѣлесне и душевне на оно, на што су дане, упо-

впре-

потреблявамо, и тако да све у веће совршенство долазимо; ер не велимо за оног, да є найдуже живїо, кои є найвише година изброїо, него кои є живот свой найвећма осетїо, силама и способностма своима найвише добра учинїо. Гдикои се у осамдесетой години сарани, а умрео є таки, како се родїо.

Сам. А зашто ти наши списатељи сами штогод не саставе, него само преводе?

Род. То су, човече, и други народи чинили: ер да какав народ или у художеству или у науци каквой оригинал може бити, тай се мора или рано зато почети изображавати; или онда топрв, кад є у художествама и наукама већ знатан напредак учинїо, мора познанство со изображеним народима чинити.

Сам. Тек су вообще садашньи списатељи наши млади људи: па како ћемо ићи за ньима.

Род. Мудрост є седина наша, а не седина мудрост. Иду ли они добрим путем, то иди за ньима, ако су и млади. А они и не траже, да овако остане, као што є сад наше книжество: него раде, да по времену постоянно стањ добїє, да се по времену нашим єзиком буди какав предмет израдити може; бїо после тай наш єзик ма кои речи, Славенски, или други пун. Зашто су новїи гдикои народи, особито прави мислетељи међу ньима (као

Ен-

Енглези, Немци, Французи) старе у свачем вообще, што философическом Теоріом и правом наученосћу именуемо, далеко превозишли? зашто мислим, што су се све еднако о том само бавили, а не што или е език на то таки біо склонћніи, него на реторско краснорћчіе, у коме чини ми се, да никада Грке и Римляне нећеду стићи. — Притом, врло е дугачак, узан, нераван и пун трня пут онай, кои се до оне висине просвешценія долази, на коіой други просвешцени, срећни народи већ стое: па ако га не ће нико почети крчити; то кад ће се тамо доћи. Камо срећа, да е оваки младића (не велим даљ) само пре петдесет година на овом путу било, видіо би, гди би данас били! Досад би већ Србльин и за Лоґику и за Математику знао, а не би му ни метафизически — предмети странни били. Ер не би само младићи по своіой памети писали, него би се као и сад, на критику способни стараца обзирали, кои и по самой своіой природи не могу очуштати, да, што им се добро не види, не поправе. И тако би се у кньижеству даљ дошло.

Сам. Дакле велиш, ми смо се у литератури штогод у напредак помакли?

Род. Зар ти не осећаш?

Сам. Я не осећам: шта више, мени се чини да идемо натраг.

Род. То веруем, да ти се чини. Већу част човеческог рода можемо слободно на

две

две класе разделиши: една никад не дође до истине, ер никад довольно не мисли; а друга често далеко ош нѣ ошиде, ер у свачем ошвећ много копка: ши се броиш међу прве.

Сам. Како што можеш рећи, кад сам се и я учїо?

Род. Еси се учїо, ал се ниси научїо.

Сам. Я мислим, да е што доста зе човека, да ником зла не чини.

Род. Човек е существеним дарованїяма и силама природним на шо определѣн, да не живи само за себе, него и за друге; да за цели свой век и словом и делом човек буде; да шшо више може к човечесшву приноси, и себе досшойним овога членом буди у каквом сшаню покаже.

Сам. Шшо е мое, шо чиним, у шуђе се не мешам.

Род. А зар нїе швое, радовашисе о напредку Србског кньижесшва?

Сам. То не разумем.

Род. Но, шако ми кажи: сад знам, зашшо волиш сшари начин писаня, а на овай садашньи мрзиш: шшо ми шако ниси шаки с почешка казао, ше не би всуе шолико речи просипао.

VII.

VII.

Преводъ съ Нѣмачкогъ.

1. *Детиня любовь и тайна добротворность.*

Нѣкій младићь, именемъ Робертъ, седећи на брегу кодъ мора у Марзелю, чекаше когагодь, кои бы отъ нѣга лађу на свою послугу подъ наямъ узео. Найпослѣ уђе еданъ са свимъ непознатъ човекъ у ню постоя мало у ньой, па таки, будући да Роберта за господара отъ пѣ ніе држао, хтеде е оставити и рекне овоме: невидимъ господара, отъ ове лађе, морамъ другу тражити. Лађа е, отговори младићь, моя, имате ли волю изванъ пристаниишта ићи? Немамъ, отговори странацъ; іоштъ еданъ сатъ, па ће се и смркнути; зато бы се радъ по пристаништу само горе доле попровозати, да бы се овымъ лѣпымъ и здравымъ вечеромъ ползовао. Него не знамъ, по свой твоіой внѣшности не бы рекао, да си лађаръ. То и нисамь, отговори Робертъ; тай занатъ я само недѣльомъ и празникомъ радимъ, да штогодь новца заслужимъ. — Шта! па си већь у тымъ годинама сребролю-

бролюбивЪ! то ніе за твое године и садЪ си са свимЪ другій у моимЪ очима, нег᾽ што си пре быо. — АхЪ, мой господине! да Вы знате, зашто я тако яко за новцемЪ тежимЪ, не бы заиста мою неволю ioштЪ со тымЪ умножавали, што ми тако неблагороданЪ карактерЪ приписуете. — Може быти, да самь ти неправо учиніо, али се ниси о томе болѢ изясніо. Айде, да се отиснемо, па ми онда приповѢди твою исторію. Непознатый се посади. СадЪ ми, вели кажи, каква ти е то неволя? Любопитство си врло у мени раздражіо и учиніо си ме кЪ участію склонимЪ. — ИмамЪ отца, кои е зароблѢнЪ, а я га не могу да избавнмЪ. ОнЪ е овдѢ у Вароши тржіо, и нѢкій малый капиталЪ стекао, за кои е послѢ едно участіе пловеће у Смѵрну лађе купіо. СамЪ се хтеде за промену товара постарати и нѢга изабрати. Али ту лађу еданЪ морскій разбойникЪ отме и у ТетуанЪ отера, гди садЪ кукавный мой отацЪ са осталимЪ людствомЪ у робству живи. Две намЪ иляде талира треба, да га искупимо. ОнЪ се пакЪ, да оно трговинско предпріятіе врло знатнымЪ учини, найпре са свимЪ быо истрошіо, и тако намЪ много ioштЪ до те суме недостае. И мати ми и сестра данЪ ноћь раде, а и я кодЪ мога господара (едногЪ ювелира) то исто чинимЪ; недѢльомЪ пакЪ и праздникомЪ, овако се, као што видите, по-

мажемЪ.

машемЪ. У живошу смо се нашемЪ шако сшегли, да врло мало пошреба имамо. Тако намЪ е н. пр. една едина мала соба сва наша кућа. СЪ почешка самь и самЪ шшео у ТешуанЪ ићи; хшео самь окове, кое мой опацЪ носи, на себе пріймиши и нѢга шымЪ избавиши. Но кадЪ я већь науми, да шо учинимЪ; дозна шо, незнамЪ како, моя маши. Она ме сшане увѢравати, да ошЪ могЪ плана нишша не може быши, и шаки свима капешанима ошЪ лађа, кое су у Девание полазиле, наручи, да ме ни пошшо у лађу не пріиме. — Па добіяшЪ ли какве вѢсшій ошЪ швогЪ оца? знашЪ ли, ко му е шамо господарь, и како се сЪ ньимЪ поступа? — Господарь му е надзирашель надЪ царскимЪ башчама; човечески се сЪ ньимЪ поступа и не ишше се ошЪ нѢка выше да ради, него колико може. Али шекЪ насЪ нема кодЪ нѢга; не можемо га шѢшиши, ниши му можемо шшогодь олакшаши; одѢлѢнЪ е ошЪ насЪ, ошЪ свое любезне супруге и ошЪ свое дѢце, кою е онЪ свагда нѢжно любіо. Како му е име шамо? Ніе промѢнуо име свое; и шамо се РоберпЪ зове, као шшо се и у Марзелю звао. — Дакле, РобершЪ — кодЪ надзирашеля царски башчи? — Есть, Господине. — Несрећа ме е швоя яко шронула, него гледаюћи на швое сердце, болю ши срећу смемЪ пророчесшвоваши и ошЪ свег' ши е сердца желимЪ, РадЪ бы самь се, докЪ самь у ова-

ко

но здравомъ воздуху, са самымъ собомъ позабавиши. Немой ми дакле замерити, што ћу садъ мало поћутати. Кадъ се смрче, пришера Робершъ лађу свою краю. Непознашый изыђе изъ лађе, шушне му у руку кесу съ новцы, и шако берзо ошиде ошъ нѣга, да му овай ни благодарити нїе могао. У кесы е было осамь дупль Луидора и десешъ шалира, сребрны новаца. Овака издашность усели шоме младићу врло высоке мысли о нѣговомъ благодѣшелю, но всуе га е желїо опешъ видиши и благодариши му. Послѣ шесть недѣля иза овогъ догађая седи ова бѣдна фамїлїа, коя се све еднако шрудила, да нуждну суму допуни, за своимъ сиромашкимъ ручкомъ, ал' шекъ наеданпушъ дође Робершъ шарый, чисто обученъ, па їй шако брижне и нуждне кодъ асшала зашече. Нек' свакїй себи предсшави, како су му се и жена и дѣца морали зачудиши и обрадоваши. Добрый Робершъ падне имъ на перси и сшане изъ свегъ серддца благодариши за пешдесешъ луидора, при улазку у лађу нѣму данцы, за вожню и рану на лађи за нѣга плаћену, за альине и за друго, што му е чинѣно. Не зна већь, како ће му шолику любовь и ревносшь враћиши. Садъ се сви на ново удиве и почну сгледаши. Маши найпослѣ прекине шо ћушанѣ; мыслила е, да е све шо сынъ учинїо, па сшане му приповедаши, како е онъ шаки съ почешка нѣговогъ робсшва

твр-

тврдо науміо быо, да мѣсто отца окове пріими и како га е отъ тогъ задржала. „Шесть иляда ливрій требало намъ е, рече, да те искупимо. Мы смо текъ нѣшто преко половине скупили. Найвыше е онъ своимъ рукама зарадіо. Онъ ће быти по свой прилицы добре пріятелѣ нашао, кои су га подпомогли." — Отацъ све еднако ћути и мысли, па текъ на еданпутъ скочи: „шта си радіо, несретниче?" рекне своме сыну, „како ти могу за мое избавленіе благодарити, а да се о томъ не печалимъ? Како бы ти то могао отъ матере затаити, да ниси твою добродѣтель збогъ тога изгубіо? Гди бы могао кои твоій година младићь, а притомъ сынъ едногъ несретногъ човека, праведнымъ начиномъ толико новаца наћи, колико ти е требало? Грозница ме хвата, кадъ помыслимъ, да те е сыновля любовь злочинцемъ могла учинити. Буди искренъ; ахъ! охрабри ме по другій путъ. Како бы я несретанъ човекъ быо, да си ты збогъ мене твою честность изгубіо. „Буди, отацъ, споконянъ; нисамь я име честногъ човека изгубіо; нисамь тако срећанъ, да ти могу за сведочити, како ми е то име драго. Немой мени, твое избавленіе приписивати; познаемъ я добро нашегъ благодѣтеля. Сећашъ ли се, мати, оногъ непознатогъ човека, кои ми е нѣкадъ свою кесу съ новцы поклоніо? Онъ е за све добро разабрао, што бы се

годь

годь отца мога тицало. Я га морамЪ потражити и наћи. ОнЪ ће доћи и видити срећу, кою е своима благодѣяніяма међу нама простреo. „Послѣ приповѣди своиъ отцу, што е знао, о томЪ странномЪ и непознатомЪ човеку, и тымЪ га ублажи. РобертЪ старый живи опетЪ у обятію миле свое фамиліе, нађе радость и подпору. Слѣдствіе нѣгове трудбености превозитло е сву надежду. Послѣ нѣколико година стече онЪ опетЪ лѣпо имѣніе. Дѣца нѣгова, кою е садЪ већь удоміо, умножише и нѣму и нѣговой супруги срећу. Они бы са свимЪ срећни были, да е сынЪ благодѣтеля оногЪ, кага е све еднако тражіо, што е годь выше могао, и благодаренія и желанія ньіовы клоніо. Найпослѣ га у едну недѣлю изютра кодЪ пристаништа сретне, гди е непознатый самЪ одао. О хранителю мой! Ово рекне, и таки као безЪ сваке моћи падне на землю. Непознатый приступи одма кЪ нѣму са сожаленіемЪ и доведе га кЪ себи, пакЪ га за узрокЪ тогЪ нѣговогЪ поступка запита. „Шта, господине, зал'га не познаете? зал'сте за Роберта и за нѣгову несретну фамилію заборавили, коїой сте тымЪ, што сте їой отца опетЪ дали, животЪ повратили? Ниси, брате, погодіо оногЪ, кога мислишЪ. Я те не познаемЪ, а и ты мене, не вѣруемЪ, да познаешЪ. Я самь странЪ човекЪ и овдѣ се текЪ нѣколико дана бавимЪ. — То све

мо-

може быти; него се опомените само, да сте и пре нѣколико година овдѣ были. Сетитесе само оногъ возаня по пристаништу, помыслите на оно участїе, кое сте у моіой несрећи имали, и на оне вопросе, кое сте ми онда давали, да бы се о свачемъ извѣстили, што бы годь за избавленїе мога отца нуждно было. О избавителю родителя мога! за л' можете то съ ума сметути, да сте вы мою сву фамїлїю спасли, коя ништа друго веһма не жели, него да се съ вама лично позна? Испун'те іой ту желю, одите замномъ и видите люде, кои вама за свою срећу благодаре. — — — Айдете, молимъ васъ. — Та казао самь ти, човече, да се варашъ. — Не варамъ се я, господине! Обликъ ми е вашъ врло познатъ, вы сте онай истый; та айдете, — молимъ васъ! То говорећи счепа га за руку и стане силомъ вући. Међу тымъ се силно людство око нѣи скупи. Садъ почне овай непознатый озбильскїимъ и са свимъ другимъ гласомъ говорити: знатъ ли шта, брате, не могу веһь выше трпити. Може быти, да самь наликъ на онога и зато се варашъ? добро се промысли, иди кући, па мало отпочини; нужданъ ти е покой, као што ми се види! — О каква е то свирѣпость! повыкне Робертъ; а зашто оћете благодѣтелный мужу, вашимъ упорствомъ срећу едне фамїлїе да узнемирите, кою сте вы срешномъ учинили? за лћу я всуе

предъ

предъ вама Клечати? Зал' можете тако быти недвижимъ, да онай данакъ, кои ми отъ толикогъ времена за васъ чувамо, отъ себе одбацыте? А вы, браћо, кои сте око насъ, и коій се сердца овай поступакъ морао коснути, сложитесе са мномъ и глeдайте, да творацъ мое среће иде замномъ и да самъ свое собственно дѣло своима очима види. — Те речи чувшій овай непознатый, помисли, неће ли га силомъ тамо отвући. Кадъ сви на нѣга найвыше мотрише, скупи онъ све свое силе, па наеданпутъ крозъ средъ гомиле као стрела пролети; у едномъ га дакле магновенію ока нестане. Непознатогъ овогъ благодѣтеля и данъ данашный не бы знали, да га ни су послѣ смерти нѣгова писма, издала. Међу овыма се нађе нота отъ 7500 ливрій, кои су на нѣкогъ господара у Кадіксъ послани были. На ноты се таки познало, да е већь опредѣлена была, да се спали, и тако већь ніе выше ништа значила; но изъ любопитства опетъ запитаю банкѣра, на што су они новцы употреблѣни? Овай на то отговори: да е то по заповести первогъ Парламентскогъ Президента у Бордоу, Г. Карла отъ Секонда, Барона отъ Монтескій; на искупленіе нѣкогъ Марзелянина Роберта, кои е као робъ у Тетуану живіо, назначене новце употребіо.

4

2.

2. *Несретна Росїанка* *).

Знаменитый нѣкїй у Новогороду Купацъ имадьаше едну едину Кщьерь: и зашто е тимъ manье штедїо и труда и трошка ради пристойногъ воспитанїя нѣногъ; но и трудъ и трошакъ, нису суетно употреблени были. Дѣвица ова, кадъ е прирастла, притяжавала е сва она свойства, коя мы данась отъ благоображеногъ женскогъ лица изыскуемо; и преко тога їощь добро и непокварено сердце. Нїе дакле чудо, што е ово дражестно Созданїе наскоро много младїи людїй очи на себе привлачило, и што су гдикое матере, при взору нѣйзиномъ чувствителномъ жельомъ на Любимце измежду сынова свои помышлявале.

Садъ, кадъ е она текъ къ цвѣту возраста своґъ приспѣла; просиласу е два Купца. И овде се онай обычный пригоди случай; да прїятнїи женихъ не богатъ, а богатїи не прїятанъ буде; да се овай ко отцу а онай самой дѣвицы обрати и да овай отъ родителя надежду, онай напротивъ отъ дѣвице взаимну любовь получи. Кадъ е Отацъ у лицу любимца своґъ Кщьери своїой будущегъ Супруга пред-

*) Skizzen von A. G. Meißner. Dreyzehnte und Vierzehnte Sammlung. Dritte gänzlich umgearbeitete Ausgabe Mannheim 1800 подъ заглавїемъ „Unkeusche, Mörderinn, Mordbrennerinn, und doch bloß ein unglückliches Mädchen.

представляю, ніе ова ни молбе, ни разлога, ни ласканія штедила, родитеља свогЪ приволети; да бы онЪ нѣйзинЪ изборЪ своме предпоставіо; но она е само половину намѣренія свога постигла. ОнЪ е свою надежде пуну кћерь тако крѣпко любіо, да іой е напослѣдку рѣчма и руковањемЪ обрекао; нигда іой будущегЪ супруга не наметати; но напротивЪ и притомЪ остане и негли со строгостію; да се и она свога любимца отрече. И напослѣдку дѣло ово сЪ тимЪ се оконча; да заиста обадва просіоца отбіена буду.

Дѣвица ова Любезника свогЪ заиста отречесе; но кадЪ поздніе уразуме, да онЪ не сматраюћи на мниму нѣйзину строгость, онако исто при своіой склонности постоянЪ остае; како годь што е и отчинЪ любимацЪ себе на скоро утѣшити знао, що е остала и у ньой безЪ сумнѣнія іошь искра старе нѣжности. И колико е она позадуго времена повторителна прошенія нѣгова отбацывала; що е онЪ подмытивЪ Надзирателницу *) нѣйзину опеть до тога дѣло привести умео; да е она напослѣдку наново о нѣму себи при-

*) Россіанкама обычествую іошь аки дѣцы у колевки Надзирателницу давати; коя потомЪ чрезЪ цѣлый нѣнЪ живоћЪ при нима остае. Као што у Омиру, Теренцію и прочима налазимо', да су такове дойкинѣ после Надзирателнице и пріятелице, до совершеногЪ возраста и далѣ бывале.

приповѣдати дозволявала; и да е она на скоро опеть нѣгова писма, а напослѣдку и посѣщенія пріимала.

Кадъ е она овако еданпуть съ ньиме у любовномъ разговору, и къ тому зайста невинномъ разговору сѣдила; дойдье стара ова Надзирателница нѣйзина трону та къ ньима у собу, и яви пришествіе на путу бывшегъ Родителя дѣвице. У оваковомъ ужасу, ніе было другогъ совѣта, развѣ любимца овогъ што скоріе у кревеутъ прикрыти, и нѣга многима перинама што е болѣ могутье покрыти. Тако е дакле дочеканъ отацъ. Овай се управо на креветь посади, остане по добро времена тако седетьи, и напослѣдку по дугомъ нѣкомъ приповѣданю, кое бы кћьи нѣгова много радіе неслушати желила была, безъ да бы што примѣтіо, изыдье изъ собе. Дѣвица ова абіе ускори любимца свогъ освободити. Скорость ону, съ коіомъ е ова перине сбацывала, сваки себи лагко представити може; но едва тко онай страхъ, кога е она чувствовала, кадъ е нѣга мертва, и мертва сбогъ преступленія свега, примѣтила. Ибо е отацъ нѣзинъ управо на главу несретника овога сѣо быо. Съ постоянствомъ, кое бы се зайста ироическа храбрость наретьи заслужавало, ніе се овай послѣдній ни у самомъ со смертію боренію макао; и буде угушенъ. Таково е позорище было ужасно да и готово смертно за бѣдну ову дѣвицу

цу. Све е ова употребила; да бы како любезника овога у живошЪ повратити могла; обаче све всуе. А шта ће садЪ сЪ трупомЪ чинити? СадЪ строгость родитеља ощутити; судейскому испытанію, негли и тамницы, и тѣлесной казни, подвержена быти; о! како е ужасанЪ быо овай за ню изгледЪ! СовѣтЪ напослѣдку старе нѣйзине Надзирателнице допадне юй се. Служитель отца нѣйзина мерзскій и духомЪ и тѣломЪ угурсузЪ, предаосе на питье, и потребовао новаца. Нѣму су хотѣли знаменито награжденіе обѣщати, ако бы онЪ трупЪ овай отнео, и у ближайшій каналЪ бацїо. Любовь и болѣзнь юошь су гдикоя противна возраженія творила; но напослѣдку нужда све надвлада.

Отиде дакле баба ова реченогЪ служителя изнайти; но ужасанЪ е быо отвѣтЪ, сЪ коимЪ се она Дѣвицы овой поврати. Ибо текЪ што злодѣй овай уразуме, шта му извершити надлежи; то одма цѣло недоумѣніе, у коме су се оба ова женска лица находити морала, промотри; буде заиста ко изнешенію трупа овога склонЪ; истязавао е обаче за награжденіе ове услуге свое, да повелителница нѣгова скотскимЪ пожеланіямЪ нѣговымЪ себе попусти. Суетно е Надзирателница новце на новце нѣму обѣщавала; суетно е себе саму ко удовлетворенію похоти нѣгове наметала; суетно на поругателна нѣгова изсмѣяваня младъу какову приобрѣсти

му себе обвезаномЪ шворила. ОнЪ остане при своМЪ поискавію, и она е принуждена была, вѢсть ову бѢдной дѢвицы принести.

СЪ крайнимЪ гнушенїемЪ отбые дѢвица предложенїе ово. Призову самогЪ служителя; она му све, што е годѣ отЪ готовы новаца имала, за награжденїе обѣща; обѢща му што выше и само свое драго каменье, кое е (зане е Россїанка была) отЪ велике цѢне было. Она се сЪ возможнѢйшимЪ отваженїемЪ изясни; да у прежднѢе нѢгово пожеланїе нигда соизволити не буде. Обаче закованый овай злодѢй остане при своМЪ условїю; и грозїо е напослѢдку; кадЪ му се отрицанїе дуго видяше, абїе Надлежателству отити, и све обявити.

СадЪ, кадЪ е ужасЪ све вештїй и вештїй постаяо, ютро се приближавало; онай пакЪ злодѢй ко отходу зайста себе препраляо; удали га Баба на нѢколико мїнута, и падне плачуща воспитанницы своїой на ноге. Представи їой величину и близкость бѢде. Легкость избавленїя и молчаливый остатокЪ сугубогЪ обесчещенїя. Опомене є на благодарность, коїомЪ е одолжена, на штранку коя їой аки подводницы неминуемо грози, и на изгубленїе собственногЪ своГЪ щастїя и сваке отчине любови. Накратко до тога е приведе, да бѢдна ова тварь попусти; и трепещуща, аки закалаемый агнецЪ на

она-

онаковый коракЪ соизволи; мѣсто кога бы позднїе сугубу смерть избрати волела.

Труп Ъ потомЪ буде отнешенЪ. Нитко нїе прочуо слѣдующегЪ ютра, кадЪ е изобрѣтенЪ быо, истинну судбу нѣгову. Обаче онай служитель у стяжанїю сугубогЪ тако важногЪ таинства, могао е отсадЪ у напредакЪ свагда онолико новаца добыяти; колико е хотѣо, и бать зато све ветьма вїнопитїю предаваосе. КадЪ е по истеченїю нѣколико мѣсецы често сЪ открытїемЪ тайне прететьи, све оно што е желїо, получавао, сѣдїо е еданпуть као обычно у нѣкой корчми; и пїо са содрузи свой дотле, докле се полу чувства лишїо нїе. У овакомЪ положенїю пытанЪ буде отЪ содруговЪ своихЪ, коима е веть отдавна изобилїе нѣгово у новцы сумнително видилосе, о причины умноженогЪ благостоянїя нѣговогЪ. СвакогЪ воспоминанїя о будущности садЪ лишенЪ, отговораше имЪ овай изобилїемЪ велехваленїя; и да бы имЪ щастїе свое заиста понятнимЪ учинїо и сваку ньїову сумню опровергао, пошлѣ абїе едногЪ отЪ служителя, кЪ ктьери Господара свога, и да е позвати; да бы она абїе дошла, и двадесеть рубли ньему принела.

Бѣдна ова дѣвица, незнаютьи другогЪ начина, како бы себи помотьи могла, пошлѣ му заиста поискане новце. Но овай безстыдный злодѣй не задоволствуютьи-се, што она сама нїе дошла, пошлѣ їой

нов-

новце натрагЪ, искаюшьи; да бы му она собственноручно принела. У непрестанно растущемЪ недоумѣнїю надаласе Несрешница; добыть тье га утолити; и зато усугуби поисканну сумму. Но башъ се тимЪ чудовище ово вештьма раздражи; и стане їой грозити, да тье све оно, шпю годЪ зна, открыти; ако бы му и далѣ дойти отрицаласе. Суетно се донекле ова сожалѣнїя достойна дѣвица пропшивила; овай, за честь нѣйзину тако убиточный путЪ учинити. Стара она подводница, коя се отЪ дугогЪ времена, сЪ слугомЪ овымЪ поразумевала, опеть нападне на ню, и она отиде.

КадЪ у корчму ступи; обаспе е овай безчувственный пїяница сЪ гнуснѣйшима прерѣканїяма; она му се благимЪ начиномЪ извинявала; онЪ обаче не слушаюшьи называо е блудницомЪ и удари е. Ово поношенїе, у толико лица присутствїю, предЪ очима последнѣ классе людїй учинѣно, было е преветь велико, и превозилазило е сва досадашня страданїя. Найпре їой нѣколико суза низЪ образЪ потеку; по томЪ брже похити на полѣ. Светьа една изгазетьой стояла е на путу. ОтЪ печали сва изванЪ себе, счепа ову горящу, и запали, ни откога не усмотрена при уходу дервено ово зданїе. Ватра абїе све около себе поядавати начне; сува градьа стане као сумпорЪ пламтити. Стража е поздно похитила. Свако угашива-

нье

нье было е суетно. Корчма изгоре, и — доста ужасно — све у ньой бывше піяница, числомЪ дванайстЪ. Зайста бы случай овай, собственномЪ людій овы необозрѢнію приписанЪ бю, кадЪ не бы выновница абіе предЪ стражу изишла, ньой се предала, и све што е учинила, признала. Ню дакле затворе; испытЪ се о цѢломЪ приключенію учини; и пошлѢ обстоятелно извѢстіе на Самодержицу.

У другой бы негли области преступница ова, смертію казнѢна была; но Екатеріна Россійска изрекне:

„КтЬи Купца зато, што е мало по мало, противу свои основоположенія на онаково дѢло наведена была, кое е напослѢдку у сасвимЪ бесчувственномЪ очаянію учинила; на едно лѢто у Монастырь да иде; и тамо о грѢси свои да се кае. Стара Надзирателница напротивЪ, аки главный поводЪ цѢлогЪ овогЪ преслушанія, да штранкомЪ смерть получи. ОтацЪ само едно изобличеніе за строгость свою; ибо судбина ктьери нѢгове доволно га, ако не и престрого казни.

Све е ово было извершено. По истеченію оногЪ покаянія времена; бѢдна ова дѢвица на собственно нѢйзино исканіе у чинЪ монашества ступи.

VIII.

VIII.

МЕМНОН

или

Мудрость човеческа.

(по Волтеру.)

Мемнон єдаред, науми совершено мудар постати. — Колико нас є, кои много путій у животу свом на лудост ову дошли не бы? — Мемном рекне сам у себи: да бы ко са свим мудар, слѣдователно са свим срећьан бити могао, нема другог средства, осим овог єдног: *да нихакове страсти нема*; а ово ніе нимало тежко, као што свако видити може.

Перво и перво нећу никакову жену любити. Ако би гдигодь баш совершену лепоту опазіо, а я ћу онда сам себи овако рећи: гладкій ће образчићи овіи по неком времену срозатисе, ове ће лепе очице поцервенити, светлост ће ньіова угаситисе, округле ће перси ове спласнути и опасти, любка ће глава ова оседити и оћелавити! — Све ово треба само да представим себи, пак онда немам бриге, да ће женска глава мою занети.

Вто-

Второ свагда ћу гледати, да у елу и питьу умѢрен будем. Всуе ће мене от сад господске часши, благокусна вина и соблазни содружества на зло позивати; я само треба да помислим на слѢдствїя неумѢрености: тежку и буновну главу, покварен желудац, уштерб у памети, здравлю и времену; онда нећу сигурно више ести ни пити; него колико е потребно. Таковим ће начином здравлѢ мое невредимо, глава лака и памет свагда бистра бити. Ово е све лако; нити онай икакове заслуге у моим очима има, кои се овако влада.

Третье, настави Мемнон, морам се и на внѢшнѢ благостоянїе мое малко обазрети. Я ништа без мѢре желити нећу, добро ми е мое на сигурном мѢсту у Ниниви код Генералфїнанцпрїемника, имам, Богу хвала, толико, да могу независимо живити: а ово е *найвеће благо* на свету. Нећу дакле никад у свирѢпу нужду пасти, да се пред другим клањати морам; я нећу ни коме завидити, нити ће ко мени. И ово е све врло лако. — Имам добри прїятеля, говорїо е далѢ, кое ћу задержати зато, што смо сви едан другом у свему равни. Я се нећу никад на њи срдити, нити ће се они, на мене. Ово све нїе ништа тежко!

Кад Мемном свой мали мудрости план овако начини, наслонисе на прозор едан, погледи на полѢ, и опази два женска лица,

ца, гди се покрай дома нѣговог горе доле шеталю. Една е постаро изгледала, нити јой е особито што на лицу примѣтити могао; друга е млада и лепа била, на кое лицу видитисе могло, да јой великій терет на сердцу лежи. Ова е еднако уздисала; сузице су јой као бисер низ образчиће рониле, и красоти нѣной јошт већу умилности давале. Мудрецу се нашем изглед нѣзин сердца коене, нека не мисли ко зато, што е она лепа била (Мемнон е против слабости ове довольно вооружан быо), него збоґ несретье, у којој е сиротицу видіо. Сидьесе дакле доле, и младой се Нинивкиньи, с' тим намѣреніем приближи, да ю, као мудар човек, утѣши. Лепа му се дѣвица простосердечно тужити почне, какве јой пакости едан сродник чини (коеґ ни имала ніе), каквим е лукавством добро нѣно себи присвоіо (кое никад ни видила ніе), и јошт више коешта. Мени се види, рекне му она, да ћу у вама таковог мужа наћи, кои бы ми у овом случаю добар совѣт умео дати и увѣрена сам, кад бысте ви тако добри били, да ме посѣтите и обстоятелства моя мало провидите, да бисте ме зацѣло из недоумѣнія овог избавили, у коем се у овай ма' налазим. — Мемнон се ніе дуго промислявао, но с' места у обиталиште нѣно отиде, да обстоятелства уцвелѣне дѣвице мудро развиди, и, као паметан човек, добрим совѣтом сироти помогне.

Лепа

Лепа Господична уведе мудреца нашег у єдну прекрасну окадьену собу, и учтиво га на широком отморнику (канабешу) своме покрай себе посади. Овде се на ново тужити почне, спусти очице предасе, из кои е гдикоя сребрна сузица капала; а кад бы ій год горе подигла, увек бы се с' мудреца погледом сусреле. Свака е реч нѣзина велику чувствителност изражавала, коя е двоином расла, кад бы су едно на друго погледали. Мемнон е све већу желю добіяо тако честном и несретном лицу повольне услуге чинити. Близу су едно покрай другог седили, и у пріятном разговору све веьма приближавалисе, кад али се на едан пут бесѣда прекине.

Лажный претворне Нинивкинѣ сродник внезапу у собу шумари вооружан, разяреним очима на обое стреляюћи, поздрави ій овима речма: да ни едно одавде главе изнети неће. Но мало затим и ово изусти: да бы га опет една кесица дуката ублажити могла. — Мемнон видевши, да су га као птицу у замке уловили, буде принужден све дати, што е годь при себи имао.

Пун стида вратисе у отчаянію с' празним чжепом кући. Овде надье писамце едно, кое га е купно с' вѣрним пріятельма нѣговима на ручак позивало. — Ако код куће останем, мислïо е сам у себи, што ми неће онай проклетый случай из

главе

главе изићи, онда нећу моћи ести, те ћу се разболети. Найболѣ ће быти, да с' пріятельма моима у дружтву ручам. У сладости содружества нъіовог заборавићу ово лудо дѣло, кое сам ютрос учиніо. Отиде дакле, куда е позван быо. — Дружбина примѣти на Мемнону, да е нешто невесео; сви га нудити почну: нека піе, да бы се малко развеселити могао. — Вино е души и тѣлу лековито, кад га човек умѣрено употреблява, помисли мудрец у себи, и — опіесе. После ручка предложе му игру едну. — Уредна е игра медьу добрим пріятельма пристойна забава, помисли Мемнон, и седне за игру. Мало помало све новце изгуби, колико е годь при себи имао, и ïошт четири пута толико на свою реч. У игри се по несрећи кавга роди, вином угреяне главе у ватру додьу; едан от найвѣрніи пріятеля нѣгови лупи га корнетом (бокалчићем от коцкій) у главу, и едно му око (неотиме!) избіе. Отнесу *мудрог Мемнона* кући піяног, без крайцаре и без едног ока.

Кад е мамурлук отспавао пробудисе, и како му се малко разведри, пошлѣ служителя свога ко Генералфінанцпріемнику Нинивском по новце, да добру братьу свою намири. Донесе му се отговор, да му е дужник ово ютро за банкрота прогласіосе, и тако сто домова градскій упропастіо. Разярен Мемнон пойти у двор с' мелемом на оку и с' молебним писмом у ру-

ци,

ци, да код Краля правицу пропив дужника проси. У великой сали срепне много Госпоже. Една оп овы, коя га е мало нешпо познавала, погледа га са стране, говорепьи: шта Ћеш пи овде нагрдо свешска? — Друга, коя му е мало болѢ познапа была, назове му: добро вече Господару Мемноне! Іа се особипо радуем, што Вас видим. О! Боже мой, каквом спе несрепьом око изгубили? — Ово га запипа и оспави га, на опговор и не чекаюпьи. БѢдни се Мемнон у едан угль сакріе, гледаюпьи, кад Ђе на нѢга ред доЂи, да пред ВладѢпелѢм своим на колена падне. Кад се сви до нѢга изреде, приспупи ко Кралю, полюби землю припуп, и молебно му писмо преда. Благій Краль милоспиво га прійми, и писмо нѢгово едном Министру своме преда, да му на нѢга опговори. Овай Мемнона мало на страну призове, и гордо смешепьисе рекне му: я се морам чудипи, да си пи Ђоро Кралю досадьивапи усудіосе, пре него што си се код мене прїявїо; а їошп се више чудим, да се пи усудьуеш едног чеспног банкропа пужипи, кои под моим защищенїем спои. Іа пи као добар прїяпель совѢпуем, да се пог посла манеш, ако и шо друго око имапи желиш.

Мемном дакле, кои е юпрос жеена, неумѢреноспи при прапези, игре и сваке кавге опрекаосе, буде їошп пре подне оп едне лепе Госпе преварен и опуспошен,

при

при ручку се опіе, а после ручка се свади и оно изгуби.

Сад е сирома као окаменѢн преда се (єдним оком!) гледао; шуга му се око сердца стезла; найпосле се с' крвавим сердцем куЋи врати, не знаюшьи, какво га овде опет зло чека. Кад се к' дому свое приближи, наидье на служителЂ судейске, кои су све, што су год у куЋи Мемноновой нашли, у име позаймителя (прія-теля!) напољЂ износили. Као да га гром удари, кад ово опази; полак неовестан под єдним плашаном стане, и од слабости се на нЂга наслони. Под овим древесама опази ону красну юшрошню Госпу, гди се с' предрагим сродником своим испод руке шетье, коя, кад Мемнона с' мелемом на оку смотри, гроотом смеятисе почне. — НоЋ наступи, Мемнон се на сламу покрай куЋе свое баци. Овде га яка грозница нападне, на кою заспи. Небесный му се єдан дух у сну появи. Овай е цео блисшаосе од светлости. Имао е шест крила, без ногу; без главе, без репа, нити е икакво подобіе с' каквим год познатим созданїем имао. — Шта си ти? запита га Мемнон.

Дух. Твой добри дух.

Мемн. Ако си ти заиста, а ти ми дай мое око, мое здравлЂ, добро и мудрост мою. — Приповеди му потом, како е све то за єдан єдини дан изгубіо!

Дух. Такове несретье нема у нашем свету.

Мемн.

Мемн. А у каквом свету живите Ви?

Дух. Мое є отечество пет стотина милліона миля далѣ от сунца, у єдной малой звезди код Сиріуса, коег оніавде видиш.

Мемн. То мора прекрасна земля бити! А имали и тамо безсрамница, кое Вас варају; иматели и Ви тако усердни пріятеля, кои Вам найпре све новце подобіяю, пак онда око избію; имателиги Ви такове Министре, кои човеку правду отричу, и іош му се сверху тог ругаю?

Дух. Боже сачувай! нема то код нас ништа. Нас не варају жене никада, ербо ій немамо; ми никада при обѣду не раскошествуемо, ербо не требамо ни єла ни пиття; немамо банкроте зашо, ер новце не потребуемо; не може нам нитко око избити, ербо ми немамо таково тѣло, као Ви; а Министри нам никад неправду не наносе, зашо, што смо сви на малой звезди нашой єдан другом равни.

Мемн. Ваша милост живи дакле без жена, без єла и без пития? а да како време проводите?

Дух. Чувајући проче нама вовѣрене свѣта шаре; я сам сад зашо се сишао, да тебе утѣшим.

Мемн. Ах! зашто ми ниси предьашню ноћ дошао, да ми толике будалаштине учинити забраниш?

Дух. Быо сам код *Хассана*, старіег брата твоег, кои є у сожаленія достойнієм

стању

станю от тебе. Краль Індійскій, при ког е двору бити честь имао, даде му предье за малу несмисленост обадва ока ископати: и тако сад слеп сирома у едной тавници у гвоздьу лежи.

Мемн. Таковим начином ніє никаква фамиліи полза доброг генія (духа) имати, кад от два браща едан едно а другій обадва ока изгуби; кад едан на слами, а другій у дубокой тавници лежи.

Дух. Твоя ће се судбина поправити. Ты ћеш истина свагда ћорав остати, но, ово едно изузимаюћи, довольно ћеш опет срећан быти, — ако ти само оно лудило йош кад у главу не додье, да *совершено мудар* быти зажелиш.

Мемн. (Уздане) А зар то ніє могуће?

Дух. Ово е тако исто немогућно, како год совершено способан, совершено як, совершено силан, совершено срећан быти. Колико видиш, да ми вас люде у свему далеко превосходимо, и опет смо и ми от свакого совершенства много удалћни. Има едан шар (кугла) у ширини светской, у ком бы све то нашао; но у стотинама хіляда милліона, по широком простору воздушном разсћян, разни светова све по степену иде. У втором свету налазисе већ манћ мудрости, манћ совершенства, него у первом, у третьем йош манћ него у другом, и тако редом до последнћг, гди су сви люди *совершене будале.*

Мемн.

Мемн. Шта наопако! Іа се боим, да ніе овай наш земноводный шар малій обиталиште они найвећи будала у цѣлом простору светском, о коима с' тобом говорити чест имам.

Дух. Не сасвим, али не фали много. Све мора на свом месту да стои.

Мемн. То дакле стіхотворци и мудреци гдикои ни мало право немаю, кои говоре: све є добро! *)

Дух. Тако є!

Мемн. Ах! што им и я иначе веровати не могу, развѣ ако би око мое опет добіо, да ћорав не будем.

У Пешти К. П.

Пастирска морал.

(по Ф. Тр.)

Пастир єдан вѣрне псе имаде,
Кои многе курѣ прочешляше;
Кад би онай ягнѣтинѣ младе
Ео, ови гладни што гледаше,
Превѣрни пси; ал' не као, други,
Већ дебеле баштине боеть'се. **)
Ньима пастир стадо препоручи,
Те он заспа сладко покрай Персе.

Ку-

---

*) Види о том *Волтеровог Кандиду*.

**) У орігіналу овако стои:
Превѣрни пси као и сви другіи
От дебеле баштине боеться.
Но ово противослови искуству — прем да є сочинитель иначе право имао.

* * *

Куряк едан стари им познаник
Ласкаюшьи чуварима додье,
Коег око граболюб'я вѣстник
Едва ларву претворности надье.
Из далек' им викаше: брашьо! мир!
Куряк, вашка, сви смо феле едне;
Воспитанѣ чини медь нам немир;
Послушайте сад совѣте вредне!
Ћутте, нелайте, скупа давите,
Іа знам брашьо, да сте меса жельни.
Шта стоите? от мене учите,
Не пристоисе да будете лени.
Ви сте овде саде Господари,
Ербо пастир сад найлепше снива.
Давте! рецте: куряк све исквари,
Дозволите да начпним пива!

* * *

Пси слушаше, совѣт се допаде;
Они даве, а куряк се смеѣ.
Научисе пастир, кад доспеде,
Сам чувати отшад стадо свое!

У Пешти К. П.

IX.

IX.

НЕКОЛИКО ПРЕДЛОЖЕНИЈА

СВЕРХ АЗБУКЕ СЕРБСКОГ ЈЕЗИКА.

Principiis obsta; sero paratur medicina,
Cum mala per longas invaluere moras. *Ovid.*

На оно давнашње и велико, учевно и препирателно питање „којим језиком, *славенским* или *сербским* треба за сербље писати" веħ се отговорило. От 1783 до данас, сиреч за 44 године, откако се свеобште сербски почело писати, изишло меħ сербљима у аустријским државама до 400 *) које веħи које мањи књига; от који су само тако до 50 **) славенски, а прочи 350 све сербски писане.

Што се оно неколико књига славенски писало, род, који је свагда хтео и непрестано оħе, да се својим сербским језиком служи, поучава и увесељава, заиста тому није могао бити узрок. Овај треба тражити у писатељима, који или за учинити своја дјела и прочим славеном обштеполезнијима, или за мисливше, да се серб-

*) **) D. P. I. Schaffarik's Geschichte d. slaw. Sprache u. Literatur. Ofen, 1826. §. 23. p. 217.

ски добро писати не може, или за пожертвовати својим, за славенство преко мере понешеним патронима о славенском приљежаваше, а свога се сербског отметаше.

Истина и сербства у оним 350 сербским књигама није једнако. Међу њима ће бити тако до 50 *) које су управ сербски, сиреч како род говори, писане, а прочи 300 у толико от они различне, што се у њима без сваке нужде наоде неке речи, које су само славенске, као: аще понеже, когда; токмо, аки „и проч, и неке опет, које су и сербске но по славенском скројене, као: глубина морская, можетъ, обнощь; и прочая. И овде би се зар могло рећи, да су ти писатељи таквим умешањем славенског, или језик сербски по свом вкусу полепшати мислили, или својим патронима угодити хтели.

Сад је пак и славенско писање у стварма изван црквенима и оно мешање славенског у сербско већ престало. Сад се управ сербски писати свеобште предузело. Али тога ради све планине јошт нису поравњене, ни сва припјатствија с пута уклоњена. Јошт се и данас бразда измеђ садашњег сербства и старог или црквеног славенства повукла није! Јошт се национализм језика от свог провинцијализма разлучио није! Јошт поготову сваки писатель

*) D. P. I. Schaffarik's Geschichte d. slaw. Sprache u. Literatur. Ofen 1826. §. 23. p. 217.

сатель за себе у гдичему особне законе прави! Јошт се сербско правописаније да ни сама азбука опредјелила ни утврдила није! Овима и другима неизвјестностима време је већ, и треба своја опредјеленија дати, и ко једнакости у сербском писању притећи, ако књижеству, ако просвештенију и облагорођенију рода желимо помоћи.

Једнакост а с њом и најбољи напредак у писању биће, кад се закони на самој природи данашњег, правог, национално̓г сербског језика основани, положе. У овима законима, као и у свима другима систематическима, мора се от њиови почетака, сиреч от саме азбуке, почети. У каквом отношенију азбука са својим језиком стоји, у овој ствари, изкуснима познано је. Азбука сиреч или сва писмена ког језика, јесу, као што је познано, видими знаци, којима себи представљамо тог језика тонове (Laute). Тонови пак јесу последње састављајуће части језика. А језик је средство, којим се који народ просвећује и облагорођава.

Недостатак и неопредјеленост азбуке ако непосредствено и не припјатствује просвештенију народа: опет му у толико шкоди, што се ученик у учењу језика задржава, и онај, који је от школе отрасстио, у писању практическом заплеће, а и сам писатељ писајући сбог ти неизвјестности двоуми. Недостатак и неопредјеленост азбуке мало по мало све више и

већи

веһи неудобности рађа, којима ако се у почетку пут не пресече, после, кад преотму ма, тежко јим га је пресеһи. Такви и највеһи неудобности данас је код енглеза и француза по највише. Ови народа језици, литературе и просвештенија данас истина на високу стоје, али азбуке су јим тако недостатачне и неопредјелене, а правописанија и правочитанија тако заплетена и тежка и од природног пута удаљена, да се, штоно реч, једно говори а друго пище. Исти ти народи сами признају те своје нескладности, и ради би ји изтребити, и у своју латинску азбуку їощт писмена нуждни за проче, језика свога тонове, који у латинском нема, увести, и своја правописанија и правочитанија тако устројити, да се, у колико сваки језик њиов допушта, точно пише, као што се говори. Но то јим сад сбог неизбројими славњејши писанија, која су до сад написана, и која би сва препечатавати морали, није могуһе, или би јим поне весма тежко било.

Тако да је до сад веһ и нашим језиком толико, колико којим год от вишше речени, писано; да је до сад веһ која десетина сербски грамматика на свет изишла, као што је грчки, латински, и талијански, французски, енглезски, немачки и други: доцкан би може бити било, што о изправленију и опредјеленију азбуке беседити. Сербска литература сад је

тек

шек у повиткў! а сербска грамматика заједно са сербским букваром јошт у утроби матерњој лежи! Сербске школе јошт нигди нема! а она, која се за сербску држи, име само сербско носи; у њој се славенског језика писмена познају и сричу, славенске књиге читају, и славенска грамматика толкује! Јошт сербско дете сербски прописније писало! зато мислим, да смо у свом времену, моћи у почетку штогод о почетцима говорити? По чему се усуђујем, у предложениjама сверх азбуке језика сербског о слѣдујућима проговорити:

I.

О опредјелениjама, азбукама свију језика обштима.

§. 1.

О внутрењем устројенију и внутрењој важности азбуке, или значењу и употребленију писмена.

I. Азбука по внутрењем свом устројенију и важности, то јест значењу и употребленију писмена, она је совршена и најбоља.

1. Која је *изобилна*, т. ј. која за сваки тон *) (Laut) језика овог има и писме **). Оне азбуке, у којима се један тон спрезањем двају или више писмена други тонова означује, као н. п. немачко sch, Француз-

*) Звук, tonus, Schall; глас, vox, Stimme; а *тон* међу тим за Laut.

**) Писме, род. jed. писм*ена* (der Buchstabe) узимам место употреблјаваног писма.

цузско ch и шалијанско sc (пред е, i,) и пр. месшо сербског ш; маџарско zs месшо сербског ж и пр. јесу оскудне и недосшашачне, учеником у учењу шежке, у чишању заплешене, а свима у писању и печашању споре.

2. Која *презизна*, ш. ј. која за сваки шон свог језика само једно једино писме има, које се никојим другим заменуши не може. Оне азбуке, у којима се писмена једна могу заменуши другима, као: грчко и славенско ѡ са о, славенско ѕ са з, немачко v са f, французско y са i, и пр. имају излишије пагубно, које пуш к научењу језика весма ошежчава. Почињашель не чујући никакве разлике у изговарању једнаки шонова, дуго се време у писању заплеће и погрешава, и мора гошово цео језик већ знаши, док ше грамматическе законе сазна, по којима се једна реч овим а друга оним, или исша реч у овом положенију овим а у оном оним једно значећим писменем пише, н. п. мира са и, міра са i, а мѵра са ѵ; ѕло са ѕ, а зубЪ са з; Vetter и viel са v, а fetter и fiel са f; или кад шреба н. п. τον φιλον, са о, а των φιλων са ω; заяцемЪ са е, а заяцемЪ, и пр.

3. Која је *посшојана*, ш. ј. да је свако писме у сваком положенију себи у свом правому значењу и употребленију равно, сиреч да се „свако и свагда и једнако" изговара. Зашо су оне азбуке, у којима се писмена у једном положенију овако, у дру-

другом онако, а у трећем ни мало не изговарају, почитатељем тежке и врло дуго време непоуздане. Тако је н. п. грчко υ, час као и (да неће бити пре слав. ы, или франц. u?) н. п. *συμφωνια*, као симфониа, час као в, н. п. *ευλογια* као евлогиа, час као ф, н. п. *ελευθερος* као елефтерос; славенско е као е и је, н. п. еще, као јешче; латинско s као серб. с, з, ш, (ш?) н. п. sic, rosa, sio, као сик, роза шио; немачко ſ као серб. с, з, ш, н. п. ſie weſen Stark као си, везен, штарк; италијанско c као серб. ч, к, н. п. cercare, као черкаре; французско g као серб. г, ж, н. п. gage, као гаж. Или кад се ни мало не изговара, као латинско a изпред e у једном слогу, н. п. aquilae, alae, као аквиле, але; немачко e иза i у једном слогу, и h иза другог ког писмена у једном слогу, н. п. wie, viel, ſehr, thätig, као ви, фил, сер, тетиг; французско s, ts, p, и пр. на крају речи и. т. д. н. п. les, valets, beaucoup, као ле', вале', боку'. Од европејски језика најживље примјере ови зала дају нам енглезски и французски.

4. Која је *проста*, т. ј. да свако писме само један једини тон представља. Она писмена, која представљају по два тона са опредјеленим редом, нису писмена азбуке, него су само у писању знацы скраћивања, којим научење језика заплећу и отежчавају. Тако стоји у грчком: ξ, ψ, ς, место кс (гс хс), пс, ст; а у славенском:

ѿ,

ѿ, щ, Ђ, є, ю, я, место от, шч (сч, зч), је, је, ју, ја. (А не н. п. ѱ место сп; щ место чш.)

§. 2.

О вњешњем виду азбуке, или начертанију њиомена.

I. Азбука по свом вњешњем виду, или начертанију писмена сматрана, јест књигопечатна и рукописна.

1) Азбуке књигопечатне вид онај је најудобнији, у ког су черте писмена α) *узправне*, т. ј. да у врсти стоје а не леже, β) више *пруге* него завијене или заковрчене (као што је против α. β. азбука турска и јошт гдикоја), γ) *уврстне*, т. ј. да преко врсте горе и доле прелазећи не састављају и заплећу писмена једне врсте с писменима друге. Такав тип колико је икономији печатње пробитачан, толико и оку читатеља лак и миловидан.

2) Азбуке рукописне тип, који се от заведенија књигопечатања као снимак (копија) типа печатног сматра, има с њим више речена три опредјеленија обшта. У особ пак треба, да је α) типу печатном *подобан*, сиреч да се по вњешњем обоји виду или начертанију одма и обоји једнако име и значење позна, јер из неподобија писмена књигопечатни и рукописни међу собом, бива, да гдикоји печатано добро умеју читати, а рукопис ни мало. β)

удобо-

удобочертајем, сиреч да се свако писме једним влаком и из предходећег писмена извести, и цело изписати, и са сљедујућим свезати може. Проча определенија рукописања принадлеже краснописанију.

II.

О својствама азбуке славенске, као коренне сербској.

§. 3.

I. Азбука славенска светог Кирилла — за различије от оне светог Іеронима — има 42 писмена, која се овако пишу, именују и ређају:

а, б, в, г, д, е, ж,
аз, буки, вједи, глаголъ, добро, јест, живјете,
ѕ, з, и, і, к, л, м,
зјело, земља, иже, и, како, људи, мислете,
н, о, п, р, с, т, ѹ,
наш, он, покој, рци, слово, тврдо, ук,
у, ф, х, ѿ, ц, ч, ш, щ,
у, ферт, хјер, от, ци, черв, ша, шча,
ъ, ы, ь,
јер (велико или дебело) јери, јер (мало или
ѣ, е, ю, ѡ, ѧ, я,
танко), јаћ, је, ју, о, ја (велеко), ја (мало),
ѯ, ѱ, ѳ, ѵ.
кси, пси, фита, ижица.

II. По значењу смотрајући има међ овима 42 писменима

1) 10 јасногласни, као: а, е, и, і, о, ѹ, у, ы, ѡ, ѵ.

2) 5 двојегласни потајени, као: Ђ, е, ю, ѩ, я.

3) 21 нејасногласно просто, као: б, в, г, д, ж, ѕ, з, к, л, м, н, п, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, ѳ.

4) 3 нејасногласна сложени тонова, као: щ, ѯ, ѱ.

5) 1 слог, или сложено из 1 јасногласног и 1 нејасногласног, као: ѿ.

6) 2 безгласна, као: Ъ, ь.

III. По употребленију смотрајући има:

1) 15, као: б, в, д, ж, к, м, п, р, с, т, х, ц, ч, ш, ы, која су сва за речи славенске, и јесу проста и постојана, сиреч свагди се једнако употребљују и изговарају, развје ако сама наша орудија беседна свагда једнако не изражују, н. п. вторый, тяжкій, подписати, возкресе и пр. које се издаје као: фторый, тяшкій, потписати, воскресе.

2) 22, као: а, г, е, ѕ, з, и, ї, л, н, о, ѹ, у, ѿ, щ, Ъ, ь, Ђ, е, ю, ѡ, ѩ, я, која су такођер сва за речи славенске, но против који свију доста се говорити може, јер међу њима има:

α) 11, која се у свакомъ положенију једнако не изговарају, као: а, г, е, и, ї, л, н, Ђ, е, ю, я.

β) 13, која се другима свагда или кадкад једно значећима могу заменути, као: ѩ, я; е, Ђ, е; ѕ, з; и, ї; о, ѡ; ѹ, у.

γ) 1, које се кадкад ни мало не изговара, као: й (са слитном).

δ) 2, Која се нигди ни мало не изговарају, као: Ъ, ь.

г) 5, Која чине, да друга поред њи стојећа свој прави тон мењају, као: ї, ѣ, ѣ, ю, я.

д, 2, Која по два тона са опредјеленим редом представљају, као: ѿ, щ.

Изговарајусе дакле:

	к а о:		
	Слав	Серб	
а (	а	а	слава, наша.
(	я	ја	скинїа, канцелларїа, Николаа, као скинија и пр.
г (	г	г	глаголЪ, нога.
(	н	н	АггелЪ, ПаггратїЙ, Кеггреи као: Ангел и пр.
е (	е	е	рече, епїскопЪ, ВиѳлеемЪ, као: Виѳлеем и пр.
(	ѣ	је	военный, знаетЪ, као: војенни
ѕ	з	з	ѕѣло, ѕло, ѕлоба.
з	з	з	здравый зазорный.
и (	и	и	искати.
(	й	ј	ударей, зной, као: удареј, зној.
(	—	—	богатый, зовущїй, као: богати, зовушчи.
ї (	и	и	вїно, мїрЪ.
(	й	ј	ЈасонЪ, Јуда.
л (	л	л	чело, лице.
(	ль	љ	лѣто, любовь, воля, као: љето.
н (	н	н	нашЪ, небо.
(	нь	њ	нѣдро, воню, броня, као: њедро
о	о	о	отецЪ, ребро.
ȣ	у	у	мучу, руку.
у	у	у	умЪ, уху.

	као:		
	Слав	Серб	
ѿ	от	от	ѿ-стояніе, без-ѿ-вѣтен, као отстојаније и пр.
щ	шч	шч	(сч, зч) щитЪ, щастіе, бещестіе, као: безчестије и пр.
Ъ	—	—	градЪ, домЪ, као: град, дом.
ь	—	—	голубь, кровь, као: голуб и пр.
	—	—	моль, день, као: мољ, дењ.
ѣ	ѣ	је	вѣцѣ, сѣдѣти, као: вјеције и пр.
	е	е	лѣто, нѣжность, као: љето, њежност.
є	ѣ	је	єлико, єму, као: јелико и пр.
	е	е	твореніа, заяцємЪ.
ю	ю	ју	юность, творю, као: јуност
	у	у	люблю, броню, као: љубљу и пр.
ѡ	о	о	оглашенЪ, возобновити, пророкЪ, красно.
ꙗ	я	ја	ярость, ядя, ІаковЪ, као: јарост
я	я	ја	боятися, као: бојатисја.
	а	а	поля, вечерня, као: пољa и пр.

3.) 5, као: ф, ѯ, ѱ, ѳ, ѵ; која служе за туђе речи, и међ којима има:

α) 2, која су проста: ф, ѳ.

β) 2, која по два тона са опредјеленим редом представљају, као: ѯ, ѱ.

γ) 1, које је и јасногласно и нејасногласно, као: ѵ.

Из-

Изговарају се дакле:

	као:	
	Слав | Серб	
ф	ф | ф	Філаделфіа, Фабій.
ѳ	ѳ | ѳ	Ѳива, ѳима, ѳеорима.
ѯ (	кс | кс	Ѯенофонтъ, аѯіома.
(	гз | гз	еѯемпларь, као: егземплар.
(	и | и	(ы?) ѵпостась, ѵссопъ, ѵнодъ.
ѵ (	в | в	Еѵаггеліе, Паѵелъ, Еѵріпидъ, као: Евангелије и пр.
(	ф | ф	Еѵѳѵмій, као: Ефтимиј.

Примјечаније. 1) Јели се кад у славена ъ (дебело) као какво нибуд отворено или стиснуто н. п. *о* или *у*, а *ь* (танко) као какво нибуд отворено или стиснуто н. п. *и* или *е*, или како год другојачије изговарало; из изговора данашњи сербаља а може бити и прочи славена — не видисе.

2). *ь* (танко), веле; стоји за умекшаније нејасногласни, н. п. моль, день, скорбь, кровь. Јели мекше „*б*“ у скорбь него „*б*“ у гробъ, и, „*в*“ у кровь него „*в*“ у покровъ, из изговора ни мало се не види.

III.

О тоновима данашњег, правог, нацијоналног сербског језика

§. 4.

О избранију писмена славенски за прави сербски нужди.

I. Сербљи, као народ славенски, говорећи и пишући својим језиком сербским, као

као једним нарјечијем (?) језика славенског, пришили су и азбуку славенску и до данас задржали. Сербски језик, који се данас у целом роду говори, састојисе само, из ови 28 шонова, као: а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, ш, у, х, ц, ч, ш, ј, љ, њ, Ћ, ђ, која се чују н. п. на самим крајевима ови речи: вода, зуб, кров, плуг, ред, семе, нож, мраз, мати, рак, престол, ум, дан, весло, скорупъ, бисер, клас брат, уму, дух, венац, бич, миш, зној, куколъ, ражањ, саћ, смуђ.

II. Азбука славенска има у својима 42 писменима велико излишије. Из ње за прави сербски језик шреба да се пријме само ова 23, као: а, б, в, г, д, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, ш, у, х, ц, ч, ш, али с шим додашком, да се 1) сва у свом првом и правом (§. 3. III. 1. 2. 3), 2) свагди једнако употребљују, н. п. а, г, е, и, л, н, свагди само као а, г, е, и, л, н, а нигди, као: я (ја), н, Ѣ (је), й (са слишном, или ј, и ништа), ль (љ), нь (њ).

III. Гласови писмена ы, ф, ѳ, у правом сербском језику не чујусе, за сербсшво су непотребни, но за учење шуђи језика полезни, о којима Ће ниже бити реч. Они пак 1) 5 замењујеми (која место себе друга равногласна боља имају), као: ѕ, ї, ѹ, ѡ, ѵ; 2) 9, која по два шона означују, као: ѿ, щ, Ѣ, є, ю, ѩ, я, ѯ, ѱ; 3) 2, која су безгласна, као: Ъ, ь, свега 16 писмена јесу како у славенском шако и у серб-

сербском излишни (§ 5. Щ). У азбуки дакле само славенској нек јим је њиово место и њиова чест.

§. 5.

О уведенију писмена нови за прави сербски језик нужни.

I. При свему оному великому числу славенски писмена јошт међу њима нема изобилни и совршени знака за све тонове језика сербског. Језик сербски, који се от старог славенског у многом устранио, има у себи јошт своји 5 тонова, ј, љ, њ, ћ, ђ, који се чују н. п. у овим речма: знoј, куколь, ражањ, саћ, смуђ. От ови 5 сербски тонова три се у славенском чују, као ј, љ, њ; а ова два: ћ, ђ, ни мало. И будући, да от ови 5 сербски тонова: ј, љ, њ, ћ, ђ, којима је пун сербски језик, ни један свог особног за себе писмена у славенском нема; то сљедује наравно, да се велика част језика сербског славенским писменима и славенским правописанијем никако писати не може, као што ће се из сљедујући видити:

1) И славенски и сербски језик пуни су двојегласија и тројегласија.

α) Онај тон й (са слитном, или серб. ј), који са јасногласнима чини двоје- и тројегласија, у славенском нит је за себе особно писме добио, нит је сву силу прочи славенски писмена задржао, сиречь нит уз

свако јасногласно пристоје, као: йи, йо, йы, нит се с обе стране јасногласни пише, као: йай, йей, йий, йой, йѹй, йый; нит с почетка речи или слога стоји, као: йа-ко, да-йай; нит сам за себе стати може. — *Й* (са слитном) у славенски двојегласија јавни јест видим, као: *ай*, *ей*, *їй*, *ой*, *ѹй*, *ый*; у потајени пак место да се на подобије јавни пише: *йа*, *йе*, *йѹ*, кријесе у особито за њи начињена сливајућа писмена: *я*, *ѣ*, *ю*; у тројегласија пак је на крају видим, као: *яй*, *ѣй*, *юй*. Сербска двојегласија јавна: *aj*, *ej*, *иj*, *oj*, *yj*, и потајена: *ja*, *je*, *jy*, и от ови тројегласија: *jaj*, *jej* *jyj* по правописанију славенском могу се (премда не без сваке мане) писати; али двојегласија потајена: *jи*, *jo*, и твојегласије јој, н. п. маћијин, судији, тији; јошт, јогунаст, змијом; јој, својој, богатијој, и пр. славенским писменима ни којим начином ће могу.

β) Догађасе, да онај тон *й* (или ј,) и у прози а особито у поезији от свог јасногласног разстављен сам за себе стоји, као:

— Што ј' сунце јарко небу на ведроме,
То ј' име „*Милош*" Србском у народу
Виптежко. — — — *М. С.*

— И да ј' народ осиромашио; . . . *Сербијанха* *М. С.*

— Тужно ј' Марку добра чекат' у злу, . . .
Сербијанка *М. С.*

Ово

Ово ј' само за себе славенским правописанијем не може се писати.

γ) Двојегласија славенска: *я*, *ѣ*, *ю*, иза *л*, *н*, у једном слогу губе оно своје скривено предгласије *й*, или ј, и постају чисти једногласни *а*, *е*, *у*, а *л* прелажу у његово мекше *ль* (или љ), *н* пак у нь (или њ), (§. 3. III.), н. п. воля, лѣто, люблю; броня, нѣдро, коню, које се изговара као вољა, место волја, њедро место нједро и пр. Како ће се дакле сербско н. п. љевак, љепо, мљеко, њесам, гњездо (као што се гдигди и говори), и веселја, окрилје, писалју, званјем, и пр. (као што се у поетическом скраћивању и догађа) по славенском читати, кад би написали: лѣпо, веселя, гнѣздо, писаню? Ово лја, лје, и пр. и нја, нје, и пр. по славенском не може се писати.

2) И славенски и сербски језик гдикоје своје тонове и тврдо и умекшано изговара.

α) Данашњи славени старо славенско читајући изговарају свеобште само *л* и *н* умекшано, сиреч као љ, њ, и то само изпред *я*, *ѣ*, *ю*, у једном слогу, и на самом крају речи ако изза *л*, *н* стоји *ь* (танки). У том случају *я*, *ѣ*, *ю*, губе своје предгласије ј, и постају чисти једногласно *а*, *е*, *у*, н. п. воля, люблю, хмель, ремень, лонѣ, и пр. као хмељ, лоње. Изпред свију пак други писмена изговарају *л*, *н*, као тврда, н. п. учители, учите-

 лей,

леЙ, бранію, бранем и пр. И сами *т*, *д*, који се умекшати могу и поред истог ь (танког) и свију други писмена тврда остају н. п. путь, путемЂ путіе; площадь, площади, площадей; а не: пуЋ, пуЋи, пуЋіе, плошчаЂ, плошчаЂи, плошчаЂеј и пр.

β) Серблъи умекшано изговарају 4 гласа: *л*, *н*, *т*, *д*. У умекшавању *л*, *н*, служитесе оним славенским за сербство овде недостатачним начином, н. п. боли, белой, пени даном и пр. У умекшавању пак *т*, *д* служитесе оним својим (сербским) давнашњим „*ћ*" за обоје н. п. туЋи, реЋи, воЋа краЋа. Ова *л*, *н*, *ћ*, ни су по писменному значењу, него по смислу и потреби нагаЂајуЋи изговарали, н. п. боли: боли и бољи; белой: бѣлој и бѣљој; дали: дали и даљи; коли: коли и кољи; ни: ни њи; пени: пѣни и пѣњи; даном: даном и дањом; туЋи: тўки и тўЂи; реЋи: рѣки и рѣЂи; воЋа: вока и воЂа; краЋа: крака и краЂа и пр. и пр. Из ови се види, да се тонови: *л*, *н*, *т*, *ћ*, осим она 4 случаја за *л*, *н*, славенским писменима и славенским правописанијем умекшано никако написати не могу.

II. От скора су тек почели *л*, *н*, *т*, *д*, у писању умекшано писати мећуЋи ь (танко) изза саког, н. п. вольом, краљица, нива, ньой, кутьа, градьу и пр. И ово умешање ь (јера танког) није ништа друго, него оскудности азбуке.

III.

III. Ако дакле желимо имати азбуку изобилну и постојану, (§ 1. I. 13.), нуждно је да за ти 5 сербски тонова 5 особни писмена дамо, или пӑче они 5, који је тип пре једно 8 година предложен и већ познан, свеобште примимо, као:

1) „ј" Место сливајућег тона й (са слитном), н. п. кијај, дјејствуј, тији, чијој, војуј, мљеко, гњездо, веселја.

2) „љ", које је једноставно от ль, н. п. краљ, воља, људи.

3) „њ", које је једноставно от нь, н. п. књига, дањом, њу.

4) „ћ", место щь, н. п. кућа, већма, врућ.

5) „ђ", место дь, н. п. грађа, млађи, смуђ.

И овим начином имамо писмена за све тонове језика нашег нуждна и азбуку за наш језик совршену, т. ј. изобилну, прецизну, постојану и просту.

Примјечаније. Јошт се један полак нуждан глас гдигди међ сербљима чује, који је слабији него онај *х*, или раван латинскому *h*. Он у свима речма, где га чујемо, може и изостати. Зато и није стављен међ онима 28 нужднима. О њему ће ниже бити реч.

IV.

О уведенију писмена за тонове премногим туђим језицима обште, а у сербскому не чујеме.

§. 6.

I. Нема ни једног језика тако богатог и тако витког, да се и у њему већ толико готови собствени речи наоди, и да се из његови коренни могу извести још друге, којима би се сва човеческа поњатија и досадашња и будућа изразити могла. Језици су се свагда један от другог образовали и данас се јошт један от другог помажу узајимајући от њега речи, које сам за ово или оно поњатије нема. Речи а особито имена собствена лица, места, градова, предјела, река, планина и пр. и сва друга, која се из језика у језик не преводе, него, као што јесу, узимају, дужни смо онако исто произносити, као што се она у својим језицима произносе.

II. Осим те свима језицима природне и обште нужде ми сербљи, као и јошт многи други народи, и ту имамо, што туђе језике учити морамо. Ми сербљи разним скиптрима туђеродни Књазова служимо и јесмо међ многе народе туђи језика помешани. Ова туђеродна государства и многоразличије народа и взајимна отношенија или политике или трговине или књижества и дух садашњег века иштy от нас знање толики туђи језика. За

у

учинити дакле азбуку нашу за премноге туђе језике способнијом; за учинити и олакшати учеником пут ко учењу туђи језика, и ко изправном произношенију туђи речи, које весма често у говоре и писанија сваке струке долазе: нуждно је, да ставимо у азбуку нашу још неколико потребни писмена за оне тонове, који су премногим, туђим, нај познанијим и нај нужднијим језицима обшти, а који у сербском нема, као:

1) За тон писмена *ф*, који се ни у славенским ни у сербским речма не чује, да се пријми славенско „ф" и њим, као и до сад, и говори и пише н. п. философија, Быффон, Франкфурт, а не н. п. вилосовија, Вранквурт и пр.

2) За тон прави славенског *ы*, који је у једно спојен из *у* и *и*, да се узме славенско „ы," и њим пише н. п. Быффон, Ромыр, Цырих, сыч, ытни, и изговара подпуно као: Buffon, Reaumur, Zürich, szüts ütni.

3) Тон славенског *х* сербљин *α*) у туђим речма, гди *х* долази, и у многим својима са свим оштро изговара, н. п. Махавеј, химија, хирургија, храм, дух; *β*) у гдикојим својима са свим обилази, н. п. влау, праови, одитц, иштити, ипар; *γ*) кадкад са свим мекано као латинско h изговара, н. п. ходити, хитити, ха! хеј! *δ*) у туђим речма, гди тон латинског *h* долази, са свим као латинско *h* изговара,

н.

н. п. Хорациј, Хердер, Хазар и пр. Зашто писмену *х* да оставимо онај његов прави тон оштри, као у речма: Махавеј, хирургија, храм, дух; а за туђе речи, гди долази тон латинског *h*, и за саме наше, које оштро не изговарамо, да узмемо н. п. овај знак „*χ*“ и њим пишемо н. п. Хорациј, Хајнрих, Хамбург; Хазар; *χ*одити, *χ*итити, *χ*а! *χ*еј! и пр. и изговарамо као: *Horatius* Heinrich hazard.

4) За тон грчког писмена *θ*, који се чује н. п. у грчком и енглезском, и пр. да се пријми „*θ*“ и њим пише н. п. θеологија, θима; деθ, θау, и изговара чисто као: *θεολογια*, *θῆμα*; death, thou.

Осим ови 6 и они 28 или свега 34 писмена има међ народима још многи други тонова, који су по нај више от други смешани и гдикојим јединственим народима својствени. Ова 34 писмена тако су пречишћена и опредјелена, да се у смотренију њиовог употребленија ни против једног штогод казати нема. И овим само начином постаје азбука сербска природи свог језика нај сходнија, и по §. 1. совршена и нај лакша и за толике туђе језике нај способнија. Ово је она неоцењима користь, и онај нај већи добитак, за којим толики изображени народи чезну!!

V.

V.

О тоновима и њиовом раздјеленију.

§. 7.

I. Све што органима беседнима (овим редом једам за другим слъедујућима), као: цигерицомЪ, душником, грлом, носдрвама, небом, језиком, зубма, образима, устнама и прочим уста частима производимо и произносимо, и што у чувство слуха пада, принадлежи ко звуку свеобштему и јест звук (sonus Schall). Звук, који цигерицомЪ, душником и грлом производимо и кроз уста или кроз нос, или кроз обоје незадржано и свободно произносимо, зовесе човечиј глас (vox Stimme) Глас, који је душником и грлом произведен, ако се којим једним, двојим или тројим от прочи органа пријми и модифика, зовесе тон (Laut). Тонови могу се содјејствијем различно сојединьени органа безчисленима начинима образовати и модификати и састављају човечију беседу (loquela, Sprache im subjektiven Verstande).

II. При образованију сваног тона беседног морају у движенију бити ова три органа прва: *цигерица душник* и *грло.* От свију при образованију ког тона у движенију находећисе органа онај, који је нај више у движенију, сматрасе као нај главнији, и по њему се тон позива, н. п. при *с*, *з*, *т*, *ж*, осим цигерице душника и грла

зуби

зуби су нај више у движенију; зашо се и зову *с*, *з*, *ш*, *ж*, шонови *зубски*. Такви орудија беседни, по којима се шонови позивају, узимајусе ови пеш за важнија: 1) *грло*, месшо џигерице, душника и грла; 2) *небо*, месшо носдрва и неба; 3) *језик*, месшо носдрва, неба, и језика; 4) *зуби*, месшо зўка и дѣсни — кад зўки проuзпадају —; 5) *усшне*, месшо образа и усшана.

III. Ови шонови или беседе човечије последње сасшављајуће часши или елеменши по чујемому јесу двојаки:

1) *Јасногласни*, ш. ј. који џигерицом, душником грлом, кореном језика и дејсшвујућима усшнама производими, и, кад се сшражње носдрве завесом небном зашворе, кроз усша незадржано и свободно разним начинима произносими сами собом и сами за себе јесу гласни, или јесу јасни, пуни и округли. И ови су двојаки:

α) *основни* или просши, као: *и*, *е*, *а*, *о*, *у*.

β) *смесни*, или из два и два ош они основни пеш спојени и у једно време оба заједно чујеми, као: *ы*.

2) *нејасногласни* *), ш. ј. који џигерицом душником и грлом производими, а носдрвама, небом, кореном, средом и вр'ом језика, зубма, образима, усшнама и прочим усша часшима на безчислене начине образујеми и модификајеми

*) не знајући право прошивоположено ош „*јасни*“ употребљавам *не асногласна*.

кајеми сами собом нису гласни, или нису јасни, пуни и округли. И ови су опет двојаки:

α) *нејаени самогласни* т. ј. који се сами собом без сваке помоћи иког другог тона истина не јасно него само разговетно изговорити и разабрати могу. Ови по орудијама беседнима јесу:

αα) *грлски*, као: *χ*.

ββ) *небски*, као: х, ј.

γγ) *језички*, као: л, љ; н, њ; р; ѳ.

δδ) *зубски*, као: с, з; ш. ж.

εε) *устненски*, као: ф, в; м.

β) *нејасни согласни*, т. ј. који сами у себи заптивени будући само с којим јасногласним или нејасним согланим разговетно се изрећи и разабрати могу. И ови по орудијама беседним јесу:

αα) *језички*, као: к, г; т, ћ; д, ђ.

ββ) *зубски*, као: ц ч.

γγ) *устенски*, као: п, б.

VI.

О реду тонова и рећану њиови лисмена.

§. 8.

О реду тонова и рећању њиови лисмена у свеобтше.

I. И сама славенска и премноге друге азбуке имају по већој части доста подо-

бан ред писмена. Но тај исти ред видисе, да је от први своји твораца без свакогг базиса и као жмурећки поставлен, по чему је свако писме онде стало, гди га је случај метнуо. Ред је тај после из једне азбуке у другу такођер без сваког разсуђенија пренашан и задржаван био.

II. Из предходећег §. 7. видили смо, да тонова има јасногласни, нејасни самогласни и нејасни согласни. А кад писмена јесу репрезентанти тонова, што наравно она и у сва права своји тонова ступају, т. ј. онако се исто, као и њиови тонови, раздјелити, поређати и наименовати морају.

III. Да јасногласни прво место зенимају, видисе и из истог радјеленија и из историје човека. Прво гласање и плакање детета у колевки не бива са р! р! р! или ж! ж! ж! него обично са и! и! и! или са е! е! е! И људи, који су се у дивљем стању налазили, изражазали су душе своје стање, као весеље, бољу, страх и пр. тоновима: и! о! у! А и ми сами изражујемо н. п. са *и* весеље, са *е* неповољство, са *а* удивленије, са *о* бољу или опомињај, са *у* страх и гњев. Из овог се види, да је ово онај природнији ред, који је својствен и првобитним људма, пре него што су членовну беседу извели или от други научили, и самој деци, пре него што говорити науче. Јасногласни су дакле нај старији и нај лакши, јер људи говорити почињу-

ћи

ћи њима почињу; слєдователно кад природни практически говор јасногласнима почиње, треба да и теоретически говор и азбука њима почиње.

Изза јасногласни нај лакши и нај ближи су нејасни самогласни, који се сиреч сами собом разговетно изговорити и као половина от јасногласни сматрати могу. Лако ћемо детету доказати, које тонове разумемо под писменима н. п. *л*, *н*, *р*, *с*, кад ми те исте тонове без сваког додатка чисто *л*, *н*, *р*, *с*, изговорити можемо.

Кад је дете већ упамтило све јасногласне и нејасне самогласне, лако ћемо га обавестити и у нејасним согласнима, који сиреч сами у себи запшивени будући само с којим јасногласним или нејасним согласним разговетно се изговорити могу, н. п. *их*, *де*, *бл*, и пр.

§. 9.

О реду тонова иређању њови писмена у особ.

I. *Јасногласни.* Ред јасногласни 1) по нај већему отвору или зову уста стоји: *а*, *е*, *и*, *о*, *ы*, *у*; 2) по нај вишшему подигу душника: *ы*, *у*, *о*, *и*, *е*, *а*; 3) по нај већему пространству душника и грла: *а*, *о*, *у*, *ы*, *е*, *и*. Ми ћемо овде за основ реда узети *α*) оно исто тонова раздјеление, као у обште, а *β*) нај већу остроту или висину тона по слуху као у особ. *α*) Први

пети

пет тонова: *а*, *е*, *и*, *о*, *у*, јесу основни и главни свију језика, зашо нек иду напред и стоју заједно, тонови пак са *ы*, јесу смешани и изведени из два и два от они пет основни и прости, и гдикоји само народи имају ји, као французи, немци мађари и пр. а већ немају н. п. латини, италијани и серблъи. *β*) Дете не почиње гласити са *у*! *у*! или *о*! *о*! него са *и*! *и*! или гди које са *е*! *е*! пак што после старије бива са *е*!; кад почиње проговарати, онда позна *а*, *о*, *у*; а кад већ омашори и огруби, чујусе у плакању чисти тонови *ы*. Кроме тога дете што је млађе, то све вишшим или тањим, а што је старије и што се више к мужеству приближује, то све нижим или дебљим гласом говори. Природни дакле ред јасногласни међу собом почиње от нај вишшег и иде к нижему, и от нај вишшег почињући стоји *и*, *е*, *а*, *о*, *у*; *ы*.

II. *Нејасногласни*. За основ реда нејасногласни узећемо 1) оно исто свеобште тонова раздјеленије као у обште, 2) у особ. пак ред орудија беседни главни, 3) сродство међусобно и 4) већу лакост у произношенију тонова. 1) По свеобштем раздјеленију видили смо да међ нејасногласнима има *а*) нејасни самогласни и *β*) нејасни согласни; тако и у азбуки они први нек иду напред, па за њима ови последњи. 2) Сами главни орудија беседни ред, којим једно за другим иде, опредјељује нејасногласнима ред и првенство међу собом. Како год

што

што је преће грло него небо, небо него језик, језик него зуби, а зуби него устне, тако исто и они тонови у који се н. п. за главно орудије сматра језик, јесу пречи него они, у који н. п. зуби, т. ј. н. п. *л*, *н*, пре иду, него н. п. *с ш* и пр. 3) Тонови, који су један другому сродни, треба један до другог и да стоје. Сродни су н. п. *л*, *љ*; *н*, *њ*; *с*, *з*; *ш*, *ж*; *х*, *г*; *п*, *б*; и пр. Дете кад чује, да су н. п. *с* и *з* сродни, т. ј. у изговарању један на другог доста налик, и упамти један, н. п. *с*, таки ће се у глави ломити, да погоди и оно друго сродно оному, које већ запамтило, и тако нагађајући погодиће и тон и његов знак. 4) От тонова себи сродни онај, који је у изговарању лакши и чистији, нек стоји напред. Лакши је н. п. *ш* него његов сродни *ж*, а лакши и чистија је *х* него *г*; *п* него *б*, и т. д.; јер *г*, *д*, *б*, почињућа сама не могу се изговорити, а се не сети неко кратко и потајено при- ојено предгласије *н*, а *м*, код *б*. —

III. Из овог у §. §. 7. 8. 9. доказаног а самој природи човеческе беседе основа- ог раздјеленија, старешинства и првен- пва тонова стоји сљедујући ред писмена: , *е*, *а*, *о*, *у*, *ы*, (*χ*, *х*; *ј*, *л*, *љ*; *н*, *њ*; *р*; *с*, *з*; *ш*, *ж*; *ф*, *в*; *м*;) *х*, *г*; *т*, *ћ*, *д*, *ђ*; *ч*; *п*, *б*.

VII.

VII.

О наименованију писмена.

§. 10.

I. Колико је очевидно олакшање у познавању писмена ученику учињено, кад учитељ почне 1) от јасногласни, пак онда 2) пређе на нејасне самогласне, а от ови топрв 3) на нејасне согласне, 4) кад се држи оног природног реда по орудијама беседнима, 5) кад све тонове сродне један до другог стаља, и 6) кад најпре лакши и чистији пише и толкује; то опет ово велико облакшање онај желани изобилани плод донети неће, док се год и наименованија писмена нај удобнија не изберу и утврде. Славенски писмена имена у §. 3. стављено, као и сама еврејска и грчка, јесу одвећ неудобна и ученика от познанија прави тонова писмена отводе. Ученик, никаквој другој писменности пре не учившисе, но одма познавањем славенски писмена и учењем њиови дугачки и тежки имена забављајућисе и мучећисе за цело време ништа о тоновима не чује; не чује, да само онај јединствени прости тон јест предмет, за који је писме измишљено, да се њим оног тона сећамо; не чује, да сваког писмена тон јест његово право име; него види, н. п. знак „ж" и чује име „живјете", от куда ће он знати, да се под оним знаком „ж" ништа друго

го, него само онај голи шон „а" пред-
сшавља?

II. Кад пак оће већ коју реч н. п. „*град*" да сриче, почне свако писме својим именем произносиши, као: глаголь рци аз добро, па онда сшане. Како ће он из ове чешири неразумешне речи, ош које се свака из много шонова сасшоји, извадиши чешири непознана шона, ги шако скупиши и произнеши, да изиђе она једна реч „*град*" кад јошш ни о каквом шону не зна? А кад има изрећи реч ош више слогова, шада се заведе у некакав шако рећи халдејски разговор или у неки лавиринш, који је добро познан.

III. Лашинска азбука има способнија али неједнака а шим исшим шакођер заплешена и неудобна наименованија. Јасногласна писмена сва осим грчког ипсилон (у) имају своја права по шону наименованија, као: *a e i o u*. Нејасногласна пак добивају за јаснији изговор 1) једна *a* иза себе као: *h*, *k*, н. п. ha, ka; 2) нека *e* изпред себе, као: *f*, *l*, *m*, *n*, *r*, *s*, н. п. ef, el, em, и пр. 3) нека *e* иза себе, као: *b*, *c*, *d*, *g*, *p*, *t*, *v*, н. п. be, ce, de, и пр. 4) једно *i* изпред себе, као *x*, н. п. iks; 5) једно *u* иза себе као q, н. п. qu; 6) нека опеш са свим дугачка имена, као jota, zeta. Из чега је видиши, да и са овим наименованијама има посла, док се деше у њима обавесши.

IV. Из ови у овом §. речени следује, да свију писмена тонови јесу њиова права и једина наименованија. Јасногласни како гласе, тако да се и називају, као: *и е а о у ы*, (а не: *иже*, *јест*, *аз*, *он*, (*у*), *јеры*, (*уі*), и пр. Нејасногласни пак, ради јаснијег изговора добивају наименованија из више тонова сложена, која треба да су 1) *нај краћа*, 2) свима *једнаха*.

1) *Нај краће* је наименованије онда, кад свакому само један једини јасногласни тон у помоћ долази. Тада дете именујући писмена *α*) неће се дугачким и шареним именима заплетати, *β*) лакше ће и брже прави тон познати и 3) с другим одма свезати моћи.

2) *Једнахо* је наименованије онда, кад свакому тону *α*) онај исти јасногласни тон, а *β*) на једном и истом месту у помоћ долази. *α*)

α) От свију седам јасногласни тонова тон *и* врло је висок и сам по себи а особито у деце пишти; *а* јест развучен и чини зијати; *о*, *у* јесу низки, дебели и груби; ы још су неспособнији. Глас пак *е* нит пишти, нит мумла, нит чини зијати, а природан је, јер кад нејасне согласне оћемо да без помоћи другог ког тона да изговоримо, неки потајени стиснути глас (vox) пробија, који је тону *е* нај ближи, н. п. б (е). Тон дакле *е* за ту потребу јест нај сходнији.

β) Нејасним согласнима онај додатак *е* изпред њи метнути н. п. ег, *ед*, еб,

чини колико да опет остају г д б мутна или рапава; а кад се онај додатак *е* изза нејасногласни свију метне, онда се ћа свим разговетно изговарају, н. п. *ле*, *же*, *хе*, *де* и пр. Сад дакле дете чујући, да онај глас *е* ништа друго није, него само додатак ради јаснијег изговора свију нејасногласни, и слушајући, да он уз толико тонова пристаје и све на једно место т. ј. изза правог тона долази, лако ће се навикнути, њега ни у што сматрати и от прави тонова отбијати, а саме праве тонове свезивати, и тако почињући срицати н. п. реч „брат" почеће: бе, ре, а, те, и пре ће нагодити и изрећи „*брат*," него кад би почео: *бухи рци аз тердо* јер.

V. Из овог са свим природног и истинног доказанија видити је, да свим писменима по горе постављеному реду, нај удобније наименованије јест ово:

и, е, а, о, у, ы, *χ*, *х*, *ј*, *л*, *љ*, *н*, *њ*, *р*,
χе, *хе*, *је*, *ле* *ље*, *не*, *ње*, *ре*,
ѳ, *с*, *з*, *ш*, *ж*, *ф*, *в*, *м*, *х*, *г*, *т*, *ќ*, *д*, *ђ*,
ѳе, *се*, *зе*, *ше*, *же*, *фе*, *ве*, *ме*, *хе*, *ге*, *те*, *ќе*, *де*, *ђе*,
ц, *ч*, *п*, *б*.
це, *че*, *пе*, *бе*.

VIII.

О начертанију писмена.

§. 11.

I. Славени као и други народи, који више или мање коренно собствену азбуку има-

имају, сшарали су се своје и књигопечашне и рукописне азбуке шип за черпање лакшим и оку миловиднијим учинити. И премда је он заиста један ош нај лакши и оку нај пријашнији, опеш би се јошш о многима писменима шшо казаши могло. Но будући да шип азбуке у собсшвенносш језика нимало не улази, а и нико ни у нај мањему чему ош славенског шипа отсшупиши не жели; шо ова 26 у сербсшво узеша писмена, као: *н, е, а, о, у, ы, х, л, и, р, в, с, з, ш, ж, ф, в, м, к, г, ш, д, ц, ч, п, б*, свој славенски шип да задрже. Оним пак не славенским шесшъ као: *ј, х, љ, њ, ћ, ђ*, може шакођер шај њиов шип заосшаши, јер при самом погледу видећи, које из кога изведено и на које је налик, по нај више ласно ће се и свакога значење дознаши и упамшиши.

II. Ако кому шипови ови 8 неславенски писмена по вољи нису, може се свакому и други даши, јер се шип опеш у живац језика ни мало не дира. Само при избранију шипа пазиши морамо, 1) да свако писме славенско, које је у сербсшво уведено, оно исшо и вњешње начершаније и внушрење значење и прво и право упошребленије задржи (§. 5. II. III.); 2) да се ни једно писме славенско, које је из сербсшва избачено, као: *ѕ, і, ѹ, ѡ, ѵ, ѿ, щ, ѣ, є, ю, ѫ, я, ѯ, ѱ, ѳ, ь*, место кога год ош ови сербски шесшъ нови као: *ј, х, љ, њ, ћ, ђ*, не узме, да се шим азбуке једна у другу не заплећу.

III. Овде би место било, и о типу рукописном, који није у свему нај способнији, што год предложити; но будући да ми засад сбог печатње посве могуће није, то или другима остављам, или на друго време отлажем. И овде назити морамо, да, колико је више и више могуће, буде 1) типу књигопечатном подобан и 2) удобочертајем (§. 2. I. 1. 2.).

IX.

О означенију озвучаја.

§. 12.

I. У свакој речи от више слогова има, као што је познано, по један слог, који се сматра за *основни*, т. ј. за такав, у кому се *главно понатије* речи садржи. Тај основни слог у сваком језику има измеђ прочи слогова неку отличну тежину, коју оштрим подигом гласа (vocis Stimme) означујемо, као н. п. код *гла* у речи гласа, код *мо* у мозак, код *че* у чело, код *о* у око. Овакав отлични подиг гласа при изговору ког речног слога може се наименовати *озвучај* (accentus, Betonung). Овај је са својим језиком заједно постао, и јест за сваку реч и свако њено положеније опредјелен. Он даје језику *живом*, *силу и благогласије*.

II. Озвучај у сербском језику, као и у множајшим другима, бива на четири начина,

чина, који се чују у више наведеним речма: глава, мозак, чело, око. Овим озвучајима по нај више и врло добро разликујемо ми у сербскому неизбројиме, једнаки тонова а разног значења, речи, које или у својима узправним положенијама по тоновима једна другој равна јесу, н. п. левак и левак, купити и купити, или у положенијама косима једна другој равне бивају, н. п. продају и продају вода и вода и пр. Тако значе н. п. ове речи: вода, вила, левак, купити, питати, запевати по њиним различним озвучајима сљедујућа: као: вода: једна вода, (aqua), вода: неколико вода, (aquarum), а вода: н. п. амо тамо вода (ductitat) вила: нимфа и вештичина сродница, вила: н. п. гвоздени тророги вила, а вила: н. п. вила венац, гужву и пр; левак: чим се што у тпо улива, левак: који с леве стране стоји, или левом руком више и вештије послује; купити: emere, kaufen, а купити: colligere, sammeln; питати: кога о чему питати, interrogare, fragen, а питати, кога каквим јелом и пићем питати, alere, nähren; запевати почети у један ма и весело певати, а запевати: задуго и тужно са извијањем гласа и с плачем певати.

III. Што се сами озвучаја тиче, видимо, да они 1) тако исто разговетно на слух слушатеља дејствују, као и сами различни тонови н. п.

купити,

ку̑пити, | ку̑пим, | ку̑пиш, | ку̑пиħу,
ку̀пити, | ку̀пим, | ку̀пиш, | ку̀пиħу,
ку̑пи, | ку̑пљен) и. т. д.
ку̀пи, | ку̀плен)

2) подлеже измени, сиреч час се његови родови у једној речи међу собом мењају, час от једног слога на други прелазе н. п. преписи́вати, преписујем, преписӯј вре̑ме (tempus), вре̏мена (temporis), време́на (tempora), време̄на (temporum). 3) неизправно употребљена или отводе читатеља и слушатеља на какво сасвим друго могуће помањатије, или јим ствар неразумествном чине, н. п. кад би онај, који се учи, у речнику тражећи коју различног значења реч, н. п. „*рана*" нашао у једној речника рубрики:

Рана: 1) vulnus, Wunde, 2) victus, Nahrung, 3) pabulum, Futter etc. etc. како би он от ови три речи: vulnus, victus, pabulum погодио, која от њи *рану*, т. ј. телесну повреду значи, кад он њу прво без сваки разпознатни знака а друго са свима таквим значењима у једној рубрики види?

IV. Из ови се види, да су ти озвучаји у сербскому заиста суштествене потребе и праве састављајуће части језика, о којим грамматика много говорити има, а без који добар речник ни којим начином бити не може, и које знати нуждно је и сербљину, који се или свому или туђима језицима и несербљину, који се нашему сербскому учи. За моћи дакле сваку реч,

гди

гди треба а особито у грамматики и речнику, не само правим редом и числом надобни писмена написати, него и оним истим подигом продужавајућег или успоравајућег гласа (Stimme) за разликователно произношеније означити, и њеним разликователным видом ово или оно понятије разпознати, нуждно је, да се поред опредјеленија азбуке и за озвучаје изобилни и постојани знаци даду, свеобште пријме и с временем у букваре, грамматику и речник ставе.

V. Озвучаја дакле, који чине, да се овај или онај слог от прочи слогова исте речи отличније чују, има у сербскому 4 рода, от који су *два дугачки* а *два кратки*, као:

1) *дугачки*

α) Који се управо протеже, јест запет, и изза кога реч јошт траје, и нек му буде овај обшти дугачки лежећи знак (¯), н. п. гла̄ва, јуна̄ка, скраћӣвати, продужӣвање, разпрострањӣвати.

β) Који се јошт дуже протеже, у протезању се пење и спушта и јест свршен, и знак му по тому от лева пењућисе и к десну спуштајућисе може бити (⌒). н. п. у̑м, да̑р, пу̑тник, препису̑ј.

2) *кратки*:

α) Који је кратак и запет, изза кога реч јошт траје, и знак му може бити

чер-

чертица от десна повучена доле к леву (ʹ), н. п. чíло, сúср, чúтати, прелéтити, голóмразица.

β) Који је јошт краћи, оштрији и свршен, а знак му може бити чертица с лева повучена доле на десно (ʻ) н. п. грòм, мрàз, стàрац, jàкуна мрàзитисе.

X.

О означенију позадржаја гласа (Stimme) *поред р.*

§. 13.

I. Јасногласни тонови у свима језицима и сами собом и са нејасногласнима чине слог. У славенском пак, као и у многим његовим наречијама, има и нејасногласни, који или сами собом, или и сами собом и с другим нејасногласнима, или само с другима нејасногласнима слог чине, као: *х*; *в*, *л*, *р*; *м*, *н*; (и може бити јошт који) н. п. *с*: сЪ, (место со), *х*: кЪ (место ко); *в*: вЪ (во), вол-хвЪ, вѣ-швЪ, торже-ствЪ; *л*: л-жа, л-стивый, прел-стити, изба-вл-ши, проми-слЪ; *р*: р-жа, р-веніе, бо-др-ствуй; *м*: нѣ-смь, о-смь; *н*: ве-снЪ, пѣ-сн-ми и пр. и пр.

II. У сербскому осим *с х*, (који су за себе целе речи, као: *х* ad *с* cum, de) само је *р*, који и сам собом и с другима нејасногласнима слог чини, н. п. р-ђа, р-вати-се, вр-ови, за-р-за-ти, по-р-ђати, крв,

крв, прст, гр-лица. Но што у овим случајима при р особити позор заслужује, и за чим овде нај више стоји, јест слѣдујуће. Ако сиреч с које год стране тона и писмена р какав јасногласни дође, који у други који слог спада, што се глас наш (vox Stimme) поред р с оне стране мало запне и позадржи, с које онај јасногласни долази, а р се или сам или са својим нејасногласним у особни слог изговори, н. п. за-р-кати, за-р-зати, по-р-ватисе, по-р-ђати, о-вр-ао, о-кр-ати, у-мр-о, вр-ови, гр-оце, и пр. Овакве речи без сваки опомињатни знака уједно написане морале би се изговорити: заркати, зарзатисе, оврао, ократи, врови, гроце и пр. па ил ништа не бы значиле, ил се не би разумеле.

III. За моћи дакле онај позадржај и отпочинуће гласа нашег поред р онако исто разпознатно забележити, као што ће из уста наши разговетно чује, нуждно је, да се какав знак на то опредјели. — Овај знак лежеће черте (—) у врсти има већ друго своје свеобште познано опредјеленије. Јошт мање за тај случај треба узети оно безгласно Ъ дебело, н. п. зарЪђати, грЪоце и пр. јер би тим опет азбуку заплетали, и себи и постављеним принципијама §§. 4. 11., противословили. — Нај способнија за тај случај види се бити знак апострофа (’), који и онако редко долази, н. п. за’ркати, по’рђати, окр’ати,

вр’о-

вр'ови, гр'оце и пр. И овим ћемо начином са свим разпознатно и писати и печатати и читати.

Из свију, која су у овој дисертацији казана, видисе, да сва на својим местима изложена предложенија сверх азбуке језика сербског на принципијама „*природности и простоте*" почивају. И заиста сваки, који о овој и подобним стварма надлежно или мислио јест, или мислити уме и ће, видиће, да се сва та предложенија на самој природи човеческог говора и данашњег, правог, нацијоналног сербског језика оснивају, и да су сва на онај степен простоте доведана, који је само могућ. Пут, који нам природа показује а особито оно, што је „*природно и просто*" у свачему к нај бољем резултату, сиреч оној истини, коју желимо и тражимо, нај извјестније и нај брже води. Предложенија пак, која се касају самог внутрењег азбуке устројенија, сиреч значења и употребљавања јединоштвени писмена и они знака, који уз азбуку приступати могу, јесу слђедујућа 11, као:

1) да сваки језика тон своје собствено писме има (§. 1. I. 1.).
2) да сваки језика тон само једно једино писме има, које се ни којим другим заменути не може (§. 1. I. I. 2).
3) да се свако писме у сваком положенију и једнако изговара (§. 1. 3).
4) да свако писме само један једини тон представља (§. 1. I. 4).

5) да се из азбуке славенске у сербску прија ме као нуждна само ова 23 писмена, као: *а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, х, ц, ч, ш* (§. 4. II).
6) да се уведу и ови пет нови писмена нуждни, као: *j, љ, њ, ћ, ђ,* (§. 5. I. III).
7) да се уведу и ова четири за учење туђи језика нуждни, а нам полезни, као: *ф, ы, ѯ, ѳ,* (§. 6. II.).
8) да се писмена овим редом поменћу, *и, е, а, о, у, ы, ѯ, ж, л, љ, н, њ, р, ѳ, с, з, ш, ж, ф, в, м; х, г, т, ћ, д, ђ, ц, ч, п, б* (§. 8. 9).
9) да се јасногласна сама по себи без свакої додатка наименују као: *и, е, а, о, у, ы,* нејасногласнима пак за, нај краће и једнако наименованије да се (дода *е* изза свакої) као: *ле, же, хе, те* и пр. (§. 10).
10) да се за означенија озвучаја узму опредјелени знаци, као *α*) за дугачки запети: (¯) н. п. глāва; *β*) за дугачки савијени: (^) н. п. мôзак; *γ*) за кратки запети: (ʹ) н. п. чéло; *δ*) за кратки оштри: (ˋ) н. п. òко (§. 12).
11) да се позадржај гласа поред *р*, кад с које год стране шона и писмена *р* какав јасногласни дође, који у други слог спада, и кад се *р* или сам за себе или са својим нејасногласним у особни слог изговори, каквим опредјеленим знаном као (') означи, н. п. за'рђати, вр'ови (§. 13).

Ако

Ако се дакле ова суштествена и главна предложенија у свим својим пунктовима свеобште пријме, да се по њима и одма писати почне и с временем буквар, грамматика и речник израде: што са упованијем можемо наскоро изправну и добру грамматику, и добар речник и друга важнија сочиненија очекивати, а тим истим јошт већему украшенију и обогаћенију нашег лепог и пријатног и доста богатог језика надамисе, и својим временем помоћу просвећеног света што лепши и веселији изглед у будуће просвећеније и облагорођеније рода добити.

Сваки, кому просвећеније и добро свог рода на срдцу лежи, како се већ о истини, доброти и опсудној претежности новијег увери, одустаће от оне прекомерне привержености к недостатачној старини; оставиће и оно своје, ако које има, приватно неблаговоленије к јединственим у том послу затекавшимсе лицама, како се о добру рода радити почне; да и пожертвоваће и свој собствени изванћацијонални интересс, ако се такав с користију рода не слаже, и донеће, ако и кад узтреба, на народног просвећенија олтар, по свом могућству, нај лепши дар.

Карловци 1-ог Марта 1827.

Емануил Коларовић.

X.

ПИСМА ЗНАТНЫ У КНЬИЖЕСТВУ СЕРБАЛЯ.

Милый мой Драгушине, здравствуйте са свима сродны и домаћи, на многа лѣта са *Хрїстосъ Воскресе!*

По писму видите, да су ми їоште слабе руке и неслушаю ме, како валя; али се томе ніе чудити, да оно, што самь я многима казивао и проповѣдао, и мени истоме за вратъ узяти; то есть, да срећа и несрећа есу две сестре, и да онай, кои перву радо прїима, нека е свагда *приготовлѣнъ* и другу стерпѣливно, кадъ му дође дочекати. Я самь вамъ и тамо казивао, да отъ тридесетъ година овамо, незнамъ, шта е болесть; али дође и мени време мое, као свачемъ и свакоме грешномъ човеку на свѣту. Отъ почетка Септемвра прошастога до половице овога Марта страшна ме е тресавица тресла; мыслїо самь кои путъ, да ће и животъ изъ мене истрести, то е така опака была, безъ свакога реда и правила, да

да се исказати и описати неможе: три путъ ме е по седамъ дана оставляла, пакъ бы се опетъ повратила съ већимъ устремленіемъ и свирѣпостію. Первый путъ самь е отерао съ хиномъ, и овде самь познао, зашто Госпоћа Софіа тако мучно узима хину. О тешкога яда, милый Боже! по седамъ дана, као да самь ю быо по скупе новце найміо и као, да е негде на одмору была, опетъ доће, какогодь и пре тога. Овый путъ и мени ти се здраво досади, разсрдимсе, да ніе могуће выше и престанемъ отъ ела и пића и то ми е ласно было; зашто ми се ништа ніе ни хоћело и тако ти се предамъ лютой глади за 40. дана, неедући развѣ кою кувану шльиву и тако тисе по другій путъ ослободимъ и почнемъ мало по мало, као поштенъ човекъ, ранитисе. Не проће іоште ни десетъ дана, кадъ ето ти е опетъ, церня и гора, него икада, разярена као лавица, коіой су ловцы лавиће украли. Сада ти и я дођемъ до крайности и помыслимъ: што е много, много; нећу выше ни хине узимати, ни гладовати; ести ћу и пити, чега се годь дочепамъ. А тресавица кадъ упази и позна мое упорство, тада почне и она другояче; пре ме е тресла свакій четвертый данъ, а сада ти почне кадъ трећій данъ, кадъ свакій данъ и као, да іой то іоштъ ніе доста, почне и у вече и у ютру и овдѣ постане ужасно сраженіе; у-

дри

дри она на мене, а я на ню, докЪ найпосле даде БогЪ, те ми ми она окрене леђа и отиде не куда, я юй желимЪ, да пропадне и никомЪ недође. ПакЪ што е юште куріозніе, валя да чуете; послѣдній путЪ лежећи у вруђины, коя обычно по многой трешньи долазила бы ми и држала бы ме по нѣколико сатій у буны, дође ми човекЪ пріятель, и каже ми, да е метуо предЪ врата мое себе два ферталага са бутелькама, да е ГосподарЪ Аци-Драга послао на мене; ако самь и у буны бьо, речемЪ пріятелю: ако умремЪ, нека се то сутра данЪ на гробу попіе да ймаду люди зашто рећи за покой душе и вѣчна му паметЪ. До предЪ подне буде ми болѣ, донесу ми юхе сЪ попрженымЪ хлѣбомЪ, чинимЪ отворити већій ферталагЪ; намѣра ме намѣри на бутелю di cipro Vecchione. Ко ће то казати, како ме то обвесели. ПопіемЪ полакЪ бутелѣ, пакЪ се пустимЪ у тихЪ и дубокЪ санЪ: пробудимсе чакЪ предЪ нођь, савЪ ознояенЪ, преобучемсе, иштемЪ ести. Даду; попіемЪ оставше полакЪ шишета, за тымЪ после падне ми на паметЪ: писма немамЪ нити знамЪ, ко ово шалѣ, ни комЪ се шалѣ; ако е мени у добрый часЪ; аколи комЪ другомЪ, нека друго шалѣ, нека пише и болѣ уређуе. In somma delle somme, за мене ово добро бы; тресавица ме за садЪ остави, лѣто долази, быће проходаня, мѣста су лѣпа и прекрасна, да е човекЪ само здравЪ;

не

не бы му се за дуго досадило живити. Госпоћи Софіи благодаримъ на нѣйномъ пріятельскомъ писму; кадъ са свимъ оздравимъ, отписаћу іой. Кадъ самь пріиміо нѣйно писмо, быо самь съ едномъ ногомъ у Хароновой барки, и ништа манѣ чувствителна ми е была нѣйзина доброта и мыслїо самь у себи, ніе ми жао поћи съ овогъ свѣта, кадъ таке пріятелѣ за собомъ оставлямъ, кои ће ме съ толикомъ милошћу и добротомъ споминяти. Моя е кућа овде поправлѣна и свуда наоколо у авлїи липе насађене, а у повеликой бащи лепе лозе, воће свакояко и румене руже и различне зелени за куину. — Въ прочемъ поздравлямъ васъ, све кћери и сынове, све у дому браће ваше и Господара Мекше, и остаемъ за живота

Вашъ

сердечный
Досіѳей Обрадовичь.

У Белграду 29. Марта 1809.

Г. Драги Ѳеодоровићу у Тріестъ.

Высокопочитаема Госпоже Софіе!

Мало е ствари́й, кое су ми тако важне, каошто бы ми важно быти знати, како я находимсе у вашемъ спомену и мнѣнію. Ако ме недержите за неблагодарна и притворна,

на, не можете сумнятисе о овомЪ. Судите по томе, колико е лишеніе, лишеніе прилике нашега свидѣнія за ме, да се чисто исповѣдимЪ и оправдамЪ, ако самь подЪ осужденіемЪ; за васЪ, ако се мене ради грѣшите, да се выше нагрѣшите. А іоште кадЪ вамЪ кажемЪ, да двѣ вѣсти изЪ Терста и двѣ изЪ Италіе обрадовале ме бяху улученіемЪ такове прилике, нећете ми отрећи, да, кадЪ она мимоиђе, колика ми сЪ улученіемЪ нѣ хтяше быти радость, толика ми е при лишенію нѣ жалость. КадЪ бы знао, да бы се поутѣшіо у Терсту, дошао бы на неколико дана самолично у ту баню пакибытія. Но чистосердечно валя сЪ доброхотою говорити: кЪ моему совершеномЪ ту утѣшенію, требало бы, да се оттуда вратимЪ сподоблѣнЪ, послѣдный рукописЪ Г. Досіѳеа овде печатати. — Ніе вашЪ Г. супругЪ обнемаріо кЪ печатанію овому на време поревновати; равно и мой уякЪ и шогорЪ му изЪ Земуна Г. Міх. Павковичь. Но приложенія та, премда су по изборЪ, нису довольна печатанѣ почети. На предчисленіе не могу отовуда Сербаля позивати, ерь имЪ не бы могао — — — свакоме своій кньига дослати. У Будиму (погађао самь писменно) прескупо е и не имамЪ, кадЪ бы и на пренумерацію — Досіѳеево дѣло на пренумерацію, на ревену! — кадЪ бы, велимЪ, и на пренумерацію ишло, не имамЪ онде усердна способна

чо-

човека. У Бечу, све ми іошпе еднако пишу, да се сербске кньиге не могу отъ Будимаца печатати. Дакле шу лези нечитанъ Мезимче Досіөеевъ! премда те нѣкіи увѣравaю, ако и у выше отъ 2000 ексемплара изиђешъ, да ћешъ любителя и пріобрѣтателя найћи. —

По смерти Омировой, различніи греческіи градови, гдѣ се онъ бавляше, изъ превелике къ нѣму благодарности и почитанія ягмили су се називаюћи га сваки своимъ толико, да изъ инаша о томъ ньіова іоштъ онда почело се и сумняти о правомъ мѣсту и самога рожденія нѣгова; съ временомъ то бы іоште теже, као што се ни данъ данашньій не може, погодити. Чія е садъ найвећа слава съ Омиромъ? Заиста вы ћете рећи, да е грађана онога града, гдѣ е Омиру оказано найвыше любови, почести и благодарности, у животу му и по смерти; а родіо се онъ случаемъ башъ и гдѣ му драго, найболѣ отъ тога града. Ахъ! Госпоже Софіе! да е нашимъ Терстанцемъ разумѣти и чувствовати, као што вы разумѣте и чувствуете, важность реченне истине! Доста бы было — за славу свію, да и тројица и четверица само найђусе іоште, кои бы по 200 fl. приложили къ позванію на видило Досіөеева Мезимца. Окромъ тымъ пріобрѣтене си чести, могли бы и до крайцаре за 200 fl. свакъ за се наплатитисе кньигама, кое бы имъ я драговольно

но воздао. — Каква бы при шомЪ дѣлу грядуща зима была мени любкія и милія ошЪ найлѣпшега пролѣшія! Слао бы вамЪ по реду свакій шабакЪ новопечашанный и воспріимлюћи ошЪ васЪ извѣсшія о удоволсшвію у шомЪ вашемЪ и о повольномЪ вашемЪ и ваши здравію, вкушавао бы найчисшія наслажденія. Коликогодь ме е многа преварила надежда, ево овомЪ не могу, да си не ласкамЪ, ерь е у ошношенію сЪ добродѣшелію, высокопочишаема Госпоже! вашомЪ, и прекрасна, као мудролюбива душа Ваша.

Мой поклонЪ почишанія, просимЪ, доложише свима пособЪ сроднима Вашима, и пріимлюћи драговольно увѣреніе мога совершенога высокопочишанія, не ошрецыше и мене смашраши

ВашимЪ

благодарнымЪ и нижайшимЪ
слугомЪ П. Соларичь.

У Млѣшк. $\frac{1}{2}\frac{4}{6}$ Авг. 1816.

Гжи Софіи Драгиной Өеодоровичь.

Милый Родьаче Мішо Павковићу,

здравсшвуйше ми, *са свима нашима Србльи, кои су свешчари св. Ніколе и кои га славе као великога угодника Божіегѣ!*

Ако уяку моему, Родьаку вашему, буду поиздолазила писма моя изЪ Флорен-

ціе, изЪ Рима и изЪ Неаполя, бытѢете и вы добыли кои гласЪ о слѢдованю путешествія моега и моега повольнога здравія. Одавле, изЪ *Бара* ніе ми доста, да васЪ само поздравимЪ, но хоћу да у знакЪ любави мое кЪ вама пріимите, ако и крашко, ово усердно писамце, писанно вамЪ ево у дому, кои е уза самый великій и чудный храмЪ, гдѢ реченнога великога Свещца чудошворне сохранююсе кости. Медьу свимЪ осталымЪ у шомЪ храму удивіо самь се сЪ некимЪ умиленіемЪ, видеħи по велику ікону едну св. Ніколе, дарованну отЪ нашегЪ СербскогЪ Цара Уроша и Царице Елене, гдѢ су и овіи обое, ниже Хрісша и Богородице, покрай св. Ніколе, десно и лѢво изображени. — Сутра полазимЪ у ТаренщЪ и одандле у ОтранщЪ (хvдрунтЪ), изЪ коега навезиħу се за КорфЪ, столичный градЪ седмьостровне Республіке Іонске, у коемЪ славесе свещца Спvрідона кости. Колико су Грцы кЪ овакѵымЪ ствар-ма благоговѢйни, шолико су двоиномЪ Италіани и имаю вамЪ по свуда мощій, кое све по реду, допиру узбердо крозЪ столѢтія Хрістіанска до самы Апостола Петра и Павла тѢлеса, коя се показую у Риму у зовомой св. Петра (найвећой и найкрасніой на свѢту) церквы, а главе имЪ у церквы нарицаемой св. Іоанна Латеранскога. Овіи честіи предметы благочестія у великолѢпнымЪ храмовыма, другіи безчисленніи и безконечно различніи

пред-

предмети художества и вѣжества, безбройніи свакоякіи предчудніи останцы древностій Египетски, Еллински и Римски по градовыма — а по предѣлыма многовидна чудеса естества, гдѣ грозніи приклади ужасногa пакла, гдѣ умилята селенія блаженогъ, рая: све ово чини средню и долню Италію единомъ и самоотличномъ земльомъ, у кою е найдостойніе свакогъ рода путникомъ путовати, у ньой бавитисе и вѣжбати, — По бавлѣню 10. или 15. дана у Іоніи, потловићемо, Графъ мой Лордъ Гілфордъ и я (секретарь нѣговъ) къ Млѣткама, изъ коихъ, ако Богъ да, путћеше опетъ за ме. Медьу тымъ здравъ ми будите и весео заедно съ добромъ Г. Супругомъ Вашомъ Цаіомъ и са свимъ сродныма вашыма. Поздравите ми когагодь знате, да ми е добру радъ: и нѣму га дао Богъ и светый Нікола. — Съ Богомъ, милый Родьаче! за овай паръ. Шта ћемо ти се имати разговарати, кадъ се еднокъ на здравіе састанему и загерлимо! Тога желећи, есамь вашъ правый и сердечный Родьак

Пав. Соларичь.

У граду Бару 16/28 Февр. 1818.

Почитаема и любве достойна Госпоћо Софія Феодоровна Драгина, здравствуйте!

Кадъ самь јоштъ дететомъ бывао, слушао самь често, гди многи млади и млади

ди пѣваю: спала бы спала, ал' не могу сама и радо бы дала три коня плава и четири врана, да неспавамъ сама. И я сада да самь кои имуђь земнородный, коега ергеле коня и стада волова по полю пасу, колико бы їй непожаліо дати, да нисамь у момъ прошастомъ листу, у Любляны, вашемъ и момъ любимомъ написаномъ Драги, наложіо, да вами га спріобщи. О справедливое небо, како и зашто людма свагда касно и у невреме боля паметъ у главу долази! Сбывасе свагда съ нами, као съ пређашнымъ Богомъ юпітеромъ, кои е морао, силомъ и на люту срамоту, ромога Бога ифеста Herphaestus илити Вулкана, сына свога родьенога натерати, да му са страовитомъ сѣкиромъ главурду посредъ среде расцѣпа и тако изъ нѣ изиђе чудна Минерва, богиня мудрости и храбрости. То ти намъ се, што исто свима подъ мѣсецомъ, отъ наймаңѣга до найвеђега, нота бене, до найвеђега, безъ свакогъ изятія! приключава и бива. Свакоме е на челу написано, да мора съ главомъ оштогодъ лупити, да му што паметніе изъ нѣ излѣзе; и ово се зове искуство. О мене непредвидльива и непредразсудльива човека на свѣту! што я учини? Ясамь могао моему другу дозволити, да мое писмо, комъ ође, покаже, само вами не! и само отъ васъ да га добро чува! а зашто то? зашто? Питате, као да не знате. Зашто ђете вы съ ва-

шимъ

шимЂ природнымЂ остроумїемЂ толико погрѣшака, колико речи у нѣму наћи. Вы ћете ми се смеяти као многострадалнолному Жил-блазу, ако вамЂ благоволително и милостиво воспоминанїе прїятельства, їоште выше да речемЂ, ако васЂ ваша природна, несравнѣна и неисказана доброта; їоштЂ едно да речемЂ, што се найвеће за ваше кЂ чадцамЂ вашимЂ матернѣ премилостиво сердце рећи и изрећи може, т: е: ако васЂ любовь кЂ Мимицы и кЂ Беты и кЂ Анеты и кЂ Анцолеты принуди и убѣди сЂ милостивымЂ очима на сиромашка Жил-Блаза погледати, и баремЂ у времена празника и безпослице сЂ прилѣжнымЂ вниманїемЂ много редїй читащи га и тако немецкїй езыкЂ, у призрѣнїю будуще ползе тако преслад- ки предмета, не само незаборавити, но у болше совершенство доводити, то ће сладчайшему плоду ваше матернѣ утробе преполезно быти и спасително. Прїимите, любимога друга моега пречестна супруго! доброжелателно предсказанїе благоохотна и благодарна човека, да е дошло време и выше ће доћи, да ће благоразумна и по души и сердцу облагороћена Сербска младежь и на далеко, не богате, но у добродѣтели, у трудолюбїю, у цѣломудрїю и благоразумїю воспитане Сербске дѣвице тражити и просити. Ево на кои начинЂ човекЂ и незнаюћи како отЂ тальиве матерїе на са свимЂ безтальиву преће.

ће. Сада ево ти мое неволѣ; замерсїо самь се и сЪ пута самь зашао, коће ми садЪ помоћи, да се расплешемЪ и на путЪ изиђемЪ. Речь е была, да се сада люто каемЪ, што самь непредразсудно хотео, да вамЪ се мое писмо покаже. Я све знамЪ, кою ћете вы у нѣму матерїю боцливога примѣчанїя наћи. Вы ћете рећи, да самь я само изЪ суеславїя у Трїесту говорїо, да ћу у Топлице поћи, као да самь и я на свету „божїею милостїю" non so ne cosa neche. А кадноти у Любляны поглеѓамЪ, шта ми се у несы ради, онда се ни' мало незастыдимЪ, неволю на добродѣтель преобратити, и са философскомЪ гордостїю, велеречествовати: на што ми Топлице; у Карловцу, посла неимамЪ; неће лисица грожћа; кисело е! бы їой утрнули зуби! Ево шта ћете вы рећи; што я добро знамЪ, или ако и нречете, сожалуюћи о мени, да ме не цвѣлите, като ти и онда, кадЪ сте вашой компїиницы и другарицы рекли: да бы вы знали, што бы о мени нешто казали, али не ћете, да ми наймање што на жао учините! Велика вамЪ заисто хвала! то ће рећи выше, него да сте што и казали. То е морао быти нѣкакавЪ великїй порокЪ и страшанЪ сїясетЪ, кои се отЪ тешке жалости ни казати несме. О! сви люди, мужескога и женскога рода и племена на свѣту! Помагай! Помозите казати, што бы то было, шта се ни изрећи не да

ПакЪ

Пакъ хоћете, да мое сирото писмо неограните, ако вамъ у руке доће. Выше ћете вы у нѣму погрѣшака, безпутица и свакога беззоконія наћи, него што речій, и оксія, и запятія, и точака; altro che у Діогену и Цетову сыну, Синопеицу, о коему ево Александра великога сведочба; да нисамь, коисамь; ница друго, него Діогенъ, не бы желіо быти. А отъ васъ тешко си га нѣму; ни у своме бурету нїе ће сакрыти могао, а сувыше бранећи едну незлобну и добру жену, кою е отъ потопленія избавіо быо, отъ едне пакосне, лукаве и злобне. Пакъ бы ко хотео, да се я за мое писмо не старамъ. Но вы хоћете, да се я съ тымъ утѣшавамъ, да вы не ћете ни коме ништа рећи. Мени е доста, да ће те вы само помыслити оно, што не ћете ни рећи; а то е моему высокоумію толико, да бы радъ отъ люте срамоте у землю пропасти; сада морамъ са Еврипідомъ тужити и ядати овако: ὦ ἔρως ἔρως! οἷα δὴ βροτοῖς ἔρρεξας κακά! Данашньій е данъ веселый рожденія дражайшега Драге, данъ, кои желимъ, да до глубоке старости весело и благополучно празнуете. Любимъ прекрасна чадца ваша, поздравлямъ вашъ родительскій домъ и проче доброжелателѣ: Содержите ме у доброты кои пребывамъ за всегда вашъ

благодарный
Д. Обрадовичь.

У Сиску 24. Юнія 1806.

Милый Брашно, све да ши е сладко!

Ево Ти я сишну кньигу пишемЪ, да се имашЪ чему веселиши,
Дичишисе и поносишисе, као соко вишезЪ и левенша!
Да и мени срамоша не буде, не держеЋи речи племенише.
Две кравице с' шеочиЋи млады, гошове су и сада чекаю,
Да iй пошлѢмЪ миломЪ прiяшелю, коему самь наумiо давно,
Гди 'но расши невенЪ до колена, а босилякЪ момы до пояса.
Али валя ïошЪ да се на пасу, да посшану и лепше и деблѢ;
Нека пасу и нек' се не брину, не боеЋ' се сикире, ни ножа;
СадЪ е ïошЪ у земльи забрана, да се шалю краве и волови
И са ньима шеочиЋи млади, преко меЋе у землѢ комшiйске;
Ерь су ïошше слабе и мршаве, зима имЪ е досадила люша.
Сада Ћe се ласно поправиши, сладко пасуЋ' траву дешелину,
Посшаши Ћe и лепше и деблѢ и болѢЋe раниш' шеочиЋe.
Свакiй Ћe iй радо погледаши, и нек' имЪ шо буде безЪ урока.
А кадЪ намЪ се меЋе поошворе, и свашш' опешЪ своимЪ пушемЪ доЂе
ОшудЪ кЪ нама, а ошовудЪ кЪ вама, послаЋу Ти краве са шеоцы,

Тако ми здрава на рамены глава, и
тако те дуго звао Брашко, и
желїо, да Ти е све сладко!
Све Ти было здраво и весело, светао Ти
предЪ дружиномЪ образЪ!
Поздрави ми миле прїятелѢ, кои су
намЪ обоицы драги!

У Београду 10. Маїя 1808.

остаемЪ Ти како и досада
Твой срдачный старый Обрадовичь;

Веле мени, да самь остарїо,
А я старость їоште неосеѢамЪ;
А што самь ти мало опешчао,
Нїе чудо; ерь самь одебляо,
Ноге су ми тако оздравиле,
Да бы стигао у горицы виле,
КадЪ годь не бы отЪ мене бѢжале,
Ил' подЪ растомЪ на травы заспале.

Преч. Г. *Софронїю Лазаревичу*, Игумену В. РемешскомЪ.

РазрѢшенїе загонетки I. Частице, С. ЛѢтописи стр. 54. — IV *бикулѣ*, (бик, улѢ) V. *ярацЪ* (я рац цар) VI. *чирах* (чир, рак) VII. *Грана* (рана, Ана, Гра, на́) VIII *Лаксир* (лак, сир, рис)

---

3 А-

ЗАГОНЕТКЕ.

(Продолженїе)

IX.

Све се меня овогЪ свеша
  И часЪ на часЪ опада
ДанасЪ расше, сушра цвеша,
  Преко сушра пропада.
Тако люди, шако шраве
  Тако и самЪ овай свешЪ.
Нишша нема вечне славе
  Све опада к'о свакЪ цвешЪ
И я самЪ ши силанЪ бїо,
  И задуго владао;
ОдЪ мене е свешЪ сшрепїо
  И законе примао.
Па їошшЪ и садЪ силе мое
  Добро знаю люди сви,
ЕрЪ се и садь мене бое
  Млоги мои парови.
Ал' самЪ веће прецвешао
  ІошшЪ пре шрисша година
КадЪ самЪ оно беданЪ пао
  У сужансшво шуђина.
Па садЪ чаемЪ у невольи
  Служећ' силу варварску,
Коя чини све по вольи
  На срамошу ришћанску.
Но не губимЪ їошшЪ надежде,
  ДобарЪ есше ГосподЪ богЪ
Избав'ће ме онЪ ше беде
  Угодника ради своГЪ;

Кои

Кои ми є битѣе дао,
    И съ ньимъ славу велику,
Іошть у мени царствовао
    На свегъ света утѣху
Ако ли ме незнашъ шта самъ
    А радъ си ме постићи;
Я ти ништа друго нисамъ
    Негъ мой само *слогъ трећи*
У комъ живи *слогъ мой први*
    Съ првимъ знакомъ одъ *другогъ*
У найвећой светской слави,
    Што постиже самртногъ,

X.

Има нешто у природи,
    Што се неда видити;
Што по целомъ свету оди,
    Да се може живити.
Безъ нѣга би светъ пропао,
    И све што є у нѣму
Да му ніє творацъ дао
    Силу ову голему.
Што у земльи зрно клїя,
    У човеку тече крвь,
Што изъ цвета родъ пробїя,
    И изводи птица врвь;
Све то чини то суштество,
    А за кога? за радъ насъ;
Премда има и то свойство,
    Да мож' бити на ужасъ.
Садъ не реци душо моя:
    Велїй єси Господи;

И чудна су дѣла твоя
У свой свой природи.
Име му є кратко доста,
Има седамъ писмена
Коя сложе свака уста
У три слога малена.
Ако му се *првомъ слогу*
Глава *другогъ* дометне;
Грозити се онда морамъ,
Єръ се врагъ самъ измeтне.
Проклето му било име,
И проклета работа,
Єръ се люди бію съ ньиме,
Те се чини срамота,
Ако ли пакъ *другомъ слогу*
Прво слово *трећегъ* дашъ,
То одвраћа туђу ногу
Одъ онога, што имашъ
Бацишъ ли му прво слово
Одъ садашнѣгъ имена,
То му свойство дадешъ ново:
Да є мера малена.

XI.

Я самъ човекъ туђоземацъ
Особита корена;
Ал' ниш' Французъ нити Немацъ
Нитъ ньїова племена:
Име ми се мое дели
На два слога малена,
Па што слогъ мой *први* вели,
Єстъ ми сниже колена.

А

А *други* ми именуе
Крепакъ стубацъ државе;
Има еданъ што с' жертвуе
Отечества радъ славе

XII.

И мене е Богъ створіо
К'о и друга телеса;
И съ ньима самъ доле біо,
Алъ садъ красимъ небеса.
О човече, луда главо!
Зашт' ме ниси ценіо,
Зашт' не иде путемъ право
Те би другче живіо.
Но ако ми у имену
Среднѣ слово изметнешъ,
Па учинишъ съ ньимъ промену,
И *онъ* (о) писмо уметнешъ.
Ти се сетишъ живоинѣ
Кою свако познае
Велика е полза одъ нѣ
А млого те нестае
Ако ли ми среду мою
'Ко промене съ писмомъ у
То одъ мене кува бою
Свака баба у селу.

XIII.

Четир' речи показую
У езику србскоме,
Да и само разликую
У писмену *првоме*

Ал' почемЪ се ово меня,
К'о што горе веЋЪ рекo,
Зашо су имЪ и значеня,
Едн' одЪ другогЪ далеко.
Што ши *прва* речця вели,
То безбедность оснива;
Тешко ономЪ ко е нема,
Тай у сшрау почива.
Друга значи брзу воду,
Живошиню пакЪ *треба*;
А *четврта*, што природу
краси свакогЪ пролеЋа.

Загонетке.

1.

Iа ши браше петЪ писмена имамЪ,
И способна шад' за свашто бывамЪ.
СлогЪ последнїй када ми разцвапи,
Челица се на нЂга залепи.
ОсшавишЪ ли два крайня писмена
Редко свадба безЪ мене е шена *).
Писме прво ако ми одрубишь,
ПакЪ управо шако ме проучишь;
Живошно самь младо пакЪ несташно,
А и свагда скоро подшишано.
СЪ ногу ме пакЪ безЪ главе прочишай,
И шад' самномЪ свакога запышай.
Три пакЪ прва прочишай писмена
Место свакогЪ послужимЪ имена.

*) *весела*

2.

Я у себи имадемЪ два слога.
Есть тако мя ера дебелога.
СЪ чела, сЪ нете, слободно ме читай,
Едно значимЪ. Не вѣруешь? Пытай.
Тица не мож' безЪ крыла летити,
А безЪ мене целый светЪ живити.
Замышлѣно судеѣи ме тражишь,
НеѣешЪ самномЪ званждеѣи да радишь
Слушай само: шесть имамЪ писмена,
А различна три значимЪ имена.
СлогЪ ми првый три има писмена,
Добра и зла чини невроена.
БезЪ два прва сЪ ногу ме прочитай,
Исто значимЪ; само добро гледай.
БезЪ првога управо надЪ читашь,
Речь самь туђа, што ме тако гледашь.
БезЪ два стражня сЪ ногу ме кадЪ гледишь,
Зачудишсе, кадЪ ме исту видишь.

I. C. M.

С М Ѣ-

СМѢСИЦЕ.

1. „Даница. Забавник за годину 1827, издао *Вух Стеф. Караџић*, филос. Докт. и т. д. друга година. У Бечу, у штампарији Јерменскога намастира. 1827." (in 12-mo) ово е друга година забавнику (Даницы) о комъ по опредѣленію Сербске Лѣтописи читателю нашемъ извѣстіе даемо, предлагаюћи књижице содержаніе, а упућуюћи любопитногъ читателя къ самомъ дѣлцу. Отъ *Календара*, кои е сада на утѣху многи ревнителя — са свимъ церквено-славенски напечатанъ и о комъ се тога ради ништа выше рећи не може, *) прелазимо на друга у Даницу ставлѣна сочиненія. Таки съ почетка стои „I. Оглед Српскога Букварa" (стр. 1 — 26). У предговору за што написаномъ говори Г. Вукъ о нагону или тежењу (Trieb) човека къ совершенству свакогъ рода, особито душевногъ своrъ естества; но видисе, чему се дивимо, да е сочинитель само напредуюће (progressivum) движеніе предъ очима имао; а што се зна, да е овомъ проtиво-

*) Види Календаръ у Даницы за год. 1826.

шивоположено шеженѢ кЪ совершенству у напражке тако исто у природы човечїой основано, као и оно, и да е у развишку своме силнїе и выше обще. Но вредно е, прочипіаши заклюученіе овогЪ предговора у самомЪ дѢлцу, гди говори: „Да не узимамо за углед народе други закона и племена, но ево Руса, кои су с нама едногa закона и племена. Они су прије што година, како су ньиов језик и писмо одвојили од црквенога језика и писма, познали, да су имена наши слова шешка и прешешка за ученье чишаши," и ш. д. О цѢны и важносши овогЪ Букварa нека они суде, кои чувсшвую, да су и *внутренѢ и внѢшнѢ* на ономЪ мѢсшу, кое имЪ право дае о шаковымЪ сшварма судиши и сеншенцїю изрећи. — За шымЪ иде „II Географическо-сшашисшическо описаније Србије (стр. 25 — 120), кое се на двое дѢли: 1 описанїе землѢ, 2. описанїе народа. У первомЪ *географическомЪ одѢленїю* сшои ово: 1. „границе 2. површије земальско 3. планине 4. равнине 5. воде 6. градови и вароши 7. пушови 8. раздјеленије землѢ 9. имена села" у ПашалукУ БеоградскомЪ по Нахїяма, осимЪ едне Поречке, кою 1822. у арачкомЪ шефшеру у Крагуевцу нїе наћи могао; за назначенїе пакЪ выше поменушо, вели вукЪ, есу „чишашельи самном заједно, дужни благодариши свијешломе и чесшишоме Кнезу од Србије, Господару *Милошу Обреновићу*, кои ми је по својой милосши

лости и благонаклоности допустію, не сам ји исписао. У почетку, гди наводи имена отъ 1425. села, примѣчава, да су имена такова нужна не само за Географію, него и за Исторію и Граматику: оће ли пакъ со ньимъ и критику тада владающегъ вкуса обезоружити, то на страну оставляямо. Историцы, кои свой дугъ плаћаю читателю одвећъ лако съ едномъ рѣчію: неизвѣстно, као што е овай цер. ученый мужъ своима единоплеменицыма платіо; или съ ономъ рѣчію: нѣма, као што е онай апокалиптическій царь острова съ Невальяцыма учініо, — мало ће му за то благодарити, што имъ е ясну празнину ньіове главе са 1425. имена замрсіо и забуніо; а граматицы мораю то, што имъ каже, као да бы оно учити ваяло, о чему му дояко у ньіовима граматическима ньигама ни рѣчице нема, сматрати, као нѣкій родъ беснила. Внимателно пресмотривши ову Сербску дѣцу, отъ кои нѣка цѣле десетине вѣкова на кркачи своіой носе, и сибилински къ нама проговараю, морали смо зажелити, да бы Г. сочин. обстоятелства дозволѣла, своимъ временемъ, или на ономъ или на другомъ мѣсту назначити имена и отъ оны села, коя ће се негли по Акерманской конвенціи придодати обновлѣной Сербіи; а после тога описати и оне части Сербіе, надъ коима заповѣдаю Турцы, али у коима живе наши единоплеменицы. Внимателни чита-

тельи

шельи Данице примѣтиће, да нису назначена имена Нахія ни Паланки, отъ Турака обычаеми; дакле додаваюћи ioшъ Поречку Нахїю само са 20. села (сосѣдна Кладовска имала е не давно 22. а Неготинска 47. села) видимо, да число обичаемы отъ Сербаля мѣста у Сербїи долази до 1459; дакле десетъ пута выше негъ у Черной Горы, у коїой намъ е Vialla de Sommieres 126. села назначїо, съ томъ само едномъ разликомъ, што е нѣгово назначенїе имена нѣкій птичій езыкъ, за кои нити можемо мы ключъ изнаћи, нити ће и кои Французъ Граматику и Лексиконъ сочинити. — У другомъ *етнографическомъ отдѣленїю* стои ово: „1. преглед старе историје 2. Турско господарство над Србима 3. Айдуцы 4. Кнезови и кметови 5. домаћи живот 6. закон 7. школе.“ Безъ сумнѣ, ово ће се отдѣленїе и на странне езыке превести; ерь се текъ отудъ добро познати може право станѣ Сербскогъ народа подъ Турчиномъ! — III. „*Четири луда Брамина*; индијска приповијетка,“ (121 — 143) изъ Шлеглове индиске библїотеке Издателѣмъ преведена, коїой е кратк·ій но поучителный предложїо предговоръ. IV. Свершуесе Даница съ додатцы отъ Светића (143 — 150): 1. „*Ерешија*, Геснерова идила, коя и у преводу задержава лакость и нѣжность оригинала, и коя читателя разблажава, као што майска роса цвеће обновлява и оживлява;

2.

2. „*Ода* на смрш благор. госпоће *Маријe Тирхa*, роћ. Демелић опп Пањове, преминувше у Бечу 16. Февр. 1826. у 42. годинопша свога," списана алкайскимъ метромъ, опликуе се и благороднымъ чувствомъ и просто лѣпымъ поетическимъ слогомъ. — На послѣдньи шестъ листы печапана су имена ГГ. Пренумеранпа. Тупъ и папіръ есть лѣпъ, безъ знапны, смыслъ нарушавајући печапны погрѣшака. Колика разлика опъ Сербскогъ типа Будимске печапнѣ!! — Овомъ приликомъ назначуемо іошъ и то, да смо извѣстне добыли вѣсти, да е Г. Iohn Bowring (види Серб. Лѣт. 1827. Ч. I, стр. 88) членъ многи учены содружества познатый поета и Литераторъ не само у свомъ отечеству, већь и у странымъ дальнима землама, превео, и Мѣсеца Февр. 1827. у Лондону издао печапане са Серб. на енглескій езыкъ преведене народне пѣсне, и да іи е посветіо вуку Стеф. Караџићу. — Явля намъ се такоће изъ доброгъ источника, да е данъ славный французъ, Нѣмачкимъ преводомъ наши пѣсана побужденъ, сербскій езикъ ревносно учи, да бы за свое единоплеменике изъ орігінала пѣсне ове превести могао. — На конацъ да ставимо іошъ и то, да е Г. Вуку Стеф. Кар. Рускій Императоръ, *Ніколай* I. на предложенія Министра *Шишкова*, годишню пенсію опъ 100. дуката прошавше есени милостиво определити изволѣо, за труде нѣгове у

Сла-

Славенской Словесности положене. Благодареніе буди Монарху, кои свою благодать и милость, средствомъ оваки Министра, као што е Г. Шишковъ, не само око себе, веѣ и надалѣ излива! —

2. Желили би, да намъ е Господинъ Г. І. біографъ Св. Савве, І. Архіепіскопа Сербскогъ (Лѣт. Серб. 1827. ч. І. стр. 6) при сочиненію своме гдигди и Автора назначіо, кое е при свомъ послу употреблявао; еда ли е рукописъ Іеромонаха Хилендарскогъ *Доментіана*, кои е животъ и приключенія овогъ Сербскогъ просвѣтитеља окр. половине XIII. вѣка, при владѣнію Стефана Уроша, кр. Сербскогъ, подробно, као што Г. *Константинъ Колайдовичь*, Кавалеръ и проч. у свомъ: *Іоанну Ексарху Болгарскомъ* у Москвы 1824. печатаномъ, на стр. 114. у 88. примѣчанію назначуе описао, употребіо? Овай Доментіанъ, бывшій духовникомъ Хилендарскогъ братства, и потоме заслужуе кодъ свію Славена, а особито кодъ насъ Сербаља, признателности и уваженія, што е нѣкога *Феодора*, Граматіка (*γραμματικος*, писецъ, секретарь или вообще ученный) помагао и защищавао, те е могао Іоанна Ексарха Болгарскогъ Шестодневъ, рукописъ, колико досадъ дознаемо, Сербскій найстаріи отъ год. 1263. написати, о комъ ѣемо мы у слѣдуюѣей частицы наше Лѣтописи обширніе говорити. —

3.

3. На стр. 86. I. ч. Сербске Лѣт. 1827. назначилисмо извѣстіе о Ческимъ новинама, кое съ началомъ ове године излазе; и ево предъ нама имамо три свеске отъ Monatschrift der Gesellschaft des vaterländischen Museums in Böhmen; и едну отъ Časopis společnosti wlastenského Museum w Čechách. Предмети, съ коима се Нѣмачко мѣсечно изданіе занима, есу ови: I. Историческа сочиненія, коя се относе къ Исторіи Ческой 1. описаніе единственны паметидостойны приключенія и цѣлы епоха единственне исторіе; 2. поправленія и изясненія сумнителны и неопредѣлены назначенія, коя се у старіимъ списательима налазе; 3. изслѣдованія единственны предмета старе исторіе у призрѣнію законодаянія и внутреннѣгъ держ. правителства; 4. Извѣстія о чиновыма дворскима, правдонаблюденію и проч., 5. Сочиненія Историческа о изображенію Ческе вообще и воособъ. 6. Погледъ на единовремену исторію оны земаля, кое су нѣкадъ круны Ческой припадале; 5. Части Исторіе Аустрійске, отъ како е Ческа съ овомъ соединѣна; 5. Біографіе и Карактеристике знатны чеха и Моравапа. и пр. пр. II. Сочиненія естественоиспытателна. III. Сочиненія красне Литературе; и. пр. покушенія отечествене поезіе у сваkомъ роду; преводи и проч. IV. Отечествена обявленія различногъ рода и проч. — Предмети пакъ Ческогъ примѣсечногъ изданія су ови: 1. Поетическа

ческа сочиненія свакогЂ рода, орігінална и преведена; 2. Діссертаціе, кое се тичу воздѣланія езыка и Литературе Чеснославенске 3. Стара писменость Ческа 4. Діссерт. историческе 5. Познаніе отечества 6. Діссерт. изЂ круга свію наука и вѣщества, орігінално чески написане. 7. Познаніе природе. 8. Извѣстія отечествена садашнѣгЂ времена и проч. — Назначити содержаніе овы предЂ нама стоећи частица, у колико сирѣчь соотвѣтствую положеномЂ себи опредѣленію, збогЂ ограннченогЂ мѣста нашегЂ изданія сада неможемо. Отлагаюћи то на друго време, кадЂ ћемо читателю нашемЂ и по гдикоя краћа отдѣленія у преводу сообщити моћи, примѣчавамо ово едно, и то сЂ особеннымЂ удоволствіемЂ, да е цѣль овы отечественны трудова почти она иста, кою смо Сербской Лѣтописи мы назначили и коіой ревностно тежимо. Имаюћи оване, не велимЂ подражанія, но само одобренія примѣре, за наше предпріятіе, не морамо ли сви, свакій по свомЂ могућству — о томЂ настояти, да до благородне тежеше срећно приспѣмо, драговольно свакій за то трудЂ подносећи и радо и наймилію жертву на то приносећи? —

4. У трећой частицы Сербске Лѣт. за год. 1825. на стр. 145. и слѣд. явили смо, да е у СанктПбургу печатана книга: „*Жизнь и подвиги Князя Милоша Обреновича*" и пр. додавши и то, да ћемо о томЂ дѣ-

лу

лу другомъ приликомъ выше говорити. За оправданіе наше рѣчи, споменимо међу нымъ о истой књизи мнѣніе Рецензента печатано у Библіограф. Листовыма подъ Nro. 27. на стр. 385. и слѣд. „въ предисловіи къ сей книгѣ написанномъ, кажется слогомъ нѣсколько отличнымъ отъ того, который господствуетъ въ самой книгѣ; не наименовавшій себя Г. издатель (Германъ?) говоритъ, что онъ заимствовалъ сіе жизнеописаніе, изъ рукописной біографіи, сочиненной на Нѣмецкомъ языкѣ (?) Сербскимъ Литераторомъ, Вукомъ Стеф. Караджичемъ. *) Но почему же Г. Вукъ по нынѣ еще самъ не издалъ на своемъ отечественномъ языкѣ сихъ извѣстій, коихъ собираніе и составленіе конечно не малыхъ стояло ему трудовъ? Кого болѣе Сербовъ могутъ занимать подвиги ихъ предводителя? — Любопытное предувѣдомленіе содержитъ историческій взглядъ на Сербскій народъ, извѣстный въ Европѣ, какъ говоритъ Авторъ, уже съ VI. столѣтія по Рожд. Хр. — въ 639. годѣ часть основала городъ *Сервицу* въ Өессаліи; въ 746. Серби пошли на Морею, коею и владѣли до 960. Будучи разбиты Императоромъ, Константіномъ Багрянороднымъ,

*) Желили бы, да намъ Г. Вукъ овдѣ назначене вопросе разрѣши и погрѣшке, кое се у дѣлу овоме налазе, приликомъ даномъ поправи, или, што бы іошъ болѣ было цѣло дѣло сербски са самъ на ново изда.

нимъ, спасшіеся отъ погибели, отъ части ему покорились, отъ части же ушли въ горы нынѣшней *Майни* (въ южн. части Пелопониса *). — Изъ дома Неманичей до исхода XIV. вѣка царствовали 8. самодержавныхъ королей и два Императора. — Стефанъ Душанъ въ 1340. покоривъ Болгарію, всю Македонію (кромѣ Салоникъ), Ѳессалію, Етолію, до Негропонта, Епиръ, Акарнанію и Албанію, удержалъ сіи страны за собою и принялъ титулъ Императора Греческаго, Сербскаго, Македонскаго и Болгарскаго. — На Косовомъ полѣ, гдѣ убитъ Князь *Лазарь* въ 1389. изчезла независимость Сербіи, съ того времени сдѣлавшейся Турецкою областію. — Можно полагать, говоритъ Авт., что число Сербовъ простирается нынѣ до 5. Милліоновъ обоего пола душъ. Изъ нихъ около 3. Мил. принадлежатъ къ православной греч. неуніатской церкви; а именно: 1. мил. во Босніи, Герцеговинѣ, Черногоріи и Далмаціи. Изъ остальныхъ же 2. мил. душъ, ½ суть вѣры Магометанской въ Босніи, а ½ Римокаѳ. вѣроисповѣданія, въ Славоніи, Кроаціи, Далмаціи и Босніи. Одни только первые 3. мил. именуютъ сами себя *Срби*, *Србльи*, другіе же напротивъ того, сего званія непріемлютъ, а принявшіе Магометанскую, именуютъ себя Тур-

*) О Словенахъ, обитающихъ на Пелопонесѣ, между Навплею и Монемвасіею види на стр. 124. и 125. библіограф. Лист.

Турками (хотя изъ нихъ даже тысячный неумѣетъ говорить по Турецкїи); исповѣдующїе же Римскую вѣру называютъ себя по странамъ, ими обитаемымъ, какъ н. пр. Славонцами, Далматинцами, Иллирїйцами, Дубровчанами (Рагузанцами), или какъ другїе обыкновенно ихъ называютъ, Шокцами. *) Не скажемъ хотя нѣсколько словъ о добромъ правителѣ своего народа, князѣ *Милошѣ*, который около 1780. родился въ Добринѣ, деревнѣ Ужицкаго уѣзда. По смерти отца своего Тѣ- ше (Θеодора) онъ сталъ заниматься торгомъ скота и препровождалъ гурты воловъ даже до Адрїатическаго моря (до окрестностей Зары. Братъ Милоша (по матери отъ перваго мужа Обрена) Миланъ 1804, когда Серби возмутились противъ Дахїй- цевъ, сдѣлался Господаремъ, а онъ самъ воеводою. Въ 1811. при введенїи въ Сербїи новаго порядка, *Черный Георгїй* отнялъ у него большую часть доставшагося ему послѣ смерти Милана владѣнїя, тѣмъ

тѣмъ

*) Православныхъ Сербовъ Каθолики именуютъ Рацами, (Raatzen, Raitzen; а землю ихъ Rascieen, см. Раичь). Бюшингъ производитъ сїе названїе отъ рѣки Рашки (Rasca); но не по одному ли Греч. вѣроисп. они получили таковое наименованїе? Буква *г* предъ буквами *р* и *н*, не рѣдко отбрасывалась. Такъ н. пр. Чехи и по нынѣ употребляютъ Řecka (Греческая) Řekowe (Грековѣ); Итал. Nero и negro; Нѣмцы Nest гнѣздо, Raub, raptus, грабежъ и др. Можно сличить также Graius, Grai (Греки) и употребляемое Австрїйцами Grätz (названїе города) вм. Graetz.

шаго изъ завоеванныхъ ему прежде уѣздовъ Рудницкаго, Пожаревацкаго и Ужицкаго оставилъ за нимъ только третью часть одного Рудницкаго уѣзда. Какъ Милинъ, такъ и Милошъ принадлежали къ противной Чернаго Георгія партіи, и когда сей бѣжалъ въ Австрійскія владѣнія, то Милошу препоручено было занять Бѣлградъ, въ чемъ онъ однако уже не успѣлъ. Всѣ Сербскіе военачальники искали спасенія въ Австр. владѣніяхъ, и одинъ только Милошъ, не взирая ни на какія убѣжденія своихъ пріятелей, остался въ своемъ отечествѣ, рѣшившись раздѣлять участь своего народа. Переходя по мѣрѣ возрастающихъ опасностей изъ Брусницы въ Шараны и Цернутью, Милошъ, неоднократно уже спасенный судьбою, при всеобщемъ возстаніи 1815. противъ Турокъ былъ единогласно избранъ верховнымъ начальникомъ во всякомъ случаѣ онъ оправдывалъ довѣренность къ нему Серб. народа. Не будучи въ состояніи слѣдовать за всѣми, любопытными подробностями, излагаемыми сочинителемъ біографіи кн. Милоша, скажемъ только, что къ отличнымъ чертамъ благороднаго вождя сего принадлежитъ неустрашимость и рѣшительность въ отвѣтахъ на дѣлаемые ему съ угрозами вопросы. Доказываютъ сіе чистосердечіе его въ присутствіи Сената (стр. 6 и 9) и въ особенности разговоръ съ Хуршидъ-Пашею (стр. 81). —

Полу-

Получивъ отъ Маршала Али-Паши чещкій и приглашеніе прибыть къ нему на честное слово, Милошъ съ Ћурчи — Пашею, по обыкновенію существующему между южными Словенами, заключилъ союзъ братства и отправилъ ся къ Алипашѣ въ Ћупрію, гдѣ и сдѣланы разныя, для обѣихъ сторонъ выгодныя постановленія. Но выгоднѣйшія для Сербовъ условія суть тѣ, которыя Милошъ въ послѣдствіи времена заключилъ съ Маршаломъ Али-Пашею, постановивъ: 1. что бы Турки не вмѣшивались въ собираніи податей, но что бы сіе предоставлено было единственно Сербскимъ Княземъ. 2. что бы при каждомъ Муселимѣ (Градоначальникѣ) находился одинъ кнезъ, безъ котораго Муселимъ не имѣлъ права рѣшать дѣлъ до Сербовъ относящихся. 3. что бы въ Бѣлградѣ засѣдали 12. кнезей во одномъ присутствіи для рѣшенія дѣлъ о важнѣйшихъ преступленіяхъ Сербовъ, съ тѣмъ, что въ случаѣ осужденія ими кого либо на смерть, они передавали бы его Пашѣ, для совершенія надъ нимъ казни и что бы сіе же присутствіе, получая отъ прочихъ кнезей собранныя ими подати, доставляли оныя Визирю. — Такимъ образомъ Визирь остался властелиномъ надъ Турками и надъ Муселимами; а Милошъ (пребывая въ Крагоевцѣ) Господиномъ внутри земли надъ народомъ и Кнезами. — Обращаясь къ нынѣшнему состоянію

Сербіи,

Сербіи, въ коей Милошъ Обреновичь 1817, торжественно признанъ Княземъ и верховнымъ вождемъ народа Сербскаго, Авторъ говоритъ о нѣкоторыхъ внутреннихъ безпокойствахъ, съ тѣхъ поръ случившихся. Въ лѣто 1820. Порта опасаясь укоризны со стороны Россіи за презрѣніе Бухарестскаго мирнаго договора, издала въ пользу Сербовъ фирманъ, который однако оному не былъ выданъ, по тому что Милошъ не былъ отпускаемъ народомъ своимъ, съ 12. только Сербами въ Бѣлградъ; а Паша не хотѣлъ впустить его въ городъ съ 2000, охранявшихъ его воиновъ и особенности по той причинѣ, что Серби не соглашались подписати грамоты, въ коей обявлено, что они впредъ никогда ни чего болѣе отъ великаго Султана требовать не будутъ. Напротивъ сего они между прочимъ изъявили Портѣ желаніе, что бы Милошъ былъ признанъ наслѣдственнымъ Княземъ Сербскимъ, что бы Серби сами собою управляли, учреждая судилища и проч. Маршали Али-Паша, неуспѣвши вредить Милошу въ Константинополѣ, старался по крайнѣй мѣрѣ вооружить противъ него меньшихъ князей (особено верховныхъ князей Пожаревачкаго уѣзда, Марка, Авдула и Стефана Добринца), обѣщая исходатайствовать или власть, или титулу самоправителей подвластныхъ имъ земель. Но злонамѣренія его не имѣли желаемаго успѣха, ибо оба князя были при-

ведены вЪ Крагоевацъ, гдѢ великодушный Милошъ простилъ ихъ, опредѢливъ, што бы они живались, не вмѢшиваться въ дѢла, до народа касающїяся, но што бы жили, какъ другїе простїе обыватели. и пр.

5. У журналу: Blätter für literarische Unterhaltung Nro. 59. 1827. стр. 236. (у Лайпцигу кодъ Брокхауса) стои еданъ Артїклъ, узаймлѢнъ изъ Iourn. hist. stato et geogr., кои бы по мнѢнїю онога Референта Исторїю Сербскогъ народа за НѢмце по нѢчесоме изяснявао. — Мы се не можемо довольно начудити, да Референтъ истый, подписанный са Nro. 80., ни *име* народа, когъ исторїю (?) съ нѢколико рѢчїй, и то доста неоснованы, нарочито што се Черногъ Ђорђїа тиче, — по гореименованомъ франц. Журналу — непутно описуе, право написати не зна или неће, съ тымъ выше, што самъ каже, да му е къ овомъ предпрїятїю поводъ дао „Der Beyfall, den sich die serwischen Volkslieder unter uns zu erfreuen gehabt haben. *Онъ* свуда пише Serwier; а сви други славни и справедљиви НѢмачки списатељи, кои су се съ нашима пѢснама народныма занимали, и кое онъ безъ сумнѢ добро познае, именую нашъ народъ правымъ своимъ именемъ, и пишу съ онымъ писменама, съ коима га писати валя. Кодъ НѢмаца само есть та распра, како име народа писати треба, Deutsche или Teutsche; а мы сви, и съ нама цѢла учена и изображена Европа го-

 вори

вори и пише: *Србъ*, *Србинъ*, *Србльинъ*; или скраћиваюћи: *Србъ* и проч; ерь *б* есть свагда корено писмо. — Sat prudenti! (ако нїе Гркъ, комъ бы се овако груба и злобна погрѣшка лакше опростити могла; почемъ онъ у своmъ алфавиту *б* нема).

6. На мѣсто славногъ, за цѣло Славенство, а нарочито за Историю Руск. Государства, рано умершегъ Историографа Н. М. *Карамзина* (види С. Лѣт. 1826. ч. IV. стр. 177) наименованъ е Историографомъ Руск. Царства Господинъ отъ *Блудовъ*, коллега Министра Превосх. Г. *Шишкова*, съ годишньомъ платомъ, 12.000. рубл. Онъ ће историю, кою е покойный Карамзинъ у 12. частiй до начала владѣнiя дома Романова списао, продужити до найпознiи времена. Къ овыма частма додао е славный Руск. Археологъ, Г. *Строевъ* регїстеръ, у комъ су редомъ назначене вещи и лица, о коима се у цѣломъ дѣлу бесѣди. Примѣчанiя е достойно, да е самъ Карамзинъ їошъ за живота наимоновао Г. Блудова, преемникомъ и продолжителѣмъ овако важногъ дѣла. — Познано ће быти нашимъ многимъ читательима, да е Г. *Талле* (у Дрезды или СПбургу?) Историю Карамзинову досадъ печатану, на кратко у два тома на Нѣмачкомъ езыку издао и год. 1826. веђь и другого тога изданiе обявio. Но у таковомъ скелету не треба тражити величественный онай духъ, кои безсмертно дѣло Карам-

рамзиново шако ошлично оживлява. — Чишамо такођe, да е Проф. ХерманЪ (Hermann) за историческу бібліоѳеку, коя се сада у Германіи издае, Geschichte Rußlands in 4. Bändchen, nach Karamsin bearbeitet und bis auf die neueste Zeit fortgesetzt. — Мы смо већь у первой часши ове год. Л. Серб. опоменули, да е ово исполинско дѣло на многе Европейске изображене езыке преведено. Ономадъ чишамо, да е шо ПолякЪ Г. *Бучинскій* превео и издао *). — Оће ли се кои СербльинЪ за ово преважно предпріяшіе *добра* приуготовлѣнЪ, шога шруда лашиши, да намЪ ово *славенско* дѣло на нашЪ езыкЪ преложи и попомЪ, скупивши нуждне машеріале, по овомЪ образцу Сербску Исторію спише и изда? Желиши е, да се млади Сербльи іошЪ ошЪ младосши свое на шо спремаши почну, како бы у зрѣлы свои година овомЪ подобно шшогодЪ совершиши могли. Дугій и великій шрудЪ изискуесе за шо; но и красный вѣнацЪ очекуе срешногЪ борца, побѣдивша све препоне и кЪ высокой цѣли щасшльиво доспѣвша! —

7. У Будиму 1827. печашана е кньига подЪ овымЪ шішломЪ: „*Житије Ђорђија Арсенијевића Емануела*, Росијско-Импер. Генерал-Лејшнанша и Ордена Росијску: св. Ђорђија III. реда; св. Анне I. реда; св. равноaпосш. Кнеза Владимира Велик. кр. II. реда, злашне шпаге с нашписом: „„за хра-

*) Дакле другій преводЪ; еданЪ смо назначили С. Л. 1827. I. Ч. стр. 83.

храбрости," " Прайско-Кралѣв. ордена црвеног орла I. реда и кр. Шведскога мача II. реда Кавалера, имаюћег Росијску колајну, начинѣну за спомен незаборавлѣне 1812 године и Австр. златну с натписом: „ „für die Tapferkeit." " Издао Вук Стеф. Караџић. " Да ставимо читателю нашемъ главне бїографическе черте овогъ Сербльина; кои се родїо у Банату у Вершцу 1775. Апр. 2. Родительи нѣгови были су: Оберкнезъ Арсенїй Манойловић и Анна, кћи Димитрїа и Стое Демелића. Предцы Емануелови дошли су изъ Сербїе. Дедъ нѣговъ Манойло бьо е у другой десетины вѣка XVIII. оберкнезъ нахїе Вершачке, и чинїо е у ондашнѣмъ Турскомъ рату (1715 — 1718) а особито при зиданю града Темишварскогъ, съ подручнымъ себи народомъ велике заслуге двору Аустрїйскомъ. По смерти овогъ 1771, постане отацъ Емануеловъ Арсенїй, оберкнезъ; но кадъ се Банатъ съ Маџарскомъ (1778) соедини, и кадъ се оберкнезови укину; поклони му царь Леополдъ II. (1792) благородство Маџарско. Онъ умре 1814. у 79. год. свогъ живота. Георгїй Емануелъ, о комъ е овдѣ рѣчь, штао е у дѣтинству своме у Вершцу у Сербску и Нѣмачку школу; но йошъ као дѣте показивао е велику волю къ войничкой службы. У 14. год. отиде своевольно у Мїхалѣвићевъ фрайкоръ, мало затымъ у регїменту Барона Сплены, а 1791. опетъ у Мїхал. фрайкоръ и

1793,

1793., као кадетЪ и капралЪ око Ландаве и Вайсенбургске лініе трипутЪ ранѢнЪ буде и добые злашну колайну за свою храбрость. КадЪ се излѢчи и оздрави, ступи у Маћарску Лайбгарду као Лайтенантъ; гди се у наукама и вѢжествама добро упути и езыке стране научи. По краткомЪ времену добые допущенѢ и отиде у Русію. Год. 1797. Апр. 9. приспѢ у Москву на крунисанѢ Павла I., отЪ когЪ милостиво пріимлѢнЪ буде и поставлѢнЪ оберлайтенантомЪ, кое значи у арміи капетаномЪ, кодЪ лайбрегіменте., 1798, МаіоромЪ, 1799. ОбристлайтнантомЪ, а 1800 обристомЪ, у комЪ чину буде заедно сЪ ДукомЪ између 13. обриста опредѢлѢнЪ отЪ Кн. Константіна у Москву на крунисанѢ Алаксандра I. Год. 1802. изиђе у Кіевску Драгунску регіменту, перве знаке свое вѢштине и храбрости кодЪ Пултуска 1806. противЪ француза покаже и добые злашну шпагу сЪ надписомЪ: „за храбрость,“ а 1807. Ордена св. Владимира IV. и св. Анне II. реда. Год. 1812. быо е подЪ командомЪ кн. Баграшіона; а 1813 постао е Генерал-МаіоромЪ, показиваюћисе чрезЪ цѢло траянѢ франц. раша и храбрымЪ и вѢштымЪ и неустрашимымЪ войникомЪ, као што многа отличія и награде нѢму и отЪ странны двора учинѢне то довольно сведоче. — За велике заслуге при узиманю Париза постави га Царь АлександрЪ Генерал-Лайтенан-

нан-

нантомЪ и даде му допуштенѢ, да се проће нѢко време здравля свога ради. ИзЪ Париза дакле удари преко Беча и дође у ВершацЪ, гдѢ затече іошЪ у животу своє родителѢ, сЪ коима се 22. године ніе быо видіо. По томЪ отиде опетЪ у Русію малу и тамо живи у Вароши НѢжину, а дивизіа му стои наоколо. — Оженіо се 1805. кћерію Руск. тобџискогЪ Генерал-Маіора Вілхелма Кнобла, МаріомЪ, сЪ коіомЪ срећно и задовольно у любови живећи има жива два сына (Георгіа и Владимира) и четири кћери. — Назначивши све ово у кратко упућуемо любопытногЪ читателя кЪ самой кньизи о Емануелу обширно списанной, увѢравајући га, да ће е са задовольствомЪ читати.

8. Год. 1826. печатано е у СПбургу: „Славянская Грамматика, изданная *ИваномЪ ПенинскимЪ.* — Изданіе второе, значительно исправленное и пополненное. — „ „*СихЪ послушавЪ, уразумѣетЪ извѣтія словесЪ.*" " Притч. I. 3 — 5. вЪ Типографіи департамента народнаго просвѢщенія in 8-. ДѢло ово посвећено е Господину Александру Семеновичу Шишкову, министру народн. просвѢщенія. Содержаніе пакЪ есть ово: „ПредувѢдомленіе стр. XIII. введеніе (стр. 1. — 3.) *Правописаніе*: Гл. I. о начертаніи, различіи и сходствѢ буквЪ (3. — 31.) II. о измѢненіи, прибавленіи и отпущеніи буквЪ (31. — 40) III. о звукѢ или удареніи (40 — 46). IV. о

пиш-

ниталахЪ, или сокращеніяхЪ (56 — 56). *Словопроизведеніе.* Гл. I. о составленіи частей рѣчи и общихЪ принадлежностяхЪ изЪ (59 — 71.) II. о имени существителномЪ и измѣненіи онаго (71 — 91.) III. о имени прилагателномЪ и измѣненіи онаго (91. — 100.) О степеняхЪ уравненія (100 — 104) о числителныхЪ именахЪ (104 — 113) IV. о мѣстоименіи и измѣненіи онаго (113 — 121). V. о глаголѣ и измѣненіи онаго (121 — 166) VI. о предлогахЪ (166 — 169). VII. о нарѣчіи (169 — 172). VIII. о союзахЪ (172 — 174) IX. о междометіи (174 — 177). *Словосочиненіе.* Гл. I. о словосочиненіи, зависящемЪ отЪ согласованія" (177 — 203). II. о словосочиненіи, зависящемЪ отЪ управленія (203. — 237). III. о словосочиненіи, зависящемЪ отЪ разположенія словЪ вЪ рѣчи (237 — 248) Сочинитель е имао за образецЪ Грамматику Г. ДобровскогЪ (Institutiones Linguae Slavicae et.) Краткость и точность есу отмѣнна свойства овога дѣла; свако скоро правило есть примѣрма изЪ кньига и рукописа различны вѣкова подкрѣплѣно. ЗбогЪ особитогЪ совершенства предаесе ова Грамматика у училищама Руск. по рѣчма самогЪ Аутора: „цѣль книги сей уже опредѣлена; по ней уже преподаются правила Славянскаго языка вЪ учебныхЪ заведеніяхЪ, подвѣдомыхЪ Министерству народнаго просвѣщенія." Мы смо сЪ назначе-

наченїемЪ содержанїя ове грамматике зато ускорили, да бы и наши кньижницы, кои се овомЪ струкомЪ наука занимаю, отЪ прилике знати могли разположенїе дѣла, одобреногЪ, по школама заведеногЪ, и за насЪ преважногЪ. —

9. „*Обявленїе.* ИзЪ ревности кЪ распространенїю нашегЪ Кньижества саставїю самь по найновїимЪ и засадЪ найбольимЪ списательима *физическо землѣописанїе*, кое бы радЪ помоћу мои соплеменика на светЪ издати. Содржанїе е ово: 1, обликЪ и величина землѣ наше; 2. свойства мора; 3. изворя; 4. рѣке; 5. езера; 6. атмосфера; 7. водене паре и различита времена; 8. различити степенЪ топлине и подземни огань; 9. ветрови; 10. брда; 11. равнице; 12. Вулкани и землѣтресенїя; 13. промене землѣ наше; 14. общи потопЪ и проч. Ово ће се све у кньижицы отЪ десетЪ табака печатаны содржавати: она ће вредити 1 ф V. V. МолимЪ дакле учтиво све и познате и непознате кньижества нашегЪ любителѣ, да се и сами на полезно ово дѣлце пренумерираю и друге на то да возбуде; а на мене самогЪ имена Г. Пренумеранта сЪ новци до нашегЪ последнѣгЪ Августа да пошлю. *Григорїй Лазићь*, V. кл. у Гvмн. Карлов. ПрофессорЪ. “

НАЗНАЧЕНІЕ.

1. Османида поетическо сочиненіе Г: Ивана Гундулића едног од првы Славенски Стихотвораца, издану Евт: Поповићем Учителѣм Триjестанскимъ; веħ е у две частице из печатнѣ изишла; важность нѣна и полза, кою ħе Србин из нѣ получити, доста е у Обявленію на исто дѣло, и у Лѣтопису Србскомъ означено, кое бы суетно было овде повторавати. Цена е обе частице 3. фл. сребра а могу се добити у Новом-Саду, код *Г. Георгія Магарашевића* Професора. — У Пешти код *Г. Андріе Розміровића*, Терг. у Земуну код *Г. Уроша Лазаревића* Трг. у Карловцы долн: код Преч. *Г. Іакова Половића* Парох. — у Карловци горн: — *Г. Самуила Іліћа*, Учителя. — у Триесту, код издателя.

---

2. Ц. К. првог Капетана Коньичког, Господина Іоанна Пачиħа *пѣсме* су готове, любительи Кньижества нашег, кои се нису имали прилике пренумерирати, могу ій кодЪ списателя у Дуна-Фелдвару, и код Іосифа Миловука у Пешти добити.

---

3. Кассіа Царица, романтическа повѣсть сочинена Г. МилованомЪ ВидаковичемЪ Проф. а штампана трошкомЪ Матице Сербске са еднимЪ образомЪ, готова е, и можѐсе добити у Пешти кодЪ Г. А. Розміровича. —

ОБЯВЛЕНІЕ

Горећа желя моя свагда и у сваком прилицы кньижество Сербско полезнымЪ цвећемЪ украшавати, и садЪ ме ободрава нову едну кньигу предрагомЪ Роду мом поднети, и с' тым' любовь и благонаклоность далю задобити. Она е под именемЪ: *Невиность*" трагически сочинђна, и содржава нарочито повђсть страдателну *Светислава* и *Милеве* наймладье кђеры Кнеза Лазара. Овде ће се ясно представити, какву игру судбина с' людма проводити уме, подижући часЪ едногЪ на ліванЪ срећечасЪ другогЪ, у пропасть очаянія бацаюћи; представиће се такодьер' тужно станђ ядне Сербіе, по несрећньой на Косову борби, каква е судбина млоге од' благородны Сербаля гонила, и како невиность страдати може; далђ видићесе, како зависть противЪ правде у зміиномЪ езыку едЪ носи, како ярость у лисичїю кожу завлачисе, да бы злобну намеру у дђйство извела, до чега зао совешЪ владђтеля довести може и пр. све ће се то овде самимЪ примеромЪ осведочено видити.

Це-

Цена кньиги, коя ће и еднымЪ прекрасно на бакару резанымЪ образомЪ украшена быти, и коя ће о будуштемЪ ПештанскомЪ Вашару С. Іоанна изъ штампе изыћи, определюесе 24. крайц. у сребру за Пренумеранте, а после ће скупля быти. Пренумериратисе свакій може кодЪ мои родолюбивы ГГ. Скупитеља Лѣтописа СрбскогЪ, но и свакій другій Скупитель може быти, кога ревность одушевлява напредуюћемЪ кньижеству СрбскомЪ помоћи. ГГ. пакЪ Скупители молесе, да бы доброту имали имена ГГ. Пренумеранта да половине Іуліа послати адресираћи на Г. *Андрію Розмировића* с' додаткомЪ М. С. новце пак по сигурной прилики месеца Аугуста оправити да изволе, у кое ће се време и кньиге расзлати.

У Пешти 20 *Маіа* 1827.

Матица Србска.

Имена ГГ. Пренумеранта у мѣстама по азбучному реду назначена:

А р а д ъ.

Послани од Г. Марка Бабича.

Високор: Г. Савва Тюкюли от Кевермешъ Ц: К: Конз: златни надпетица Кав: и всѣхъ правъ Докторъ. — Преч: Г. Мойсей Манойловичь Архи: Ходожки и чест: Конзист: Арад: присѣд: и Вармеђе Арад: Чанадск: Ассессоръ. — Благ. Г. Іоаннъ Креститчь. Медиц: Докторъ. — Г. Іоаннъ Алексиѣъ Шпанъ. — Г. Емануелъ Нанъ чле: комуниш: — Г. Марко Бабичь член: комуниш: и шутор. Церкв: С. П. и П.

6

В а й я.

Г. Іоаннъ Токайлиѣь Член: Комун: — Г. Еѵѳимиіе Ковачевиѣь. Член. Общ: — Г. Гавріилъ Атанацковиѣь Трг. — Г. Живко Пекаревиѣь Дѣт: - Настав:

4.

БЕОГРАДЪ СРБСКІЙ.

Г. Милутинъ Радовановичъ трг: и Сынъ Коста. 2. — Г. Марко Радовановичъ трг: и Синъ Живко. 2. — Г. Христофоръ Д. Милутиновичъ трг. род. Сараевацъ.

5.

БУДИМЪ.

Послани одъ Г. Томе Панташика тргов:

Преч: Г. Герасимъ Зеликъ Архиманд: М: Крупе и бивши Врхов: намес; у Далмаціи. — Чест. Г. Іоанн Витковикъ пар. Ч. Конз. Засѣд. — Високор. Г. Николай одъ Темешвари Секр. к: Конзиліе и врхов: надзир: нац. школа. — Благор. Г. Петаръ одъ Аси - Марковикъ бихарск. В. присѣ: — Благор. Г. Іоаннъ Ігняшовикъ Стареш: б. Магистрата: — Високоу. Г. Іоаннъ Берикъ филос: Докторъ и Депут. шко. Актуар. — Благор. Г. Георгіе Костикъ зекл: Нотаръ кодъ Конзиліе. — Благор. Г. Стефанъ Прерадовичь Докторъ Лекарст: — Благор. Г. Павелъ Трифунацъ конц: код кам: — Г. Марко Карпузъ трг:

10.

ДМИТРОВИЦА.

Послани одъ Г. Махсіма Радосавлѣвича:

Чест: Г. Іоаннъ Ненадовичь Пар: јамин. — Чест. Г. Петаръ Румяницъ пар: Кузмин: — Г. Павелъ Верховенъ тр: Кузм. — Чест. Г. Феодоръ Зикичь пар: Мартин: и нариц: конзист: Ассесоръ — Чест. Г. Сава Николичь Админист. М. — Г. Павелъ Марковичь Дѣтонаставн. М. — Г. Лука Церпонкичь препар; М. — За Новоустрое. Библіотек:

шек: Димитровачк: — Г. Ѳома Возаровичь расш. к-берайтерЪ. Г. — Стефанъ РадосавлѣвичЪ ученикЪ

10.

ЗАДАРЪ (у Далмаціи).

Благ. Г. Арсеніе КовачевићЪ егзамінаторЪ Фінанціе. — Г. Машія Ђюрићь АссессорЪ и БіргермайстерЪ.

З Е М У Н Ъ.

Послани одЪ Г. В. Василїевича.

Преч. Г. Евтимїе Івановичь протопр. — Благ. Г. ПавелЪ Станковичь оберлаїтица: у Сурчину. — Г. Марко Крестичь СенаторЪ. — Г. ІгняшЪ Василїевичь СенаторЪ. — Г. Димит. Давидовичь СекретарЪ св. Кнеза одЪ Сербіе. — Г. Алекса Симићь Базардьанбаш. Београд. — Г. СтефанЪ Радичевичь Діурнист. — Г. Василїи Василїевичь. — Г. Алекса Кирица — Г. ГаврилЪ Ковачевичь. — Г. Мойсей Лазаревичь. — Г. УрошЪ Лазаревичь. — Г. ПавелЪ Лацко. — Г. Марко Николичь. — Г. Димитріи Николичь. — Г. ТеодорЪ Томичь — Г. ІгнятЪ Теодоровичь Трговци.

17.

К А Р Л О В Ц И Г О Р Н.

Послани одЪ Г. Самуила Ілика.

Честн. Г. Іов. ЋаковићЪ парохЪ Кар: намѣст. Будачки и Ч. Кон: присѣдателЪ. — Благор Г. Іов. Борићь пенз: КапетанЪ. — Г. СофронЪ Мишковичь рисователь. — Г. Мойс: БалтићЪ економ: Слишашт: у Грацу. — Г. ТеодорЪ ВукчићЪ ЧленЪ Ком. — Г. Никола ЖивковићЪ ЧленЪ Ком: — Г. Никола Костичь црк. шуторЪ. — Г. Глигор Малешевићь

виѣЪ др: Цри. шуторЪ. — Г. МихаилЪ МусулинЪ, — Г. СимеонЪ МусулинЪ. — Г. ТеодорЪ Оклопџіа изЪ Госпића. — Г. МихаилЪ ПанћЪ. — Г. ІосифЪ ПоповићЪ прв: врхвни шуторЪ и ЧленЪ Комуни. — Г. Василіе РадаковићЪ. — Г. СимеонЪ РоксандићЪ. — Г. Димитріе ПредићЪ Хірурїе Кандад: — Г. Гаврило ТрифићЪ трг: и Кому. Чл: — Г. Вас. ВуковићЪ трг: изЪ ПетринѢ. — Г. Атан: КостићЪ трг: изЪ ПетринѢ. — Г. Сам: ІлићЪ УчителЪ и Скуп. пренумеранта. — Госпођа Іюліана Герлиция, Судина. — Г. ІосифЪ СтаноевићЪ ЗвонарЪ.

22. К.

КАРЛОВЦИ ДОЛЬНИ.

Послани одЪ Г. Іакова Герчића.

Рече: Г. Георгій ХраниславЪ Архім: Раковачкій, и у Θеол. Інститут: КарловачкомЪ ПрофессорЪ. — Преч. Г. Арсеній Нако АЕМ. ПротодіяконЪ и у Θеол. Інстит: Карл: ПрофессорЪ. — Преч: Г. ПантелеимонЪ ЖивковићЪ АЕМ. ПротодіяконЪ и у Θеол: Інстит Карл: ПрофессорЪ. — Г. Марко ЛазаревићЪ, АЕМ. ЕкспедиторЪ. — Высок. Г. Григорій ГершићЪ народньи школ. ДиректорЪ. — Высок. Г. ІаковЪ ЖивковићЪ ДокторЪ Медицине и Гѵмн: ПатронЪ. — Г. СтефанЪ ХажићЪ Граждан: и Гѵмн: КураторЪ. — Г. ІаковЪ ГершићЪ Гѵмназіе ДиректорЪ. — Г. Григорій ЛазићЪ, V. и VI. классе ПрофессорЪ. — Г. Василій ЛукићЪ. IV классе Проф. — Г. Тома ВойновићЪ III. клас. Проф. — Г. ПавелЪ ІовановићЪ II. клас. Проф. — Г. ІосифЪ ІовановићЪ I. клас. Проф. — Г. ЛазарЪ ГрујићЪ. Учитель. — Г. ПавелЪ ОстојићЪ Учитель. — Г. ІоаннЪ ЦевићЪ Θеол: Слишатель. — Г. ЕмануилЪ КоларовићЪ. — Г. МаксимЪ Шумарскій IV. у Гѵмн: ученикЪ. — Г. ІоаннЪ ОбреновићЪ III. клас. УченикЪ.

19.

КОВИНЪ.

Послани одЪ Г. Аарона Деспика.

Г. АаронЪ Деспимиħь. — Г. ГолубЪ Лазаревиħь. — Г. Лука Ранковиħь. — Г. Новак Марковиħ — Г. ПетарЪ Стојановиħь. — Г. Евтимiе Ђурковиħь: — Г. Евтимiе Миленковиħь. — Г. Василiе Мунчиħь — Г. Матей Абруш; трговци. — Г. ЕмануелЪ Стефановиħь ДЂтонастав: — Г. Андрей Стаnковиħь Абацiа.

НОВЫЙ САДЪ

Послани одЪ Высокоу. Г: Георгiя Магарашевиħа Профес:

Пречест: Г. ДавидЪ Попович ИгуменЪ Мон: Ковиля и Ч Конс: Асс. — Чест: Г. ГаврiилЪ Котарлиħь ПарохЪ Визиħкiй. — Чест: Г. Порфiрiй Георгiевиħь Iеромон: Ковиħ: и Ново-Садскiй ДуховникЪ. — Чест: Г. КонстантiнЪ Марiнковиħь ПарохЪ Ново-Сад: Каѳедралный и юности Гумназ. ЕксхорттаторЪ и Катихета. — Чест: Г. СамуилЪ Бранковиħь, Каѳедр: дiаконЪ Ново-Садскiй. — Благор: Г. Георгiй Ружиħь АдвокатЪ Маħар. и закл. конс. Бачке Нотарiй. — Благор: и Высокоу. Г. IоаннЪ Хациħь свию права ДокторЪ членЪ юрид. Пештан: Факултета. — Благор: Г. ГаврiилЪ Полдовиħь. — Благор: Г. ПавелЪ отЪ Iоанновиħь. — Благор: Г. Андрей Печеновиħь. — Благор: Г. Лука Миланковиħь Адвокат Маħ: — Благор. Г. ПетрЪ Чакра Фiшкалата АдюнктЪ. — Благор. Г. ПетрЪ Петровиħь Варошкiй Канцелиста. — Благор. Г. Аѳанасiй Трiфковиħь варошк. Канцел: — Благор. Г. ѲеодорЪ Свиларовиħь: — Благор. Г. ПетрЪ Стаиковиħь ПетроварадинскогЪ Магiстр: Канцеллiсте. — Почтенор. Г. ЛазарЪ Поповиħь Пецы трг: и кураторЪ Гимназ. — Почтенор. Г. ПетрЪ Димитрiевиħь

вић, трг. и главный Туторъ. — Г. Θеодоръ Захаріћь. — Г. Іоаннъ Политъ. — Г. Георгій Киріаковић, — Г. Лука Кисићь изъ Н. Бечеа. — Г. Георгій Стойковић. — Г. Θеодоръ Стойковић. — Г. Филиппъ Поповић Пецы. — Г. Аθанасій Георгіевић. — Г. Васілій Капдеморте, — Г. Іоаннъ Михайловић. — Г. Димитрій Видуловић. — Г. Петръ Марковић. — Г. Іоаннъ Болић. — Г. Петръ Костић. — Г. Θеодоръ Петровић. — Г. Павелъ Лаушевић. — Г. Евтvмій Стояднновић. — Г. Максимъ и Іоаннъ Пешковић. — Г. Іоаннъ Георгіевић. — Г. Михаилъ Авраамовић Трговцы. — Давідъ Косановић Винопродавацъ. — Г. Максимъ Марковић. — Г. Стефанъ Станковић. — Г. Среша Стояднновић кројачи. — Г. Прокопій Поповић. — Г. Петръ Ковилянъ. — Г. Илія Христић. — Г. Георгій Давідовић. — Г. Константінъ Адамовић. — Г. Вілхелмъ Хіршелъ Ученицы VI. клас. — Г. Павелъ Поповић. — Г. Димитрій отъ Страшиміровић. — Г. Іаковъ Камберъ. — Г. Іоаннъ Крестић. — Г. Гавріилъ Баяцъ Ученицы V. клас. — Г. Милошъ Богићевић изъ Сербіе. — Г. Велімиръ Θешић изъ Сербіе. — Г. Димитрій Милаковић изъ Дубровника.

Р У М А.

Чест. Г. Станиміръ Крестић Парохъ. 5 — Благор. Г. Савва Илійћь отъ Зорнецъ. 2. — Высокоуч. Г. Стефанъ Филиповић мѣстный шк. діректоръ.

М О Х О Л Ъ.

Пречест. Г. Васілій Ковачичъ Протопрес. Сегед. и Кон. Асесоръ, за Священство свога круга. 10.

74. К.

П А

ПАЛАНКА.

Послани одъ Г. В. Хацића.

Чест. Г. Димитрій Поповићь Парохъ Паланачкій. — Чести. Г. Марко Доићь Парохъ Паланачкій. — Чести. Г. Василій Вуковићь Парохъ Гложанскій. — Чест. Г. Георгій Влайковићь Парохъ Товаришкій. — Чест. Г. Стефанъ Петровићь Парохъ Обровачкій. — Высокоу. Г. Илія Ракићь Нотарій. — Высокоу. Г. Аврамъ Савичъ Нотарій Обровачкій. — Г. Марко Івановићь. — Г. Василій Хацићь трговцы. — Г. Георгій Хацићь Поезіе слишатель. —

10.

ПЕШТА

Чести. Г. Георгій Марго Парохъ и Чест. Конзист. Ассессоръ. — Чести. Іоаннъ Коларъ Евангел. Проповедникъ. — Благор. Г. Михаилъ Витковићь Табул. Адвокат. и Ассес. Чанад. Вармеђ. — Благор. Г. Іоаннъ Ракићь Табул. Адвокатъ. — Благор. Г. Павелъ Недоклянскій кодъ Депут. нар. Кассаперіи. — Благор. Г. Василій Аѳанасіевићь Докторъ Медицине. — Г. Евгеній Ракићь — Бібліотека общества Србскогъ. — Г. Павелъ Нешровићь — Г. Марко Маринковићь. Юраши. — Г. Максимъ Стойковићь. — Г. Ѳеодоръ Розміровићь. Юристе. — Г. Іаковъ Мразовићь. — Г. Мойсей Креспићь Философ. слишатели. — Госпоя Пулхерія Каулицій. — Г. Георгій Кузмановићь. Избран. гражд. Г. Михаилъ Іоанновићь. Избран. гражд. — Г. Іосифъ Миловукъ. — Г. Гавріилъ Бозитовацъ. — Г. Іоаннъ Деметровићь. — Г. Ааронъ Добровоевићь. — Г. Петаръ Раичъ. — Г. Георгій Станковићь. — Г. Никола Стояновићь. — Г. Димитрій Ненадовићь. — Г. Сима Николићь. — Г. Аѳанасій Пулѣвићь. — Г. Іоаннъ Кнежевићь изъ Осека. — Г. Петаръ Іоанновичъ. — Г. Андрія Розміровићь.

30.

ПЛАШКІИ.

Послани одЪ Чест. Г. С. ТеркулѢ.

Пречест. Г. ЛукіанЪ Мушицкій Архимандр. и Администр. Епархіе Карлштадске и прч. 2. — Пречест. Г. ІосифЪ РаячиѢЪ Архимандр. Гомирскій и Член Конзистор. — Чест. Г. СимеонЪ Теркуля протодиак. Епарх. Карлшт. и Конзистор. нотарій. — Преч. Г. Прота Личкій. — Пре. Г. Прота Корбавскій. — Пре. Г. Прота КорѢничкій. — Пре. Г. Прота ВилаѢкій. — Пре. Г. Прота Плашчанскій. — Пре. Г. Прота Будячкій. — Пре. Г. Прота Кривскій. — Пре. Г. Прота Глинскій. — Пре. Г. Костайничкій.

13. К.

СЕНТЪ-АНДРЕА.

Послани одЪ Благор: Г. П. Белградій.

Чести. Г. ІоаннЪ НедиѢь ПарохЪ и ПрисѢд: Конзист: Будимске. — Чест. Г. Димитрій Црвенцерковичь ПарохЪ. — Чест. Г. ВладимирЪ РакиѢь. ПарохЪ. — Благород. Г. ЛазарЪ ПопанешковиѢь отЪ Липманове. — Благород. Г. ПавелЪ Белградій АдвокатЪ и мѢстній школ. ДіректорЪ. — Благород. Г. ІоаннЪ отЪ Никола. — Г. Георгій МаксимовиѢь Крал, Суд. Табл. Нотарій. — Г. Алексій ІлиѢь учитель. — Г. СтефанЪ ДишиѢь Ц. К. Лотто Кол: — Г. Савва ІгняповиѢь гражданинЪ. — Г. КонстантінЪ СтояновиѢь трг. — Г. МартиновиѢь. — Г. ІоаннЪ КоларовиѢь ученикЪ І. Лат: лик:

13.

СОМ-

СОМБОРЪ.

Послани одъ Г. Георгія Петровича.

Чест: Г. Аврамъ Максимовичь Пар. и Конзисш. Засѣдаш. — Чест. Г. Ааронъ Груичь паро. — Чест. Г. Павелъ Аѳанацковичь пар. и препар. Каших. — Чест. Г. Петаръ Поповичь пар. Стапарски. — Благ. Г. Давидъ Коньовичь Сенаторъ. — Благ. Іоаннъ Михайловичь Сенаторъ. — Благ. Г. Николай Груичь Сенаторъ. — Благ. Іоаннъ Липпай велики Нотар. — Г. Николай Леовичь Егзакторъ и Чл. обще. — Г. Георгій Петровичь виц. Нотаръ. — Г. Іаковъ Керовичь Чле. общ. — Г. Іоаннъ Харишъ Канц. и чле. общ. — Госпож. Марія Маширевичь рож. отъ Іюрковичь. — Госпож. Александра Вуичь. — Г. Димитріи Ригички. — Г. Іоаннъ Мошановичь Трговци.

16.

ТРИЕСТЪ.

Послани одъ Г. Димитрія Владисавлѣвича.

Преч: Г. Ісакъ Іванчевичь В. Намѣс: и Админ: Храма С: Спирид. — Чест. Г. Гаврилъ Маисторовичь Адм. Храм. С. Спирид. — Г. Петаръ Теодоровичь В. купацъ. — Г. Крста Цвѣтовичь В. Куп. — Благ. Г. Димитріе Фрушичь Медиц. Докторъ. — Гос. Софіа Теодоровичь. — Г. Димитріе Ћирковичь. — Г. Димитріе Владисавлѣвичь Дѣтонаслав. 2. — Г. Еѳтиміе Поповичь Дѣтонаслав. — Г. Ђорђіе Копчевичь Синщак. — Г. Симеонъ Катуричь.

РАГУЗА.

Благор. Г. Іеремія Гагићь росиск: императ: Т: Совѣтникъ Виц: Конзулъ и Ордена св. Анне 3. ред. Кавалеръ. — Г. Іово Шкулѣвичь куп: 2.

13.

Чест. Г. Георгій Поповићь Парохъ Мишковачкій.

Чест. Г. Георгій Марковићь. Парохъ Улјаначк. Д. Пакрачке.

Чест. Г. Стефанъ Ѳеодоровићь парохъ Помазк. и Кос. и Будим. Присѣд.

Г. Іоаннъ Манойловићь тргов. изъ Сентомаша. 2.